

T. Igor Csaba

**Nagyszombat
(Planemók)**

A borítókép Farkas Dorottya színes grafikája felhasználásával készült

TARTALOM

Előszó

Első rész: A kabát

Az a bizonyos kabát
Nagyszombat
Lejárat a pokolba
Az élet újra indul

Második rész: Sors és végzet

Egy ifjú ördög
Amit a jóslatról csak kevesen tudtak
Talayék
Interludium. Beszélgetések
A bányapatkány
A Menny és a Pokol
Liana
A dolgok a helyükre kerülnek
Interludium. Életutak
Az események komorabb színt öltenek

Harmadik rész: Nagyszombat

A bukás után
Planemók
Megoldás

Előszó

A tudósok újabban felfedezték, hogy léteznek a Világmindenségben olyan különleges bolygók, amelyek nem valamely csillag körül keringenek, hanem csak úgy bolyonganak, bele a vakvilágba, mint igazi, valódi bolygók. No ezt ugyan hamarabb is feltételezhatték volna, elvégre senki sincs kivételezett helyzetben. Még a bolygók sem. Még a csillagok sem. No, azok a bolygók aztán, ahhoz mérten, hogy valamely csillag, amely közelében elhaladnak, a gravitációjával elkanyarintja őket, lök egyet rajtuk, vagy éppen ellenkezőleg fékezi őket valamennyire, járnak így-úgy az útjuk során.

Nevezik pedig ezeket planemóknak, a planet (bolygó – angol), és a moon (hold – angol) szavakból összerakva.

Első rész

A kabát

Az a bizonyos kabát

- Szervusz Kari!
- Szervusz Poldikám, drága gyermekem! Mitől lóg úgy az orrod?
- Majd fog a tiéd is Karcsikám, ha megtudod! – felelte homályos hangon a bögős. És továbbra is szomorú volt.
- De mondjad már! – biztatta a zongorista.
- Hááát... meghalt a Csora!
- A Csora? Mikor?
- Nem lehetett nagyon régen. Mert csak most írták ki.
- Hol?
- Hol, hol! Hát a vendéglőben, ahol minden nap játszunk! Én is csak most... véletlenül... hogy arra jártam.
- De hát mit írtak ki?
- Azt, hogy „Halva Csora”!

A zongorista is lehajtotta a fejét, kvázi szomorúan. De közben belül majdnem felrobbant a röhögéstől. Meg is kérdezte:

- Miben halt hát meg?
- Abban a rossz, sötétzöld kabátjában! Más nem is volt neki...

A röhögés elakadt. Helyette csak valami idétlen krakogás jött elő. A cimbalmosnak valóban volt egy sötétzöld kabátja. Amit nagyon megbecsült. „Lehetséges lenne? Ez lenne az a bizonyos vak tyúk, amelyik szemet talál? Na persze – kukoricaszemet. Nem pedig olyat, amivel látni lehet.”

- Voltál náluk?
- Onnét jövök! Asszony sír! Csora kiterítve. Mit mondjak még? Ez van.

Jó, összeszokott együttes voltak. A minőség sem hiányzott a zenéjükből. Hivatalosan cigányzenekar volt a nevük, de ez nem fedte a valóságot. Azt hiszem, ketten voltak csak cigányok közülük, a primás, aki a Csicsa névre hallgatott és sosem is tudtam egyéb nevét, és a brácsás, akit Elemérnek neveztek, és később tudtam meg, hogy a vezetékeve Paga volt. Akkor, amikor szomszédok lettünk. Oda költöztek. De ez már jóval később volt. A primás dadogott is, illetve ha egész pontos akarok lenni, inkább csak elhúzta az első szótagot. Ezért néha úgy is mondták neki, hogy Csiiiiicsa. A bögős, akivel az előbb találkoztunk, valami kideríthetetlen nációból származott. Német, vagy zsidó. Mivelhogy máshol aligha fordul elő a Leopold keresztnév. Egyébként nem sokat tudott a zenéről, teljesen érzésből játszott. Ez viszont elég nagy baj egy bögősnél, akinek sokszor vinni kell a ritmust. Mert az egy dolog, hogy valaki nem tud kottát olvasni, sokan nem tudnak, de ha egy bögősnek versikékkal kell megjeleníteni a ritmust, hát... Például olyanokkal, mint: „felszedték a kövezetet, egy, kettő, három, négy!

Mind felszedték, mind felszedték, egy, kettő, három, négy! Egy se maradt, három, négy”. De különben is állandóan bolondoztak. Vele is, meg egymás között is. A dobos volt a másik ismeretlen nációjú. Grósznak hívták, s ilyen névvel lehetett szintén német is, meg zsidó is. Ő viszont Poldival ellentétben, igen okos ember volt. Csora, a cimbalmos, no ő volt még cigány, de vele szegénnyel már csak holtában találkoztunk. Ki maradt még? Károly, a zongorista. Ő viszont székely volt, s a Korbuly névre hallgatott. Valami nagyon gazdag családból származott, még gyermekkorában tanult meg zongorázni, de nem az volt az ideálja, hogy részegeknek muzsikáljon. Egy jókora kertet szívesebben művelt volna, az viszont életében csak kétszer adatott meg neki, s mindkét esetben kibukott belőle, még hozzá jórészt a saját hibáján kívül. Jórészt, mondom, mert valamennyi oka a lelkiismeret-furdalásra mégis csak lehetett neki, egyszertalán majd elmondom, hogy miért.

Most, a történetünk kezdetén valamivel kevesebb volt, mint ötven éves. És egyedül élt, miután a felesége elveszett. Egyik nap még megvolt, a másik nap már nem. Nem is értette a dolgot sehogy sem és csak azért nem lett tőle búskomor, mert lassan már kezdte megszokni, hogy vele általában történnek a dolgok. Ami történésbe neki semmi beleszólása nincs.

Szóval... a Csora sötétzöld kabátja. Azt a kabátot még éppen ő ajándékozta a muzsikus társának, akkor, amikor Icu – ez a felesége volt – eltűnt a láthatáron. És ha már a nő elhagyta, igazából nem is elhagyta, hanem elkergette, soha nem tudta meg, hogy miért, még előjelet sem látott, akárhogy kutatott is az emlékezetében, hát azt gondolta, hogy talán úgy van az, hogy nem illenek ők össze, ő meg a kabát, nem hoznak szerencsét egymásnak, de ahhoz, hogy eldobja, túlságosan is jó volt, legjobbnak látta elajándékozni.

De lám, a szegény Csorának sem hozott szerencsét. „Vajon, most hol lehet? Mi lehet vele?” természetesen a kabáttal, mert a cimbalmos azóta alighanem az égi zenekarban foglalta el méltó helyét.

„El kéne menni hozzájuk! Úgyis részvétet kell nyilvánítani!” és el is indult a város külső területén levő, elég szegényes lakás felé.

Ott aztán némi meglepetéssel látta, hogy a kollégája NEM a sötétzöld kabátban feküdt a szoba közepén elhelyezett valami ideiglenesen összetákoltt tartó-félén. Hanem egy fekete zakó volt rajta.

– Jaj Karcsikám, hiszen az nem is illik! Lódenben?? És különben is, én soha nem is tekintettem úgy, hogy az a kabát a sajátja – kis tűzrőlpattant cigány menyecske volt a feleség, még szépnak is lehetett mondani, pedig túl volt már a harmincon, tán a negyvenen is. Ami náluk általában a gyors öregedés kezdete szokott lenni.

– De biz én annak tekintetem! Ámbár az igaz, hogy eltemetni...? Abban? Mi lesz most azzal? Eldobják?

– Nem éppen, de majdnem – mosolygott a könnyei között a fiatal özvegy – kitesszük a szemét mellé. Valakinek csak fog kelleni!

Aztán az özvegy kapott egy puszit, a srácok nemkülönben és Károly elment. Később, délután aztán látta, hogy az ominózus kabát tényleg ott lóg egy a szeméttárolóból kiálló drótfélén. És nagyon csodálkozott, hogy a cimbalom is ott volt kitéve, mintegy társul az örök vándorláshoz. Miért? Ki érti ezt meg?

De Kati nem beszélt semmi ilyesmiről a temetésen, s utána sem. Megkérdezni meg nem illett. És másnapra úgyis eltűnt mindkettő. A kabát is, a cimbalom is. Együtt? Külön? Nem tudta meg.

Három hét múlva a Rózsa vendéglő bezárt. Akkor már ez alig érdekelt valakit. A cimbalmos halála után ugyanis az együttes gyorsan szétszéledt. Grósz, a dobos Svédországban került elő meglehetősen hamar. Fene tudja, hogy sikerült neki odakerülni. Annyi azonban bizonyos, hogy nem sok idő múltán a zongoristát is sikerült neki magához segítenie. Pedig maga a vendéglő is megérdemelt volna valamennyi figyelmet. Nagy múltú vállalat volt. A két háború között egy Roth nevű család üzemeltette. Azt persze tudták, hogy a Roth név nemigen lett volna való egy komoly vendéglőnek. Hát kanyarintottak egy kicsit rajta és így lett a neve Rózsa. Így aztán hasonlított is a tulajdonos család nevéhez, meg nem is.

Aztán elkövetkezett a vészkorszak a Rothékhoz hasonló családok számára. El is vitték őket oda, ahonnan kevesen jöttek vissza. Ebből a családból is csak az újszülött Zsuzsika maradt életben. Persze nem azért, mintha azok akik kiirtani szerették volna őket hirtelen megennyhültek volna a szép kicsi baba láttán, hanem azért, mert az utolsó, sőt az utolsó utáni percben egy ember jelent meg és elvitte magával a kicsi Zsuzsikát.

– Tudja Rothné asszony, engem nem ér utol az a veszély, ami magukat – úgy látom – már meglátogatta. Hát, igyekezzenek majd visszajönni, amikor vége lesz. Mert vége lesz, én hiszem, sőt tudom, hogy vége lesz! Addig pedig ez a kislány jól el lesz nálam. És ígérem, hogy becsülettel visszaadom, amikor megjönnek!

– De hát – kérdezte kissé rémülten a vendéglősné.

– Ne kérdezze! – válaszolt a fiatalember. Mert akkor ő nagyjából harmincöt éves lehetett. Mindamellet valóságos óriás. – Fogadalom!

„No, ha fogadalom, akkor érthető. De vajon hogyan fog majd bánni vele ez az alig ismert ember? Ehh! Bolondság! Mindenesetre sokkal több szeretettel, mint amennyit ők adhatnak neki ott, ahova menniük kell!”

Aztán az idő eltelt, a Roth családból senki nem jött vissza. Az az óriás meg elvitte Zsuzsikát magával. Hová? Senki nem tudta. Talán neki is menekülnie kellett, talán messze élt attól a várostól...

A vendéglő még haldokolt egy darabig, míg aztán átvette az állam. A kommunisták kerültek hatalomra, de ők nem sokat törődtek vele. Vendéglő? Hát éljen meg, ahogy tud. Ki is neveztek egy igazgatót, aki értett is, nem is a dolgához. De... becsületére... beletanult. Lassan, de beletanult. Még valami fellendülésnek is eljött az ideje később, amikor megjárta az igazgató eszét az, hogy tán jó lenne egy pár zenész is abba a vendéglőbe. Valami tíz évig működött még ilyenformán, míg végül, a cimbalmos hirtelen halála ürügyén felszámolták. De ez már jóval később volt. Valami huszonegy évvel a második háború vége után. Vagyis... miután az a háború AZON a vidéken véget ért.

Nagyszombat

A fegyverek napok óta nem hallgattak el. Rendszerint késő éjszakáig ropogtak, csak akkor tartva valamelyes szünetet, amikor látni már egyáltalán nem lehetett. Aztán pirkadatkor újra elkezdtek. Tartott ez, mint mondtam több napon át. Ez azt jelentette, hogy volt olyan idő, amikor a falutól nyugatra volt erősebb a ropogás, néha meg visszajött egészen a faluig, két oldalról közrefogva a lakott területet. Egyszer még olyan is volt, hogy egy része határozottan kelet felől hallatszott.

A férfiak nagyobb része nem volt otthon. A katonáknak segítettek amit tudtak. Ez az „amit tudtak” általában nem jelentett valami nagy és harcias dolgot, inkább csak muníció cipelését, sebesültek hátra szállítását – volt belőlük elég sok – főzést, ételhordást. Meg még mindenféle olyasmit, amire egy hadseregnek szüksége van, de egy civil is el tud végezni.

Nagypénteken estére elült a fegyverropogás. A falubeliek fellélegeztek. Valamennyire. De azért nem voltak nyugodtak. Minden negyedórában akadt valaki, aki rémítgesse a többieket.

– De hol vannak a férfiak?

Valóban, a férfiak elég nagy része nem volt sehol. Akkor még nem tudták, hogy miért. Később meg már mindegy is volt. Nadrágban járó csak az öregek voltak, meg a gyermekek. A többiek... a haddal.

– És ha a sereget legyőzték?

Igen. Akkor minden bizonyral a férfiak, a hiányzó férfiak is odavesztek.

Jánoska a belső szobában hallotta, hogy mit beszélnek elől az asszonyok. Volt amit értett belőle, volt amit nem. Hogy: „Jönnek. És akkor mi lesz”? Hogy kik fognak jönni és mikor, azt egyelőre nem hallotta. Illetve egyelőre csak a plébános jött. Alighanem vigasztalni.

– Régen itt vannak már! Minden szomszéd faluban ők laknak. Vagy majdnem mindegyikben. Meg aztán, ők is emberek! Mit is tehetnek?

– Igen ám Atyám, de látja, mind csak asszonyok vagyunk...

– Ó! Azért csak maradtak még férfiak is! Ha nem is sok. És mintha hallottam is volna, hogy a seregnek ki van adva parancsba, hogy ha lehet, ne bántsák a helyi lakosságot! Ó, a tiszt urak előrelátók ám! Már biztos gondolnak arra, hogy a háború után is élni kell. És, hogy mit szól majd a Külföld? – Így mondta, nagybetűvel. Talán így is érezte. Még hozzátette azt is, hogy – „Szoroka volt nálam. Biztos, több helyen is. Kristyorról. Azt mondta, hogy ne féljen senki, eddig háború volt, most már béke lesz!”

Többen bólogattak. Ezt Jánoska persze nem látta. Csak azt, hogy Kisdedné, az anyja azt mondta, hogy náluk is járt a volt jegyző. Igazán azt mondta, hogy senki se féljen. Másnap délelőtt gyűlés lesz a falu népével, és még vagy három falu vezetőségével, aztán ott megtárgyalják a hogyan tovább-ot.

Ebben maradtak.

Aztán az anyja bejött hozzá és szótlantul, erősen magához szorította. Nem szólt sokáig semmit, csak válogatta az ünneplő ruháját. Amiben majd arra a gyűlésre menne. Közben a szeméből folyt a könny.

Szorokát Jánoska is ismerte. Volt már náluk többször is. Nem náluk volt jegyző azelőtt, hanem vagy két faluval arrább. Amikor jött, általában hozott valamit. Igazából az anyjának, de néha neki is. Ilyenkor az apja egy ideig káromkodott. „Istókot” szidta, akinek különböző ajánlatokat tett, hogy mit is csináljon attól fogva. Ezen Jánoska csodálkozott, hiszen tudomása szerint Szorokának nem Istók volt a neve, hanem talán Pável vagy Andrei.

Aztán sötét lett és le kellett feküdni, mert a lámpába petróleum kellett és azt, ilyen háborús időkben nagyon szűkös mérték.

Reggel korán felköltötte az anyja. Ezen csodálkozott, mivel iskola már egy ideje nem volt, hát akkor minek. Aztán nem is az iskolába járó ruhát adta fel rá, hanem egy másikat, amiben játszani szokott, s amiért nem volt kár, ha piszkos lett. Viszont jól lehetett benne mozogni. Fára mászni például.

– Megyek arra a gyűlésre! – mondta neki és ez körülbelül így is volt, mert ünneplő volt rajta.
– Maradj itthon, ne moccanj semerre! Itt maradj a belső szobában! Ha érzed, hogy baj van, akkor ki az ablakon és fuss! Az erdőbe! De csak, ha úgy érzed! Te okos fiú vagy, ha itt van az idő, tudni fogod!

És elment.

Az idő meg múlt. Egy idő után kiabálást hallott a templom felől. Az mind hangosabb lett. Majd egyszer csak, mintha parancsolták volna, elhallgatott. És aztán rövid idő múlva megint felhangzott a fegyverropogás, mint a napokban már sokszor. Csak most közelebről. Nagyon közlebről. A templom felől. Jánoska először arra gondolt, hogy megint harcolnak. Talán már itt is van a sereg a faluban. De a fegyverropogást ezúttal jajgatás és sírás hangja kísérte. Felnőttek jajgattak és sírtak. Főleg asszonyok, de néhány férfihang is vegyült. Ez mind hangosabb lett egy ideig, de azután elhalkult.

Ekkor, csakis ekkor jutott eszébe Jánoskának, hogy mit mondott az anyja, mit tegyen ha baj van? Átpréselte magát a kicsi ablakon és futott. Az erdőbe. Cikkcakkosan futott, mint a nyúl, ha vadásznak rá, ennyit már tudott a vadászoktól. Közben majdnem elnevette magát, mert amikor véletlenül visszapillantott, meglátta, amint a plébános úr is tornássza kifelé magát egy ablakon és fut. Egy szál alsónadrágban. Azon kívül csak a papi ing volt rajta.

De jól is tették, hogy cikkcakkban futottak, mert ímhol, valóban megszólalt egy puska mögöttük. De csak vagy kettőt lőtt valaki. Aztán meg is szólalt egy másik vastag hang:

– Lasă-le dracului! Nu vezi, că fug? Nu se mai întorc ăștia până-n veci!¹

A lövések elmaradtak akkor. Ők ketten pedig kifulladásra nekitámaszkodtak egy-egy fának, s lihegtek.

– Na de már most merre? – ezt a plébános úr kérdezte. De mivel a kisfiú nem válaszolt, ő maga folytatta: – Azt hiszem, hogy te legjobban azt tennéd, ha megkeresnéd a mieinket.

– Merre?

– Arra – mutatott egy irányt a pap.

Ekkor megkondult a harang. A falu harangja. Egyetlen egyet kondult. Azt sem lett volna szabad, hiszen nagyszombat volt, Jézus halott, s ilyenkor, ezt mondja a néphit, a harangok mind Rómában kell legyenek. De mit tud erről egy fegyveres férfi, aki puskával belelőtt? Mert az is hallatszott. A lövés. A plébánosnak egyetlen zokogásszerű hang hagyta el a száját. Aztán elszégyellte magát. Hogy ez a gyermek, aki talán már árva is, fegyelmezettebben viselkedik, mint ő!? El is fordult, hogy letörölje a könnyet, amely a szeretett harangjáért szökött ki és magában azt mondta: „talán nem is akarattal...”

– Na, eridj Jánoska!

A kisfiú többször is ministrált neki, hát elég jól ismerte.

Akkor a gyermek elindult a mutatott irányba. A plébános is egy másik irányba.

Ezerkilencszáztizennyolc április tizenkilencedike volt ekkor. Nagyszombat napja. A falu neve pedig Köröstárkány.

Később kiviláglott, hogy kilencvenegy ember halt meg ott azon a napon.

¹ Hagyd az ördögbe! Nem látod, hogy futnak? Nem térnek azok vissza már sosem!

Egy tömeggyilkos vallomása sok év múltán, halála előtt:

„Őltek azért is, mert valakinek a fejesek közül megtetszett valakinek a felesége, szép magyar nő; azért is, mert valakinek kellett valaki háza. Őltek a háború előtti adósságért, amit nem kellett így megadni; és persze a magyarok iránt érzett gyűlöletből...”

Azalatt az idő alatt, amíg a faluban az előbb elmondott események történtek, néhány kilométerre attól, de mégis elegendő távolságra, hogy ne halljon a fegyverropogás és az ágyúsó, a még harcoló katonák szállásán nagy volt a várakozás.

A hevenyészett parancsnoki álláson, kecskelábú asztal mellett egy idős főhadnagy állt és a rendelkezésére álló térképet nézte. Ez, délután volt, abban az időben a faluban már végbement minden, amit megnevezni még most sem akarok.

A főhadnaggal szemben néhány ember állt, katonák és civilek vegyesen. Szintén várakoztak. Leginkább arra, hogy mit dönt a parancsnokuk. Ám az sokáig hallgatott. Aztán pedig, amikor megszólalt, először a civilekhez intézte a szavait.

– Nos emberek, azt hiszem, itt az idő. Menjetek békével! Nagy segítségünkre voltatok, de többet már nem követelhetünk tőletek, mert az lehet, hogy az életetekbe kerülne. Nem vagytok katonák, nem tehetem!

Az egyik ember, aki úgy nézett ki, valami vezetőféle lehetett közöttük, tiltakozva emelte fel a kezét, de a tiszt leintette. Szóval is mondta:

– Tudom Kisdéd uram, hogy mit akarsz mondani, de sajnos nincs tovább. El kell, hogy küldjelek titeket. Mi... katonák vagyunk. Tehát maradunk. Lehet, hogy mind meghalunk. A ti kezetekben van a jövő. És az élet. Menjetek hát békével!

A civilek – parasztemberek jószerint a faluból – lehorgasztották a fejüket, sarkon fordultak és némán kimentek. Mintha odakint valamiféle megbeszélés is folyt volna közöttük, mert hangok hallatszottak, de amiket megérteni nem lehetett. Aztán az is elhalkult. A sátorban csak a katonák maradtak. Akkor a tiszt felállt. Most látszott, hogy fejfelé magasabb a katonái legtöbbszörénél.

A főhadnagy elkiáltotta magát:

– Vigyázzzz!

Majd aztán:

– Pihenj!

Azután, amikor látta, hogy már mindenki ráfigyel, így folytatta:

– Tehát! Mindenki tudja, hogy a helyzet reménytelen. Lőszer alig! Ruha, felszerelés, élelmiszer, semmi. Úgy számítom, hogy minden katona fegyverébe nagyjából öt töltény maradt. Az enyémmel legalábbis ez a helyzet. Ezenkívül... a katonáknak szurony, s a tiszteknek a kardja. Talán rá leszünk kényszerítve, hogy késekkel harcoljunk, mint egy rablóbanda! Nem tudom. De egyelőre – és erősebb hangon még egyszer kimondta – EGYELŐRE, még mindig katonák vagyunk, tehát parancs alatt. Itt maradunk. Bevárjuk a reguláris román hadsereget. A tisztjeik... tudomásom szerint... lovagias emberek. És amikor ideérnek, vagy harcolunk majd, vagy letesszük a fegyvert. Aszerint, hogy mi lesz a parancs. Mert jó, ha tudjátok, hogy írtam az ezredes úrnak. Megírtam a helyzetet, s várjuk a parancsát. Most pedig mindenki menjen vissza az embereihez. LELÉPNI!

A katonák távoztak. A főhadnagy megint leült arra a székre, amely az asztal mellett állt. Mind az asztal, mind a szék egyszerű szőrös deszkából volt összeállítva. Semmi különleges, még a legelemibb elegancia sem.

Így maradt csendben nagyjából egy félóráig.

„De hát hol van a reguláris román hadsereg?” arra gondolni sem akart, hogy esetleg nem mernek közelebb jönni, azt híván, hogy a valóságosnál sokkal többen vannak és jobban felszerelve.

Másnap délelőtt megint mozgolódás támadt odakint. Ekkor két katona egy furcsa szerzetet tuszkolt befelé. Férfi volt, de igen különös. Papi ing volt rajta, hozzá azonban mindössze alsónadrág. Elég hosszú. A főhadnagy majdnem elnevette magát. A férfi – fiatal volt még és valószínűleg jó humorral megáldva, mert elmosolyodott a helyzet komikumát érzékelve.

– No igen, főhadnagy uram. Jól teszi, ha ön is nevet. Milyen furcsa helyzet! De aztán, ha már kinevette magát, talán legjobban teszi, ha rám figyel, ne féljen, nem loptam az inget! Valóságos pap vagyok, Szigethy Armand, a köröstárkányi plébános. Talán egy széket is kaphatnék, mert eléggé elfáradtam a menekülésben.

Aztán elmondta. Hogy mit hallott, mi és hogyan történt a faluban, hogy menekült el az ablakon át, s hogyan tért vissza éjszaka, hogy a halottaknak, elkésve, a halotti szentséget feladhassa. A kérdésre, hogy van-e még menekülő, elmondta, hogyan ugrott ki vele egy tízéves gyermek is, akinek aztán megmutatta, hogy hová, merre induljon. És aki még nem is tudja, hogy árva.

– Az édesapja tegnap még itt volt – szólt közbe a tiszt, hogy meghallotta a gyermek nevét.

– Már nincs! Sehol. Elindult visszafelé, s összeverekedhetett valami népfölkelőkkel. Azok meg megölték.

S azt is elmondta, hogy hol találják meg, ha a holttestét el akarják hozni.

De a gyermek már tudta. Mindent tudott már.

Ott találták meg a katonák az apja holtteste mellett ülve. Csak ült ott és bólogatott.

Mindent tudott. A gyermekek kristálytisza látásával már azt is tudta, hogy egyedül van a világon.

Mindez már csak estefelé lett ennyire világos. A felnőttek számára.

Akkor a főhadnagy átölelte, s azt mondta neki:

– No, kis barátom, mostantól kezdve akár akarjuk, akár nem, össze vagyunk kötve egymással. Én vigyázok terád, te meg énrám.

A kisfiú hálásan nézett fel az óriásra.

Megint múltak a napok. Egyszer aztán megjött a várt parancs is. Így szólt:

Botos Gábor főhadnagy kezébe (ezt valahol az odavezető úton írhatta rá valaki, mert nem gépelt szöveg volt, hanem kézzel írott). Majd következett a valóságos parancs:

„Hónapok óta hősiezen és becsülettel harcoltatok a legnehezebb viszonyok között Erdélyért, a szép Székelyföldért... A kormány azonban semmiféle ígéretet be nem tartott. Ti sem ruhát, sem felszerelést nem kaptatok. Azok az ún. segítő vörös csapatok, ahelyett hogy hálásan elismerték volna hónapok óta tartó nehéz küzdelmeteket, és segítségetekre siettek volna, ellenséges érzülettel viseltek irántatok. Hogy hogyan dolgoztatok és viselkedtetek ti, ezt magatok tudjátok a legjobban. A székely hadosztály részére biztosított élelmiszervonatokat a vöröskatonák ki-

rabolták... a hős székely sebesülteket bántalmazták, titeket kigúnyoltak, tisztjeiteket megalázták... rosszabbul viselkedtek veletek szemben, mint az eddig harcban volt ellenségeitek... Az ellenség túlereje ajánlatot tesz nektek, hogy életetek biztonságban lesz, hogy pénzetek, magánvagyonotok épségben marad, és békésen visszatérhettek lakóhelyetekre, Erdélyországba vagy az entente-csapatok által megszállt területre, de követelik, hogy a fegyvert tegyétek le.

Mérlegelve a reménytelen általános helyzetet, nem vállalhatok felelősséget azért, hogy tovább vért ontassak ilyen körülmények között. Válasszatok ti, melyik utat akarjátok, és e szerint járjanak el a parancsnokok, akik közvetlen ellenséggel állnak szemben. Én, aki annak idején Kolozsvárt szerveztelek benneteket, titeket cserbenhagyni nem foglak, ha a harcot választjátok, a végső küzdelmet veletek harcolom, ha pedig az entente ajánlatát elfogadjátok, veletek maradok, hogy ígéretüket betartsák.

Felhatalmazom a parancsnokokat arra, hogy a csapatokat minden felesleges vérontástól megkímélve, ha a csapat az entente ajánlatát elfogadja – parlamentar útján és az ajánlat szellemében tárgyalhassanak. Erről a csapatok a hadosztály-parancsnokságnak sürgős jelentést tegyenek.

Kiadatik a csoportparancsnokságoknak, ezred- és önálló zászlóalj-parancsnokságoknak és a huszárszázadnak.” Aláírás: Kratochwill Károly ezredes, a székely hadosztály parancsnoka.

A dátum: 1919. április 25.

Akkor a főhadnagy megint összehívta a katonáit, most már az összest és elmondta, hogy milyen parancsot kapott. Hozzáteve még, hogy: „Azt hiszem, a sorkatonákat, egész az őrmesterig, nem fenyegeti semmi veszély. A tiszték tegyenek belátásuk szerint, de az lenne a legjobb, ha civilbe öltöznének, s elszélednének. Én maradok, mert valaki csak kell, aki leteszi majd a fegyvert!”

Egy hadnagy erre közbeszólt:

– És akkor Jánuskát ránk hagyja parancsnok úr?

Az ám! Jánoska! Vele mi legyen? Végül is belement a hadnagy ajánlatába, hogy átadja neki a századot, s ő maga elmegy a gyermekkel civil ruhában. Amíg lehet.

Lejárat a pokolba

Mindenki azt hitte róluk, hogy apa és fia. Mivel pedig a ruhájuk viseltes volt, a férfi pedig hatalmas termetű, nemigen törődött velük senki. Az utazás ugyan meglehetősen nehézkes volt, vagyis inkább hosszán tartó, de társaságnak ott voltak egymásnak. Jánoska, ahogy a gyász legmélyebb szintjéről lassacskán felkapaszkodni látszott, csak kiderült, hogy igazából vidám, értelmes gyermek a maga tízéves eszével.

Nyár közepére voltak látótávolságban Budapest külvárosához. Mivel pedig általában véve a parasztszeker sebességével utaztak – Gábor nem is akarta siettetni, mert időt akart adni, hogy Jánoska valahogy térjen magához – a megszálló román hadsereg általában megelőzte őket. Vagy inkább előttük járt. Nem bánták különösebben. Ez a tény valamiféle biztonságot kölcsönzött az országútnak. Mert egyébként egyáltalán nem volt biztonságos. Rengeteg ember vándorolt velük egy irányba, keletről nyugat felé, remélve azt, ami akkor éppen lehetetlennek látszott, a jobb jövőt. És a rengeteg ember között mindenféle fajta útitárs akadt. Nem mindenki volt grállovag. Családok, amelyek a megélhetésükért lopni, rabolni ki kénytelenek voltak,

de olyan is volt, aki nem volt kényszerítve, s mégis azt tette. Persze sokkal több tisztességes, jóra való ember is volt.

Hanem Budapest! No, az biz' csalódást okozott. Csúnya volt, piszkos és leginkább patkánytanyára emlékeztetett. Botos Gábor, aki már jóval előbb is ismerte, elszörnyedt a kép láttán. Mintha minden mellékutcából, kapualjból sunyi tekintetű alattomos emberek bújtak volna elő, „hol voltak ezek azelőtt?” akkor, amikor még rendes kerékvágásban járt az élet.

De Jánoskának így is nagyon tetszett. Ő csak azt látta, hogy a város óriási nagy, hatalmas házak vannak és amikor meglátta a város közepén a Dunát a maga fenséges mivoltában, majdnem leült a meglepetéstől.

– Ilyen nincs is! Csak a mesékben!

– De van bizony barátom! És régebben még ennél is sokkal szebb volt!

Azonban sokat nem időzhetek. A volt főhadnagyra is rájött a mehetnék, és az élelem is szűkösen volt a fővárosban. Ami volt, kellett az új uralkodó osztálynak, és Mosoiu és Mărdărescu tábornokok sem étlen ficáncoltatták a lovaikat a belváros utcáin.

Hát menni kellett tovább.

Aztán meglátták, hogy vidéken azért mégis csak volt valamelyes élet. Minél messzebb értek Budapesttől, annál inkább. Bár az is igaz, hogy a román csapatok is folytatták az előnyomulást, Veszprém, Tata, Pécs irányába. Az már nem egyezett teljesen az ő útirányukkal, inkább tőlük északra vonultak.

Ők tehát elkanyarodtak egy kissé délebbre. Ezt persze Jánoska nem érzékelte, az útirány változását mármint, hanem csak a katonák hiányát vette észre. Botos is ugyanúgy, kissé megkönnyebbülve.

– Gábor bácsi!!!! Főhadnagy úr!!! Tessék felébredni!

A hang csak egy idő elmúltával hatolt a tudatáig. Akkor egyből felébredt.

„Ó! hiszem már szeptember vége felé van! Hol vannak már a románok? Visszaparancsolták őket a Tiszáig².” Hiába! Ha az ember valamitől nagyon tart, az álmában is visszajön. De, hogy így elaludjon a szekéren...

A gyermek felé fordult.

– Jánoska! Kedves barátom! Már sokszor kértelek, hogy ne nevezz főhadnagy úrnak! Az az idő elmúlt. Érted? Elmúlt. Nincs! Mondjad, hogy Gábor bátyám, de ha akarsz, egyszerűen úgy, hogy Gábor! Mintha igazából a bátyád lennék.

– De mikor azt hittem, hogy meg tetszett halni – görbült lefele a szája a fiúcskának.

– Na, nem baj! Nem tetszettem meghalni!

Akkor fel is ült a szalma közt és körülnézett. Meg is látta a nagy vizet és szólt a szekeres embernek:

– Nahát Márton bácsi, én alighanem jól elaludtam. Kérem szépen, hogy itt álljon meg, mert leszállunk! Mutatni akarok valamit a fiúnak!

– Jó! Mennyit várjak?

² Botos Gábor, mint már csak volt főhadnagy, nem volt honnan tudja, hogy annak a parancsnak mikor és ki tudott érvényt szerezni. Nem nagyon jártak a hírek akkoriban.

– Semennyit. Köszönöm, hogy eddig felvett! Mivel tartozom?

– Egy jó magyar ötössel! – és nyújtotta a kezét kézfogásra. Majd hozzátette: – Úgyis erre kellett jönnöm, hát nem volt semmi alkalmatlanság. Tanító úr – tette hozzá, mert a faluból való volt és ismerte. Még megkérdezte azt is, hogy mit mondjon, ha hazaér? Mikorra várják?

– Nem tudom, Márton bátyám! Még járkalunk egy kicsit Jánoskával. Aztán... majd hazaérünk.

A szekeres emberen látszott, hogy valamit még talán mondani akar, de aztán mégis visszanyelte. Kérdésre sem volt hajlandó többet mondani.

Akkor hát elbúcsúztak a földitől.

– No, Jancsika! Volna kedved feljönni velem oda? Arra a hegyre!

– Szívesen – válaszolta a gyermek, majd hozzátette: – de megkérném, ne hívjon engem Jancsikának! Nálunk csak az olyan, kötekedős, ugrálós gyermeket hívják így, akinek nem sok az esze.

No, ahány ház, annyi szokás, gondolta a volt főhadnagy. Akiről időközben kiderült, hogy békeidőben tanító. Most ő folytatta:

– Onnét fentről többet fogunk látni. És jobban.

Valóban így volt. Annyira, hogy Jánoska nagyon el is csodálkozott amikor meglátta. Nem is szólt egy ideig. De aztán mégis megszólalt:

– Azért ez mégsem tenger...

– Nem. Csak egy tó. Balaton a neve.

– Tudom, hogy tó. Látom a túlsó partot. A tengernél nem látnám.

Botos megint elcsodálkozott a gyermek éles eszén, s jó látásán. De azért azt mondta:

– Azért van olyan hely is, ahol a tenger túlsó partja látszik. Csak az messze van innen. Törökországban.

Aztán csak ültek a füben és nézték a vizet. A tanító elgondolkozott azon, hogy az a tó milyen érdekesen van elhelyezkedve majdnem pontosan kelet-nyugati irányban. „Nem lennék meglepve azon, ha kiderülne, hogy itt is van árapály a nap és a hold járása szerint, mint a tengereken. Katona lévén, nem tudott arról, hogy egy évvel azelőtt, a legnagyobb magyar földrajztudós, Cholnoky Jenő már felfedezte és fel is mérte azt az árapályszerű mozgást.

„Vajon a népek mozgásának is van efféle árapálya?” gondolta. És akkor már tudta is, hogy van. És ugyanúgy kelet-nyugati irányú, mint az, ami a tengereken van.

„És most mi szegény hazánk éppen ennek a hatalmas áradatnak az útjában van!” És úgy elkeseredett, hogy majdnem kiszökött a könnye. De aztán a gyermekre nézett és arra az eredményre jutott, hogy ő... végeredményben... tanító. És itt van ez a gyermek, akit neki adott az Úr, hogy gondoskodjon róla. És biztos, hogy Teréz is örülni fog neki. A szegény drága Teréz, akivel úgy szerettek volna egy gyermeket, és sehogy sem sikerült nekik.

Megint nagyon elgondolkozott. Annyira, hogy Jánoska már kezdte gyanakodva nézegetni, nem szükséges-e újból felébreszteni. De csak nézte a vizet odalent és aztán kicsit megrázva a fejét ráébredt a valóságra.

– Láttál mindent?

A gyermek bólintott.

– Akkor akár mehetünk is. Elég hosszú út áll még előttünk. Nem is érünk ma a végére. De éjszakára van, vagyis lesz, ahol megpihenjünk. Nem félsz a sötétől?

– Csak egy kicsit. De most nem leszek egyedül – és bizalommal nézett az óriási emberre.

– Akkor hát menjünk! – kászálódott fel. És elindultak.

Valóban nem értek el a tanító falujáig. Egy domboldalban, messziről szőlőültetvények látszóttak, megálltak. Ekkor már alkonyodott.

– No, itt táborozni fogunk! Mint a katonák.

– Gábor bátyám is katona? – ekkor szólította így először. Mivel a meghitt együttlét az alkonyatban bizalmat varázsolt közéjük. Ki tudja, talán éppen ilyesmire számított a magas termetű volt főhadnagy.

– Csak voltam. Most már megint tanító vagyok, ami voltam is. Hárman vagyunk a faluban. Lehet, hogy téged is tanítani foglak.

– Az jó lesz!

Botos Gábor valami jókora szalonnadarabot, kenyeret meg két fej hagymát kutatott ki a feneketlennek látszó katonai hátizsákból – kicsivel azelőtt még „borjú” volt a használatos neve. A fát már együtt gyűjtötték össze. Vigyázva, hogy lehetőleg semmi értékesebb darab ne kerüljön a tűzifa közé. Mindkettő falusi ember volt, nem pazarolták sem a másét, sem a természet ajándékát.

– Az mi?

– Hol?

– Ott! – a gyermek egy kicsit távolabbi, bekerített területre mutatott. Fagerendákkal volt bekerítve. Az egész nem volt még annyi sem, mint egy szegény falusi ház konyhája.

– Látom, megtaláltad! Ha akarod, reggel majd oda megyünk. És megnézheted. Amúgy is látnod kell. Látni fogod. Mert itt van közel a mi falunkhoz. Az én falumhoz. És azt is akarom, hogy tudd, mitől kell őrizkedned.

– Olyan veszélyes?

– Olyan. Látod? Be van kerítve. Egy mély lyuk van ott. Nagyon mély. Senki se tudja, milyen mély. És mégis, azt beszélnek, hogy akik eddig beleestek, csak nagyon kevés ideig jajgattak. Valaminek lennie kell benne. Talán... mérges gáznak. Valamikor, nagyon régen, a középkorban, Tudod, mi az?

– Tudom. Olvastam.

Botosnak egyre inkább tetszett a gyermek élénk esze, olvasottsága. Nem számított ilyesmire abból a faluból, ahonnan származott.

– Na tehát, a középkorban úgy hitték, hogy ott van a pokol egyik lejárata.

– Miért? Több is van neki?

– Van bizony! A legismertebb Írországból. Ott többen is voltak a középkorban. Magyar ember is volt közöttük, vagy három is.

– És miért gondolták, hogy ez is...?

– Gondolom, azért, mert nagyon mély. Többen próbálták megmérni, kötéllel persze, nem emberrel, de nem ért feneket. Meg aztán, amikor olyan volt a szélirány, még a kénkő szagot is érezni lehetett onnét. Ezért gondolom, hogy valami mérges gáz lehet. Mindenesetre, pokol, vagy nem pokol, jó ha nem keveredsz a közelébe.

A tűz égett, sötét is lett közben, a szalonna is megsült. Meg is ették.

– Na, talán aludnál! Nekem még dolgom van egy kissé.

És valóban távolabb ment, hogy ne zavarja a gyermeket. Az imádkozás volt az a „dolog”. Hát megint letelepedett egy mohos kőre és elkezdte. Ám meglepetéssel vette tudomásul, hogy amikor oda ért, hogy „legyen meg a Te akaratod”, megrázkódott. És nem tudta folytatni. Vajon mit vétett el? Hiszen Isten akaratával soha nem akart ellenkezni. Mi lehet a baj? Aztán arra is gondolt, hogy a jól ismert mondat helyett vajon nem lenne-e helyesebb azt mondani, hogy „belenyugszom a Te akaratodba”? És valóban, ezután a gondolat után nyugodtan mondta végig a rövid imát.

De még azután is sokáig foglalkoztatta AZ a gondolat. Nem is tudott aludni egy jó darabig. Hallgatta a fiú nyugodt lélegzését, forgolódott, még azt is megtette, hogy kivette a feje alól a zsákját, kivette belőle a tiszti revolvert és megszámolta a golyókat. Mind megvolt.

Ezután valahogy csak elnyomta az álmot.

A következő nap reggele olyan tündöklő napfényel köszöntötte őket, hogy attól még a haragos embernek is mosolyogni kellett volna. El is indultak, szép egyetértésben. A tanító tudta, hogy körülbelül délre érnek a falujába. Közben elmentek a kőhasadék mellett is, megnézték, hogy milyen is az a hely, amit a régi emberek az ördög lakhelyének hittek.

A falu – messziről pontosan olyan volt, mint amilyen a többi száz meg száz emberi település. Csak Botosnak dobogott erősebben a szíve, hogy négy év után először látta meg. Pedig először csalódást okozott. Nem is a helység, az úgy nézett ki, ahogy kell. De az emberek...

Pedig jól ismerték és tudtával szerették is. Most meg... a fejüket lesunyták, szemüket a földre irányították, s bár köszöntek, de igazából nem is fél, hanem sokkal inkább negyed szájjal. Vagy valami még kevesebbel.

Nem tudta mire vélni.

No de, nemsokára otthon lesznek.

Lettek.

A ház be volt zárva, úgy látszott, senki nincs otthon. Még valami elhagyatottság is érződött rajta. Hát kulccsal kellett kinyitni. Valóban sehol senki. De még valami látszott, amit nem szeretett. Mindenütt por. A bútorokon, az ablakpárkányon. Nem nagyon sok, de elég ahhoz, hogy lássák, itt bizony hetek óta nem volt takarítás.

– Várj egy kicsit Jánoska! Megnézem, mit mond a szomszéd!

A nevezett éppen otthon volt, látszott rajta, hogy nemrég érkezett. A lovakat fogta ki, majd a szekérről kezdett lerakodni. Hogy Botost meglátta, abbahagyta egy percre, de csak annyit mondott, hogy egy kis türelmet kér, mindjárt átmegy, s mindent elmond.

No, a tanító hazament, s várta, mi lesz. De Félegyházi úr, így hívták a szomszédot, szavartónak bizonyult. Nem telt bele egy negyedóra, s ott is volt. Jánoska időközben talált magának valami elfoglaltságot a kertben.

„A kúthoz ne menj, mert még nem ismered!”

Aztán megjött Félegyházi és elmondott annyit, amennyit tudott. Hogy Teréz asszony nagyon nehezen bírta az egyedüllétet, bár levél rendszeresen jött a frontról, csak az is semmitmondó volt (persze, hiszen titkos értesüléseknek nem volt szabad lenni abban, ki tudja, kinek a kezébe kerülhet?). Így ment ez az első két... nem... három évben (a fene tudja igazából mennyi volt, volt itt gond, baj elég anélkül is), de aztán valami egy év előtt szinte egyik napról a másikra mintha kivirágzott volna. És egyszer csak ripsz-ropsz, felkerekedett, hogy ő megy Pestre. Valami nem egészen egy hétig volt oda, s még azután is sokáig nagyon jó kedve volt. És aztán, az idén tavasszal egyszerre csak bejelentette, hogy gyermeke lesz. Bábát hivatott és valóban meg is született egy kisfiú, akit a kifejezett kívánságára Gábor névre kereszteltek.

Igen ám, de valami elromolhatott a szülésnél, (bizony sokszor megtörténik az ilyesmi, ha az a gyermek méltatlanul fogant), mert Teréz asszony csak gyengült, sáppadozott, s meg is halt három hétre.

Ezt már a volt főhadnagy alig hallotta. Vagy talán nem is. Mert amikor a szomszéd az elbeszélés vastagjához érkezett, csak lerogyott az asztal mellett egy székre, a fejét a két keze közé fogta, s ott ült, nem mozdult.

Azért Félegyházi tisztességesen elmondta a történetnek a végét is, hogy hol van Teréz eltemetve – alig két hónappal azelőtt halhatott meg – és, hogy a gyermek hol van, mi van vele. Aztán elment. Még az ajtót is olyan csendesesen csukta be maga mögött, ahogy csak képes volt rá, hogy a szomszédját keserűségében, s gyászában ne zavarja meg.

Estefelé, főleg ősszel és télen, de néha nyáron is, szokott lenni egy olyan idő, amikor már gyakorlatilag sötét van, de még azért mégsem teljesen. Ilyenkor mintha megállna valami a természetben, mondjuk egy mozgató erő. Szó sincs persze olyasmiről, mint amiről a gyenge sci-fik mesélnek, hogy minden megállna egy, vagy akár több percre is. Csak érezhetően legyengül az események menete. Mintha minden elvesztené a mozgató energiáját. A tűz nem akar égni, vagy ha ég, nem ad meleget, sőt kihűl a szoba, mert a levegő nem tud felmelegedni. Az ember legszívesebben levegő után kapkodna, de nem teszi, mert nincs rá ereje. Sőt, sokszor még gondolja is, hogy na, most abba kéne hagyni a lélegzést.

Aztán természetesen átlendül a holtpontra. Az ember is, a természet is. Mert az annak a rendje.

Ilyen alkonyidő járt már, amikor Botos Gábor feleszmélt a keserűségéből. Az elmúlt órák alatt messze volt onnét, időben és térben egyaránt. Hogy hogyan sebesült meg egy jó évvel azelőtt, hogyan küldték hátra a front mögé és hogy látogatta meg a kórházban a felesége, nem értesítve senkit arról, hogy kihez megy és miért. Akkor foganhatott az a gyermek. Gáborka. Hiszen dehogyis volt hűtlen hozzá Terézke! Hogy is gondolhatott ilyet bárki is!!! Ó! Ha legalább egy embernek, egyetlen embernek elmondta volna!

Sötétedett. És valaki kapirgálta a vállát.

– Úgy félek! Úgy félek! Valami történik! Gábor bátyám, nagyon félek!

Jánoska volt. Valóban látszott is rajta a félelem, meg sápadtság is.

A tanító egyből magához tért. Most nem szabad gyengének lenni! Arra később is ráér! Most a gyermek a legfontosabb. Akit Isten neki adott.

Ki is derült aztán, hogy valami szörnyűséges robajt hallott a kisfiú, olyan lehetett, mint a mennydörgés, de távolról. És a föld alól hallatszott. És a föld is megmozdult akkor. Többször is. Nem nagyon erősen, de megmozdult. Többször is. És ő, magába roskadva, gyászában,

keserűségében elsüllyedve, semmit sem hallott, nem is érzékelt belőle. Nyugtatógatni kezdte hát a gyermeket, hogy alighanem valami nagyon távoli esemény lehetett az, ami így érkezett el hozzájuk, s adott hírt magáról, de soha még ilyet nem tapasztaltak erre felé.

– Igen, de azt mondta Mária néni, mert itt volt, hogy beomlott az a pokolba vezető út és az hallatszott így! És senki nem tudhatja, hogy az ördög éppen akkor nem mászott-e ki azon a lyukon, és most kinn maradt! Nem tud visszamenni. Csak a Jóisten tudja, hogy miféle bajokat fog most már mérgében előidézni!

„No, nekem már csinált is bajt eleget!” morgott Botos, és tovább nyugtatógatta a gyermeket.

Az élet újra indul

Van az úgy, hogy az embernek nem sok ideje van a saját gyászával, bajával foglalkozni, mert a rohanó élet megköveteli az intenzívebb foglalkozást. A mi tanítónk is rá kellett döbbenjen, hogy gyermek van rábízva, akinek enni, inni kell adni, akit nevelni kell lehetősége és ereje szerint, és ráadásul az a gyermek az övénél sokkal nagyobb tragédiát élt át. Amelyben teljesen egyedül maradt a világon. Hozzá kellett tehát látni az életük további elrendezéséhez.

De különben is nagyon furcsa helyzet állt elő. Erről igazán csak valamivel később tudtak meggyőződni. Sebesült volt az ember, sebesült volt az ember lelke, az ország pedig úgy nézett ki, mint a ház, amelyet bombatalálat ért, de nem dőlt össze teljesen, csak a nagyobbik része. A megmaradt kisebb részt kellett tehát sürgősen lakhatóvá tenni.

Természetesen, éppen mint az előbb említett házban, a megmaradt országban is vastagon állt a piszok és a mérgeanyag. Az első dolog volt a nagytakarítás. Mert anélkül nem tudott megindulni az élet. És a munka. Mert az volt a legsürgősebb. Az emberek nagy része elszokott a munkától. Vagy azért, mert katona volt és más volt a dolga, vagy azért, mert nő volt és nem is bírta, vagy gyermek volt és azt se tudta, meg sem szokta, hogyan is van az, hogy „dolgozni”.

Az országban ez rendjén kezdett menni. Igaz, hogy a takarítás néha fájdalommal járt, hiszen a takarítás általában fájdalmas. Főleg a kipucolni való piszok számára.

Botos Gábornak is az volt a legelső, saját maga által eltervezett dolga. Rendet tenni a portáján, s a lelkekben.

Jánoska! Ő úgy néz ki, hogy rendben van. Árva, gyászol, van is kit, de túl lesz rajta.

A megérkezésük másnapján el is mentek ketten, megnézni, hogy mi maradt abból a gödörből. Hát... semmi. Kövek, kicsik és nagyok, összevissza hányva, de olyanok azon a mezőn másfele is ott voltak.

– Azért még ne menj túlságosan közel! Nem tudhatjuk, mi rejtőzik lent, a mélyben!

Aztán itt van a kicsi. A fia, akiről nem is tudott, nem is tudhatott, mert harcolt, mert védte a védhetetlent – akkor már tudta, hogy az, s a vége is az lett, hogy a megmentendő lelket fontosabbnak ítélte a véghetetlen harcnál. Vajon nem tévedett-e?

Darabont Mari. Ezt mondták, ő dajkálja Gáborkát, merthogy neki magának is van kicsi gyermeke. Egy kislány. Aki ugyan valamennyivel idősebb Gáborkánál, de még szopik.

A Darabont lányt ismerte. Tanította is régebben. Kedves, kissé vaskos leányka volt, s hogy kinőtt az iskolapadból, mezőn kellett dolgozzon, elvesztette szem elől. Néha, nagyon ritkán találkoztak, kútra menet vagy jövet. De ez is még akkor volt, amikor itthon volt és tanított. Aztán katona lett, s nem látta többet.

Ezt a dolgot is rendbe kell tenni!

Tudta, hogy vőlegénye volt a lánynak, Festő Márton a neve. Őt is elvitték annak idején, de nem volt olyan szerencséje, mint neki. Marci csak egyszer volt otthon a frontról, s vélhetően akkor fogant a kicsi lány. Mártika. Alighanem az apja után nevezték.

Festő Marci valamennyivel a szabadsága után esett el. Hát Darabont Mari is özvegy. Pedig még asszony se volt, mert nem esküdtek meg.

Töprekedett vagy két napig, hogy hogyan is viszonyuljon a lányhoz (asszony?), de aztán abbahagyta a feszítő gondolatokat, s egyszerűen csak elment.

A Darabont ház közel volt, de nem a Félegyháziék felőli oldalon, hanem ellenkezőleg, fent a köves úton. Így nevezték. Köves út. Merthogy ki volt kövezve. A tanítói háztól számítva a hatodik porta. Egyébként a tanítói ház is csak azért volt annak tudva, mert a tanító lakott benne. Botos Gábor a szüleitől örökölte azt a házat, s jó nyolc hold termőföld is tartozott hozzá. Még ugyan jó, hogy a tanácsi időben meg nem akadt rajta valakinek a szeme, s el nem rekvirálta. Bár a föld veszélyes dolog, mert dolgozni kell rajta!

A Darabont lány nem sokat változott iskolás kora óta. Most is vastagocska volt, de jól állt neki. És jól állt neki a két pici gyermek is. Gábor szeretettel legeltette rajta a szemét. De aztán rádöbbsent, hogy mit is művel, s gondolatban megszidta magát.

Attól fogva mint tanító és volt tanítványa beszélgettek főleg a gyermekekről. Hogy nagyon nehéz-e, s tudna talán valamit segíteni benne? És persze, hogy elvállalná-e Gáborkát továbbra is, legalább amíg tejjre van szüksége, és van is tej? Persze, hogy szívesen elvállalta.

– Mert látod, Mari, én is egyedül maradtam, mint az ujjam. Hát, ha valamire szükséged van, csak szóljál! Főleg olyasmire, amit egy nő nemigen tud elvégezni, mert férfierő kell hozzá.

Mari egyből olyan piros lett, mint a pipacs. Sőt, el is takarta magát, ahogy tudta, pedig addig a szóig nyugodtam folytatta a szoptatást. Ezzel persze még jobban felhívta magára a figyelmet. Ha addig nem vette volna észre a tanító, hogy ő nő, hát ettől fogva láthatta.

– Hogy nekem mire volna szükségem? És mikor? Nem tudom én azt! Szegény Marci is, hogy meghalt...

Gábor természetesen tudta azt, hogy hogyan halt meg Festő Márton. És mikor. Azért is, mert lehetőségéhez képest figyelt a falubeli legényekre, főleg a főhadnagyi kinevezése után, de azért is, mert a fiatalember halálának a körülményei sem voltak mindennapiak. Biz' elég nagy port vert fel akkoriban az az eset katonai körökben.

Tél volt akkoriban, s valahol a Máramaros és Moldova között magasodó hegyekben elfektették azt a századot. A kapitányuk nem nagyon tudta, mitévő legyen abban a bizonytalan helyzetben, s elküldött egy szakaszvezetőt a vezérkarhoz, utasításért. Hogy addig ők megvárják. Ám hirtelen nagy hidegek jöttek, s két nap után, amikor az a szakaszvezető, és a mellé beosztott baka visszatért, az egész századot kapitányostól, helyben megfagyva találta.

Hát ennek a századnak az egyik katonája volt Festő Marci. Ott halt meg azon a helyen, fekve. Botos Gábor semmit se tehetett utólag, legfeljebb annyit, hogy azt a szakaszvezetőt, aki egyedül élve maradt, őrmesteri rangra és vitézségi éremre terjesztette fel. Hanem a századot ezzel már nem lehetett feltámasztani. Nem is az ő körzetében esett meg az egész.

És most itt ez a Darabont Mari, dajkálja az ő gyermekét és siratja Marcit is.

No, gondolta, majd csak lesz valahogy! Segítek, ahogy tudok! Gyámolítandókkal meg úgy látszik, jól el vannak látva. Kicsivel, naggyal.

Lassan indult az élet. A faluban és a maradék országban is. Csak az emberek tértek magukhoz **nagyon** lassan. Mintha még mindig valami sötét felhő terjeszkedett volna fölöttük. A lelkük fölött. Mintha féltek volna, hogy visszajön a komisszárok, s a lenin-fiúk világa. Azoké, akik éppen azokkal a gazdákkal bántak el, akik a legtöbbet dolgoztak, s azáltal példát mutattak másoknak is.

Botos tanító nem tartozott ezek közé. Ez főképpen azért volt így, mert a legrosszabb vészkor-szakban nem volt otthon. Mert részben a hazát védte – ez ugyan az elvtársaknak vajmi keveset számított – részben éppen úton volt Jánoskával. Hazafelé. És különben is... tanító volt, nem tartozott a gazdag emberek közé. Még akár sajátjuknak is számíthatták volna, hiszen az emberek lelkébe nem lehet belelátni. És elég sok tanító volt olyan is, Gábor tudott erről, aki közéjük állt.

A termés igencsak pocséknak ígérkezett. Még a Marié csak volt valamilyen, mert az asszony otthon volt, s dolgozott is eleget amit csak tudott. Hanem az óriásé? A szilva mindenesetre csak pálinkának volt jó. No, az is valami! Az emberek isznak, mindenhol isznak, s megveszik az italt. Azon kevés dolgok közé tartozik az ilyesmi, amikért kapni lehet valamit.

De búza nem termett, mert nem szántott, nem vetett senki. Csirke, disznó, egy szál sem. A szőlő pedig olyan volt, hogy jobb arról nem is beszélni.

„Jó sok munka lesz vele, ha akarok valamire menni!” vetette bele magát a volt főhadnagy a tennivalókba.

De az ősz eljött, s kisegítette a legnagyobb szorultságából. Mert elindult a tanítás is és, ha a tanítói fizetés akkor éppen nem ért szinte semmit, de hoztak a szülők ezt-azt, élelmet. Lehet, hogy a szorultságát látták, lehet, hogy csak hálások voltak, hogy valaki tanítja a gyermekeiket.

Valamikor, derűsebb időkben, három tanító is volt a faluban, s egészen az általános iskola hatodik osztályáig foglalkoztak a gyermekekkel, ahogy éppen tudtak. De most nem tudni, hogy merre tűnt el a másik kettő. Lehet, hogy már nem is élnek.

Így tehát, az ősz folyamán Botos tanító nem sokat látta a kicsi fiát. Még keveset is csak leginkább akkor, amikor Mari hozta el látogatóba. Olyankor persze a kicsi Mártikát is hozta, a Jánoska gondjára bízva a két kicsit. Aki, mivel nem volt erővel rászabott kötelesség, szívesen el is volt a két kicsivel.

– Jánoskát akár be is lehetne állítani valami könnyű kerti munkára – mondta józanul Mari egy ilyen látogatás alkalmával.

– Dolgozik ő éppen eleget – válaszolt a tanító.

– Igen, de nem TUDJA, hogy a munka kötelesség. Beszélje meg vele tanító úr egyszer. Hogy a falusi embernek ez az élete. Lám, maga is reggel korán kimegy a birtokra, ellátja az állatokat – még valami csibéket is beszerzett Gábor időközben, s azokra célzott az asszony. Azok a csibék persze a tanítványok szüleitől valók voltak, jórészt olyanok, amik főlegben megmaradtak, hát ezt a faluhelyen női munkát végezte kora reggel – aztán elmegy az iskolába, tanít, délután pedig a növényekkel törődik. Mindenfélével...

Ez egyébként valóban így volt. Bár a férfi még megjegyezte, hogy:

– De hiszen maga is segít, Mari! Mindig segít, amikor tud!

És ez is igaz volt. De ő is segített az asszonynak, amikor tudott, és amikor olyan munka adódott, amihez férfi erejére volt szükség. Darabontéknak volt egy lovacskájuk, amit a szülei halála után a leány örökölt. Azt a lovat fogták be az eke elé, amikor szántani kellett, ha meg

nehezebb dolog volt, kölcsönkérték a Félégyháziék egyik lovát is. Persze azt, amelyik olyan lógós számba ment.

– Igen, segíték, de – elakadt, majd újra kezdte – szóval a tanító úr sokkal többet... meg aztán, ha tudná, hogy milyen szívesen...

Megint elakadt, s pipacspirosan elfordult. Hiába kérdezte Gábor, hogy mit is akart volna még mondani, hallgatott, mint a nyuszi a fűben. Csak hát a nyuszi szürke szokott lenni, nem pedig piros.

„No, akkor alighanem Jánoska miatt nem mer beszélni” gondolta magában, hogy talán ha elkíséri hazáig. Így is tett. A fiúnak megmondta, hogy kéri, maradjon otthon, vacsorázzon, s ha gondolja, neki is készíthet valamit.

A saját házában aztán Mari is bátrabb lett valamivel. De nem sokkal. Az a bátorság is főleg abban nyilvánult meg, hogy megkínálta a tanítót, tartson vele, egyen valamit!

– Hiszen olyan sovány, mint a gereblye! – tette még hozzá magyarázatnak. – Látja, ez a pálinka éppen a magáéból van...

Ha már olyan szíves volt, a férfi is nyugodtabban kérdezte meg, hogy mit is akart mondani a másik házból? Amit aztán nem mondott. Mert még nyugtalanította is az a félbemaradt mondat. „Haragszik, tán”?

– Nem merem! – mondta Mari és megint piros lett.

– De akkor sohasem fogom megtudni!

– Várjon egy kicsit, idejövök, hogy halkán mondjam!

És odament egészen közel, a melle oda is nyomódott a férfihez, ahogy ültében is magas volt hozzá képest.

– ...csak azt, hogy olyan szívesen tennék sokkal többet! Nagyon sokkal többet! Mert...

Aztán a többit már csak csókokkal és öleléssel volt képes elmondani. Később. Az ágyban. Olyan szenvedélyesen, erőszakosan szerette, hogy abból egész világosan érezni lehetett, Mari nem látott közelről férfit azóta, hogy Festő Marci elment tőle. Meghalni.

– ...de Marcit is csak azért szerettem... mert... mert... úgy hasonlított HOZZÁD!

Lám, ez volt a Darabont Mari titka. Amit magában hordozott már iskolás kora óta. És hallgatott róla, mint a sír.

Gábor elgondolkozott azon, hogy vajon Festő Márton valóban hasonlított hozzá? De nem látott képzeletében semmi hasonlóságot.

„Persze, a nők más szemmel néznek! Olyasmit is meglátnak, amit mi nem. Más meg valahogy nem különösképpen fontos nekik. Vagy nem is látják!” nyugtázta a dolgot fektében. Majd még hozzátette ahhoz a gondolathoz, hogy „Lehet, hogy ő az a nő, a társ, aki nekem ki van szemelve? Fentről?” és határozottan érezte, hogy igen.

Tavasszal elmentek a paphoz is és törvényessé tették az együttlétüket.

De több gyermekük már nem született. Igaz, nem bántódtak rajta különösebben. Volt nekik már három.

Aztán csak telt az idő, szokása szerint. Gyarapodott a falu és gyarapodott a Botos család is anyagiakban. Igaz, hogy a munkából alig látszottak ki, de csendes volt a tanítói ház. Szeretet és elégedettség honolt.

Az ország is kezdett magához térni. A nyugalmazott tengerésztiszt, akiről eddig nem esett szó, és aki a hadsereg vezetését eleinte elvállalta, s először a határok mentén, s később az egész országban rendet teremtett, jól végezte dolgát. Bár egyeseknek olyan véleménye is volt, hogy talán túlságosan szigorúan is. De hát ez azért inkább csak a folytatása volt annak, amit ennek a fejezetnek az elején írtam, s ami a takarításra vonatkozott.

Az Úr ezerkilencszáz harminckilencedik évében, az akkor éppen harminc éves Kisded János bejelentette, hogy szereti a tizenkilenc éves Darabont Mártát és el szeretné venni. (Mint tudjuk, Mari nem volt hivatalosan megesküdvé Festő Mártonnal). Mártát megkérdezték és ő is ugyanazt mondta.

– Jól van – bólintottak rá szeretettel az idősebbek. De Mari még józanul hozzátette – talán jó lenne, ha nem itt a faluban telepednétek le. Itt ugyan az emberek az eszükkel tudják, hogy nem vagytok testvérek, semmiféle rokonok, de mégis, nem lehet kizárni, hogy akadhatnak rosszakarók. És azok beszélnek. Hogy együtt nevelkedtetek, meg ilyesmi...

Márton azt válaszolta, hogy ők is meggondolták már mindezt és azt is eldöntötték, hogy hova szeretnének menni.

– Erdélybe. A székelyek közé.

– De hát... az egy másik ország!

– Tudjuk! Románia. Miért? Olyan rosszak a románok? – ezt már Márti kérdezte. A családban, hallgatólagos megegyezéssel nem beszéltek a János oda kerülésének történetéről. Így aztán a kisebbek csak annyit tudtak, hogy a szülei meghaltak a háborúban. Ez... a hallgatás... hiba is lehetett.

– Nem Mártika! – a tanító számára mindvégig Mártika maradt, felnőtt korára is. – Nem rosszabbak, mint a többi nép. Vagyis van közöttük ilyen is, olyan is. Csak hát... nézd meg édesanyádat! Sír!

Bizony sírt. Hiszen mégiscsak az egyetlen lánya volt. De a fiatalok határozottak voltak.

Hát eladták akkor a Darabont birtokot, mindennel együtt, ami rajta volt, s ami bejött belőle, azt megkapták a fiatalok. A két Gábor, idős és fiatal meg Mari, a tanító birtokával maradtak.

A dolognak az volt az előzménye, hogy még iskolás korban volt Jánoska, amikor a kamaszkor idején, olyankor szokott az megtörténni, egyre inkább észrevehető kezdett lenni az a világos látás, éles ész, ami gyermekkorában volt a sajátja, mindinkább a fizikai munka felé kezdett fordulni. Abban is a fával való mindenféle foglalatosságokat szerette. És azok közül is a nagy, nehéz, fizikailag nehéz munkák érdekelték. Lehet, hogy kihívásnak tekintette? El is ment inasnak egy ácsmesterhez. Gábor nem szólt bele. „Elvégre Szent József is ács volt!” gondolta, miközben beleegyezett.

És valóban, János maga is ács lett. Arra pedig, ezt jól tudta, a világon mindenütt szükség van.

Hát így történt az, hogy a fiatalok elköltöztek. Messze.

Második rész Sors és végzet

Egy ifjú ördög

A pokolból kikapaszkodott és oda visszamenni képtelen fiatal ördög céltalanul ide-oda csapódott az emberek világában. Mint felfűjt és utána eleresztett léggömb repkedett, nem találva célt magának, hogy kinek mi rosszat tegyen. Ment volna vissza egy idő után, hisz szörnyen unta magát, senki hozzá hasonlót se közel, se távol nem érzékelve. Senkit, aki megmondta volna neki, hogy mit tegyen.

Ahhoz még fiatal volt, hogy tudja, hogyan kell egy emberi lényt megszállni, s vele pusztítani, ahhoz különben is idő kell, emberi idő s nem ördögi, végül őt magát is elpusztítva, aki befo-gadta. Úgy látszik, nem figyelt azon az órán, amelyen ezt a tárgyat tanították, vagy éppen elcsavargott valamerre a pokol kietlen tájain. Esetleg egy ördöglánnyal. Mert kamasz volt, a kamaszoknak minden emberi-ördögi tulajdonságával.

Így csapongott denevérszárnyaival, néha nosztalgiával gondolva a jó meleg pokolra. Vissza is ment többször arra a helyre, ahol a felső világba felérkezett, de jaj! Nem volt már ott az a lejárát, összedőlt a kürtő.

Volt ugyan már fent azelőtt is, a kamaszok jellegzetes kalandvágya által sarkallva, de ez most új helyzet volt. Hová menjen, mi lesz most már vele?

Az ördögnek köztudomásúlag megvan az a tulajdonsága, hogy egész vékonyra össze tudja préselni magát, ilyen módon még a kulcslyukon is befurakodni, de mint mondtam, ez a miénk egy egészen fiatal, tapasztalatlan ördögfi volt, sok más közt erre sem volt még képes.

De azért ne gondoljuk, hogy teljesen védtelen volt ökelme! Mert a hivatásához szükséges rosszindulat már bőven megvolt benne. Így tehát komoly meglepedettséget érzett akkor, amikor olyan csínyeket sikerült neki elkövetnie, mint például az, hogy az ember kezében megforduljon a fejsze, így önmagát verje fejbe, vagy a saját bal karját vágja le. Meg ehhez hasonlókat. Amelyek azonban nem adtak teljes elégedettséget, mivel az ilyen pórul járt emberek egyenesen a Felső Világba jutottak. Aminek pedig nem tudott maradéktalanul örülni.

Aztán nagy ritkán, mert a szülők általában éberem örködték, sikerült egy ártatlan gyermeket megrontani valami olyan befolyással, amit a földi emberek idegbetegségnek, vagy elmebetegségnek neveznek. De ennek sem tudott maradéktalanul örülni. Néha sikerült gyógyítani, máskor meg csak a későbbi felnőtt fantáziáját erősítette fel, s a gondolatok annál szebbek, érdekesebbek lettek tőle.

Még a legsikerültebb csínytevései a katonák körében voltak megvalósíthatók. A katonának úgylát a gyilkolás a mestersége, tehát általában véve rokonszakma. Néha azonban megesett, hogy egy-egy hadvezér bizonyos fokig emberségesebb tulajdonságokat produkált. Ilyenkor elemében érezve magát, nem nyugodott addig, amíg azt a kicsi jót is rossz irányba nem fordította. Igen szép sikernek könyvelte el például azt is, amikor visszamelve az időben (mi az egy ördögnek?) meglátogatott két tábormokot, míg azelőtt odavezérelt hozzájuk egy olyan emberi lényt aki, meglátása szerint, határozottan megszállható lélekkel rendelkezett.

A pokolbéli időn kívül, amelyben kedve szerint suhanhat előre és hátra, még létezik egy másik, amit az emberek – fizikusok – úgy neveznek, hogy Világidő. No, azt nem tudja befolyásolni még egy ördög sem. Pedig igen törekednek rá! Nos, eszerint a Világidő szerint létezik néhány olyan nap, amikor a pokolnak semmi hatalma nincs, vagy csak igen korlátozott. Minket azonban nem is ez érdekel, hanem az a másik, abból évente csak egy van, amikor az ördögök hatalma korlátok nélkül érvényesülhet. No, ilyenkor kell nagyon vigyázni a földi embernek!

Valami kevéssel azon idő után, amikor jelen történetünk kezdődött, holmi katonák egy embert tuszkoltak be a két tábornok főhadiszállására. Az ember viszonylag fiatal volt, aligha több húsz évesnél, de inkább kevesebb. Úgy tűnt, hogy a tábornokok már várták azt az embert, de legalábbis nem lepődtek meg.

– Ki vagy te? – kérdezte szigorúan az egyik, az, amelyik egyébként rangban a kisebbik volt kettejük közül.

– Soroca. Andrei. Szolgálatára nagyságos uram – felelte az ember. Igen meghatódottnak nézett ki.

– És ki is az, aki vagy?

– A kristyori jegyző... voltam.

– Értem. És miért csak voltál? Hisz nem vagy még öreg, hogy nyugdíjas lennél!

– Elcsaptak nagyságos uram! Valaki rám fogta, hogy loptam a falu pénzéből.

– ...És persze ez nem igaz.

– Egy kicsit sem!

A tábornok megértően bólogatott. Majd:

– És ezen úgy feldühödtél, hogy azt tetted... amit tettél.

– Igen, nagyságos uram!

A tábornokok igyekeztek szigorú képet vágni, de ez valahogy sehogy sem sikerült nekik. Végül az, amelyik a nagyobbik volt, rangban, vagy funkcióban, a következőket mondta:

– Barátom, ami volt, az volt. Nem büntetlek meg érte, mert ami elmúlt, azt nem lehet visszahozni! Lám, napiparancsba adtam, hogy több magyar vért folyani nem akarom, hogy lássak! És még kevésbé, hogy mások lássanak – és meglengette előtte a papírt, bizonyosággal, hogy az valóban létezik – de most már mit tegyek veled? Egyéb se kellene, mint hogy a nyugati világban elterjedjen a híre ennek a... ennek az incidensnek! Hát most neked el kell innét menned! Ez egyszer biztos. Nyomodat se találják! Még a nevedet is változtasd meg!

– Nehéz lesz! – szólt közbe az ember.

– Dehogy lesz nehéz! Nem kell semmi hivatalos procedúra! Sőt, azt jobb lesz elkerülni! Mindössze arról van szó, hogy mostantól más néven fogsz bemutatkozni. Például...

A tábornok rövid ideig keresgélt valami előtte heverő könyvben. Majd rámutatott egy névre abban a könyvben.

– Ez például egészen jónak tűnik. Sacota Andrei! Még hasonlít is az igazi nevedre.

– Igenis, nagyságos uram – az ember most már egyre megkönnyebbültebben válaszgatott. Nem tapogatta a nyakát sem.

– Jó! Menj most ki! A katonák akik idekísértek, majd elvezetnek a gazdasági tiszthez. Ott megkapod az útmutatást! És a pénzt! És ne halljak még egyszer rólad! Csak amikor valóban fontos jelentenivalód van! Most mehatsz!

És valóban, attól kezdve jó sokáig nem látta senki azt az embert...

Amit a jóslatról csak kevesen tudtak

Amikor két ember egymásnak marad, mert a gyermekeik elszéledtek, megcsendesedik az életük. Ez különösen akkor van így, ha a két ember egyike, jelen esetben a férfi, jóval, esetleg évtizedekkel korosabb a másiknál. Botoséknál sem történt ez másképp. Mari majdnem húsz évvel volt fiatalabb Gábornál, akár férjhez is mehetett volna könnyen, ha a férfi – valamilyen okból – elmarad mellőle. Amely ok lehetett volna válás, egy másik férfi, vagy akár az élet természetes vége is.

Ilyesmi azonban az ő esetükben nem történt. És még ráadásul szerették is egymást.

Ifjabbik Gábor viszont valóban elhagyta a szülői házat. Ez abban az évben történt, amikor a sokat szenvedett ország különböző, részben a mai napig sem tisztázott nemzetközi intrikák eredményeképpen, visszakapta korábbi területeinek egy részét.

A fiatalember időközben jókora férfivá cseperedett, igazából éppen akkorára nőtt, mint amekkora az apja volt. Iskolákat is végzett, gépészmérnök lett belőle. Meg is nősült. Egy szintén frissen végzett gyógyszerésznőt vett feleségül, aki történetesen szatmári volt. Azt a várost a csonka magyarországiak előszeretettel nevezték Szatmárnémetinek, az ott lakó bennszülöttek pedig egyszerűen csak Szatmárnak.

Ez lehetett az egyik oka – természetesen nem az elnevezések különbsége, hanem a helység akkor frissen visszatért volta és a fiatal feleségnek a helyhez való ragaszkodása – az elköltözésüknek is.

Ifjabbik Gábor pedig, főként mivel a költözés egy friss család számára már nem látszott veszélyesnek, követte a feleségét.

Az apa bírt annyi önuralommal, hogy nem kezdett el cirádásan beszélni, megpróbálva érvelni a döntésük ellen, hanem mindössze ennyit mondott:

– Így döntöttetek és én megértem. Annyit viszont jó, ha tudtok, hogy itt mindig otthonotok lesz. Ha talán nem is akkora, mint máshol, és ha a megélhetés is csak ilyen, falusias, mint nekünk anyáttal, de ide mindig visszavárunk. Ez mindkettőtökre vonatkozik. Rád is fiam, de feltétlenül Évára is! – talán nem is lehet ilyen helyzetben ennél sokkal többet mondani.

Csak Mari sírt, mint a záporosó. Még nem tudta akkor senki, hogy miért, ő pedig nem mondta. Pedig nő volt a javából, a nők örök, mindig vigyázzban álló, figyelő ösztönével.

De mit is mondhatott volna? Hogy bizonytalannal nem tart örökké ez a mostani helyzet? Ünneprontás a haza ellen? Pedig akkor már háború volt. Igaz, még csak a németek s a lengyelek között, messze volt az, kevesen hitték, hogy a közelükbe is elér a szorító, fojtó keze.

Gábor, az idősebbik, csak hümmögött. Ő sem tudta, hogy mit mondjon. De igazából lehetett is valamit mondani? De akkortól kezdve, hogy a fiatalok összecsomagoltak, s elmentek, valahogy nem találta sehol a helyét. Hol kiment a szőlőbe, mintha valami dolga lenne ott, vagy a pincébe, de onnan is gyorsan visszajött. Érezte ő, nagyon is jól érezte, hogy változni fog valami, de hogy mi és merre? És mikor? Azt nem tudta.

Tél elején, talán Miklós-nap volt, a nagy kis be járkálásban mintegy megfáradva, egyszer csak leült a konyhában egy székre és mereven nézett az egy szem ablakra. Mintha onnan várna valami útmutatást. Hogy most már mi lesz.

Akkor, és csakis akkor, Mari odament hozzá, és ahogy ültében, szinte üveges szemmel meredt az ablakra, átfogta a férje vállát így volt könnyű számára, ültében, és azt mondta:

– Tudom.

Csendesen mondta és szomorúan. És a férje nem merte megkérdezni, hogy mit tud. De az asszony megértette a szavak nélküli kérdést.

– Tudom, hogy ki vagy te. És azt is, hogy én ki vagyok melletted.

Gábor akkor felnézett és nézte az ő jó asszonyát. Most neki volt a szeme tele könnyel. Még csak meg sem kérdezte, hogy kik ők és mi vár rájuk. Tudták akkor már mind a ketten. Inkább azt kérdezte az asszonytól:

– Bírni fogod?

– Muszáj. Nem lehet másképp.

Az addigi ideges járkálásnak akkortól kezdve vége szakadt. A férfi ahelyett, mintha valamiben megnyugodott volna, ami úgyszólván elkerülhetetlen, megint elkezdett a gazdaságban dolgozni. De ez valami lélektelen, másra figyelő munka volt.

Egy rádiót is vettek. És a férfi esténként azt hallgatta. És Mari nem kérdezte meg, hogy miért nem inkább zenét hallgat? Tudta azt is.

Viszont érdeklődve vette észre, hogy a férje megfiatalodott. A járása, korát meghazudtolóan, megint katonás lett, a tartása pedig egyenes, mint a szálfa. Csak estére fáradt el kegyetlenül. Csak Marira várt az a különleges feladat, hogy a férjét a minden másnapra napra felkészítse.

Elmúlt a tél és tavaszra már mindenki számára világossá vált, hogy a háború nem áll meg az országtól északra. Bár a Botos birtok a rontó szemektől eléggé védett helyen volt, a mi emberpárunk nem volt nyugodt. Igaz, ifjabbik Gábor azt írta, hogy egy gépgyárban dolgozik, s az apósa összeköttetéseknek köszönhetően egyelőre mentesült a katonai szolgálat alól, ez azonban egyik pillanatról a másikra megváltozhatott.

– Így nem lehet dolgozni – fakadt ki egyszer. Ami furcsa volt, mert már napok óta egy szalmaszál sem tett keresztbe a másikon. De Mari tudta, hogy mire gondol. Megnyugtatta.

– Ne ezen gondolkozz! Amikor majd itt lesz az ideje, megérezed majd. A bizonyosságot. És akkor cselekedni fogsz. Úgy, ahogy kell.

De egyelőre semmi sem történt. Hacsak azt nem számítjuk, hogy májusban egy ember jött látogatóba. Az ember jóval alacsonyabb volt a hatalmas termetű tanítónál és egy kissé sánta is volt a bal lábára.

– Talay Lajos vagyok – mutatkozott be.

Igen, ő volt az, valamikori katonatársa az előző háborúban. Nem egy helyen szolgáltak, de a története bejárta akkoriban a katonai köröket. Ő volt az a szakaszvezető, később őrmester, akit futárszolgálatra küldtek, és amíg odavolt, két nap volt az egész, a teljes százada egy helyben fekvő megfagyott Kirlibabánál. Abban a században szolgált Festő Marci is, a Darabont Mari vőlegénye.

A jövevényt felemás érzelmekkel üdvözölték. Gábor örömmel, Mari egy kis fenntartással. Bár sok idő múlt el azóta, mégsem tudta teljesen feldolgozni a lelkében a Márti apjának az elvesztését.

Ám végül kiderült, hogy a jövevény ártatlan, sőt mi több, jó ember.

A két férfi pedig rövid beszélgetés után bevonult a belső szobába, hogy megtárgyaljanak olyan dolgokat, amiket, ha a dolgok rosszra fordulnak, tenniük kell majd. Vagy éppen ellenkezőleg, tétlenül maradni.

Ilyenformán, már estefelé volt, szürkült is, mire Talay uram előjött a belső szobából. Botos, a házigazda, pedig ez udvariatlanságnak számított, még bent maradt egy kicsi ideig. Ám az alacsony termetű parasztember – csak a gazdához mérten volt alacsony, egyébként átlagosnak lehetett mondani – intett Marinak, hogy ne zavarja most az urát, várja meg míg magától kijön. Mari pedig intett, hogy érti.

– Megyek, megfejem a tehenet – tüsténkedett. És Talay Lajos szeretettel nézett rá. Aztán mondta:

– Nekem most menni kell, ha el akarom érni a vonatot. Hosszú még az utam.

De mire elindult volna, a házigazda is előkerült.

– Ne kísérjetelek el! – mondta még a vendég búcsúzóban. Pedig most mintha jobban sántított volna, mint egyébként.

Azon az estén Darabont Mária a fehér hálóingét vette magára. És azután úgy szerette Gábort, mint addig még soha. Nem erőszakosan, mint az első alkalommal, amikor mindent kapni és mindent adni akart egyszerre, de nem is olyan meghitten, mint ahogy azt az elmúlt húsz év során megszokták, mint kedves, jó házastársat, s amelyben lassan a szeretet több volt, mint a szerelem. Hanem úgy, olyan szertartásosan, mint ahogy az a nő szeret, aki ajándékkal adja a szerelmét egy férfinak, akiről tudja már, hogy mi lesz a hivatása, és a férfi is tudja azt, hogy ő ezt tudja.

Azután nehéz szívvel sülyedtek nehéz álomba. Mert nehéz idők jöttek.

Egyelőre azonban még nem jöttek el azok az idők. A háborúból kapott jelentések általában jó dolgokat tartalmaztak, alighanem kozmetikázva is voltak, s azt egész élet valami stabilitást mutatott. De sem Gábor, sem Mari nem hittek el mindent, ami a jelenre vonatkozott. A jövőről pedig nem beszélgettek, csak ritkán.

Ráadásul még tollasodtak is. Az addigi gazdaságukhoz még egy vitézi telek is hozzácsatolódott. No, ennek azért története volt. Kevéssel a háború kitörése előtt járt a hír, hogy a kormányzó vitézzé avatja azokat a volt katonákat, akik az azelőtti háborúban különösképpen kitüntették magukat. Akkor is Talay Lajostól származott a hír, de csak Gábor tudott arról, hogy ki üzenté. Ugyanakkor azt is hozzátette a gazda, hogy mindez nem jön csak úgy magától, folyamodni kell érte.

„No, ha igen, akkor én biztos nem leszek tagja annak a rendnek” jelentette ki Gábor, mert ő meg azt tartotta, hogy amit nem az ő saját munkája eredményeként szerzett meg, az bizonytalan, sőt gyanús gazdagság.

Így beszéltek meg egymás közt férj és feleség. Amire Mari azt mondta, hogy senkinek nem lehet erősebb jogcíme arra, hogy felvegyék a Vitézi Rendbe, mint annak, aki a Székely hadosztály tisztje volt.

Így volt. Botos gazda már akkor is Kratochwill ezredes alatt szolgált, amikor azt a seregrészt még nem is nevezték a később elhíresült nevének.

– És – tette hozzá Mari – ha te nem mégy, majd megyek én!

Úgy is tett.

Abban az egyelőre még nyugalmasabb ezerkilencszáznegyvenes évben és a rá következőben is, köznapi gondolkodás szerint, nem lett volna panaszra okuk. Pedig akkor már jöttek nyugtalanító hírek is a frontokról. Sebesülésekről, haltak is meg többen a faluból.

De ők tudták. Kevesen voltak még akkor ilyenek, akik tudták.

Gábor mindinkább a tanulmányaival volt elfoglalva. De különös tanulmányok voltak azok! Hol egy régi, vagy hatszáz évvel azelőtt élt francia király életét bújta, hol az ország múltjáról szóló könyveket vett, de még olyan is volt, hogy egyszer, a nyár folyamán, csak azt mondta az asszonyának:

– Én most el kell menjek! Megteszed, hogy vigyázol addig a gazdaságra?

– Igen – mondta Mari, mintha ez egyáltalán kérdezni- és válaszolnivaló lett volna. Majd ő kérdezett:

– Sokáig maradsz?

– Nem. Igyekszem haza! De valamit feltétlenül látnom kell!

Tíz nap után újra otthon volt. De az úttól nem lett vidámabb. Inkább mintha azok a gondok, amelyek addig is emésztették, még fel is erősödtek volna. De felerősödött ugyanakkor a férfi tudásvágya is. Most már tízesével vásárolta azokat a könyveket, amelyeket méltónak ítélt arra, hogy át tanulmányozza. Pedig bizony olyan is volt azok között, amelyből talán három lapot olvasott el.

Abban az évben Félegyháziék elköltöztek a faluból. Megvették hát az ő birtokukat is a lovakkal együtt. A szomszéd egyébként valahova Szatmár vidékére költözött a családjával, üzentek is velük a fiatal házaspárnak. Amire egy idő után az a válasz érkezett, hogy köszönik szépen, jól vannak, ha nyugodtabb idők jönnek, haza is fognak látogatni.

De annak a levélnek az alján, olyan kicsiben, hogy szemüveg nélkül alig lehetett látni, egy felemelt mutatóujj volt rajzolva. Jelezve, hogy vigyázni kell!

– Tehát ők is tudják! – sóhajtottak egy nagyot. Egyszerre.

Annyit mindenesetre lehetett most már tudni, hogy háború ide, vagy oda, a fiatalabbik Gábort nem vitték el katonának. Ugyanabban a gépgyárban dolgozott és az a gépgyár – természetesen abban az időben főleg a sereget szolgálta ki – úgy látszik, fontosabb volt annál, mint amennyit egyetlen katona plusz vagy mínusz jelentett volna. Ha ugyanis nem így van, akkor az após minden befolyása sem lett volna elég.

Ez volt az egyik tanulsága annak a meglehetősen rövid levélnek. A másik... a felemelt mutatóujj. Arról tudták, hogy semmi jót nem jelent, de vajon mi az a nem jó, és honnan tudott róla a fiatal apa? Erre, az utóbbira természetesen, szintén meglett a válasz hamarosan, csak-hogy az már az idősebbekhez nem jutott el. Szigorodtak az idők, főleg negyvenkettő és a sztálingrádi tragédia után.

Ez volt az információ-morzsa, amely keletről jutott el hozzájuk. A nyugatról érkezőket csak a sorok között lehetett kibogarászni, mert azok a legtöbb esetben orcátlanul hazudtak. De Gábor már volt annyira kiművelt arra az időre, hogy nem kellett neki sok ahhoz, hogy tisztán lásson.

A front is közeledett. Aztán... ez már később történt, hogy az ország egyik szövetségese, mindnyájan tudjuk, hogy melyik, pontosan az, amelyik annak idején önként és dalolva lépett be a szövetségbe, nem pedig fogcsikorgatva, mint Magyarország, egyszerre csak hátat fordított az addigi szövetségeseinek, benne hagyva a többieket a legmélyebb kátyúban.

– Igen! Pontosán úgy, mint az előző háborúban – mondta Gábor Talay Lajosnak, amire a másik férfi szomorúan bólogatott. – Hát mi semmiből sem tanulunk?

– Nem ott van a baj – válaszolt a gazdaember, akiről időközben kiderült, hogy a kertészet mellett, amelyhez iskolát is végzett, még van egy másik mestersége is.

„Műszerész is vagyok. Szintén iskolával. Tehát nem csak úgy ellestem, inaskodva! Csak azt falun nem lehet gyakorolni. Na, majd egyszer!”

Mert Talay úr néha meg- meglátogatta őket, sőt, mintha valami barátság-féle is kezdett volna kialakulni a két férfi között. Ami, lehetőséget adott Marinak megkérdezni, hogy „meddig jár még ide ez az ember”?

– Hagyd el, szívem! Nem hibás ő abban, hogy életben maradt. Még inkább neki is lelkiismeret-furdalása van miatta. Pedig hát... parancs volt.

Egyszer még egy házaspárt is magával hozott a vendég. A férfi Eégthy Antal névre hallgatott, vele nem sok dolgunk lesz a továbbiakban, a felesége Julianna volt. Nagy, vastag nő volt, alakra hasonlított Marihoz, de mindenben eltűzva.

– Tenni kéne valamit! – mondta az Antal néven bemutatkozott.

– Igen, de mit?

Ezt Gábor kérdezte, aki, a legműveltebb lévén, a leginkább szkeptikus is volt.

– Talán megmondani az embereknek, hogy mi várható. És mire készüljenek fel...

– Nem! – ijedt meg Botos. – Egyszer már megtették ezt valakik, a másik háború vége felé és emlékszel, mi lett belőle?

Talayhoz intézte a szavakat, mert őt jól ismerte. De Eégthy is megértette.

– De akkor...

– Nyugodjatok meg! A nép tudja. A nép nem buta és nem is műveletlen. Azt is tudja, hogy mit kell tennie! Még várjunk!

– De meddig? – ezt Talay gazda kérdezte és hozzátette: – Én sem tudok örökké várni!

– Hmmm! Meddig? Gondolom addig, amíg nem látjuk világosan, hogy merre dőlnek el a dolgok.

– Azt már tudjuk! Itt a háború vége, elvesztettük. Ha a kormányzó úr nem lép, az országnak vége!

– Igen. De ez csak az egyik oldal. A másik a nép viselkedése. Csak remélni tudom, hogy nem az lesz majd, mint az előző háború után.

Ebben... jobb híján... megegyeztek. Még csak Julianna, aki addig egy szót sem szólt, vetette közbe, hogy „Talán én is tudok segíteni”!

Már nem volt idő megkérdezni, hogy hogyan érhető az a segítség. Később derült ki, hogy Juliannának valami furcsa tudása van, amivel hatni tud az emberekre.

– De csak akkor, amikor közel vagyok! Meg tudom nyugtatni őket.

* * *

Aztán... valóban az történt, amit mind előre láttak. Vagyis, még annál is több. Most nem belülről jött a csőceselék – első alkalommal sem csak és kizárólag onnét – hanem egy külső hatalom hozta.

– Azért ez szörnyű! Minden rossz utoléri ezt a szerencsétlen országot – sóhajtott fel Gábor egy alkalommal. Ekkor megint többen voltak. Eégly Antal ugyan meghalt időközben valami gyorsan öló esemény miatt, talán agyvérzés, talán valami hasonló miatt, az állandó túlterhelés és aggodás okán, de Julianna el nem maradt volna semmi pénzért. Talay, aki pedig elköltözött időközben, szintén eljött. És megint egyedül. Valami oka lehetett neki arra, hogy sosem hozta a feleségét. Pedig volt neki. Talán védeni igyekezett. Komiszabb időkre.

Most ő volt a leghatározottabb.

– Belátod már, hogy tenni kell valamit?

– Igen, de mit? Kevesen vagyunk, kicsik vagyunk!

– Úgy van. Épp ezért olyan módját kell választanunk a cselekvésnek, ami egyrészt nem jár közvetlen megtorlással, másrészt mégis csak eljut a nép legtávolabb élő részébe is. Ha nem is azonnal.

– Hogy gondolod?

– Meg kell fűszerezni egy kis misztikummal!

– Hogyne! Az csak cirkusz!

– Nem az, ha okosan csináljuk.

– Mit tanácsolsz?

– Először is, nem itthon! Akkor nagyon belterjes lesz! Tehát el kell menjünk innen. Én már ki is néztem a helyet.

– Ejha! Nagyon aktív voltál! És aztán?

– Aztán? Össze kell trombitálnunk annyi embert, hogy az egyrészt természetesnek hasson, természetes misztikusnak, másrészt pedig valahogy be kell juttassuk a fejükbe azt, amit mi gondolunk fontosnak! Főleg azt, amit Te gondolsz! Aztán... a többit elvégzi az idő. A misztikus külsőségeket nyugodtan rábízhatjuk Juliannára!

Valahogy megegyeztek. Bár Mari végig ellene volt a tervnek. Nem is vett részt benne egy kicsit sem. Annyira féltette az emberét.

– Nem lesz ennek jó vége! – ezt már később mondta, amikor a vendégek távoztak. De Gábor ezúttal megkötötte magát. Így lesz és ezen nem változtathatunk! Pedig eredetileg igen kapálózott a terv ellen. De kénytelen volt belátni, hogy az adott körülmények között mást aligha tehetnek.

– Tudod, hogy meg fogsz halni!

– Tudom. Mindenkire ez vár előbb, vagy utóbb. De, hogy emiatt?

– Igen! Nem azonnal, de emiatt. Tudom már régen!

De többet nem lehetett kiszedni belőle. Botos még csak annyit mondott a beszélgetés végén, hogy tudja, hogy a férfiember fogyóanyag, nem kell abból olyan nagy „Kaukázust” csinálni!

És, jobb híján, megszervezték azt a bizonyos jóslatot, hogy közölni tudják az emberekkel azt, amit ők már tudtak, s azt is, hogy nem örökké tartó az a testi-lelki nyomorúság, amit éppen átélnek. Hogy megszülessen a remény! És hogy az emberek legyen miért dolgozzanak a későbbi, igazabb jövő alakításán.

Maga az esemény voltaképpen nagyon egyszerűen folyt le, a hét ember, akik, később úgy alakult, véletlenül voltak éppen egy helyen, vagy legalábbis akkor úgy tűnt, hogy véletlenül, kellőképpen befogadóan viselkedett, s a végén, persze, mindegyik másképpen emlékezett.

Senki nem tudott arról, hogy a hét között volt egy, egyetlen egy, aki bizonyos értelemben különbözött a többitől. De talán ennek is éppen úgy kellett történnie.

A később híressé vált jóslat valóban eljutott a nép legszélesebb rétegeihez, meglehetősen fej-fájást okozva az ország új urainak. Később pedig, amikor tudomásukra jutott, méghozzá egy feljelentés eredményeként, amely elmondta, hogy Botos Gábor igazgatta azt a kis misztérium játékot, akkor meg is ölték.

A halála ezerkilencszázötvennyolc április ötödikén esett. Börtönben volt éppen, s bár a rabok halálának pontos idejéről, a okáról akkoriban nem nagyon vezettek naplót, azért mégis kitudódott.

A véletlenül föld fölött rekedt fiatal ördög pedig ugrált, hengergőzött nagy örömeiben, még visított is, és repdesett idétlen szárnyaival. De azt ember nem látta. Egyedül volt és éjjel volt.

Talayék

Talay Lajosnak és feleségének három gyermeke született. Ugyan a középső, István meghalt fiatalkorában, sőt majdnem gyermek volt még, maradt kettő. Ibolya volt a nagyobb, Béla a kisebb. Ő méghozzá éppen abban az évben született, amikor a gyászos történet valamiképpen elkezdődött, a köröstárkányi tömeggyilkosság évében. Igaz, hogy annál később, augusztusban, Szent Ilona napján.

Ekkor a Talay család még mindig a Balatonfelvidéken lakott. Majd, ahogy az ország lassan kezdett magához térni halálhoz hasonlító ájultságából, ők is lassan elkezdtek kelet felé húzódní. Miért tették, miért nem, arról sem Lajos, sem Margit nem beszéltek, illetve Margit talán mégis csak kellett tudjon valamit, mert arról a keleti részről származott. Részről, amely már akkor évszázadok óta a Partium, vagyis Részek nevet is viselte. Talán Székelyhídról, vagy Diószegről, én bizony nem tudom. Azért sem, mert amikor megint elindultak kelet felé, nem oda költöztek vissza, ahonnan a nő származott, hanem északabbra, Szatmárra. Ahol Lajos részben műhelyt nyitott és orvosi műszerészként dolgozott, részben pedig, mivel a földdel való bíbelődés pihenésnek számított neki, hát a városhoz közel – de nem túlságosan közel – vett valami nyolc hold földet, kapóra jött valakinek, aki viszont onnét ment volna nyugatra, jó orra lehetett neki, és azon gazdálkodott.

Így történt aztán, hogy a gyermekeik, amikor a pályaválasztásra került a sor, az akkor újra működő kolozsvári egyetem orvosi karát kezdték látogatni.

Lajos ugyanis azon a nézeten volt, hogy a fiatalok vigyék többre, mint az apáik, s ha ő műszerész, akkor a gyermekek végezzék el az orvosit. Ott úgysis műszerrel szoktak dolgozni.

Ibolya még jól járt, végzett, amikor még háborús idők jártak, s képzelhetni, hogy mi lehetett azután, ha azokat az időket úgy jellemeztem, hogy jól járt bennük.

A két fiatal között három vagy négy év volt a különbség, s a leány egyébként is férjhez ment még az egyetem elvégzése előtt. Egy nyelvész vette el, Kovács Elemér névre hallgató, aki akkoriban még nem volt az a híres professzor, akinek a későbbi nemzedékek megismerték. Ellenkezőleg, meglehetősen ágrólszakadt fiatal filozofus volt, s csak abban tűnt ki a többiek közül, hogy szinte állandóan dolgozott. Jól járt Ibolyával, mert a nő legalább figyelmeztette, hogy ha sokáig akar élni, tartózkodjon többet friss levegőn, s lehetőleg mozogjon is.

A Talay család persze nem volt ilyen jó véleménnyel az ifjúról, főleg Margit prüszkölt erősen, mert külön karriert szánt a leányának.

Maradt hát Béla. Akkor, amikor ő odaérett korban, már szigorúbb világ járta Európának ezen a fertályán. Főleg, hogy az állam – későbbi és a valamivel korábbi – nyelve sehogy sem fért a fejébe. Mint ahogy az sem, hogy miért kell azt neki megtanulni, mikor soha nem fogja hasznát venni?

Ám, ihol, mégis csak úgy fordult a történelem kereke, hogy szükség lett rá. No de a végén mégiscsak doki lett belőle is, mint a nővéréből. Sőt, valamennyivel később, az újonnan megalakult marosvásárhelyi egyetem rektora nagyon meg is kedvelte. Bent is tartotta maga mellett tanársegédnek.

A fiatal tanársegéd gyorsan meg is nősült, a híres szemészprofesszor asszony (asszony? Dehogyan! Vénlány volt az istenadta!) kedvencét vette feleségül. Maga a házasság meglehetősen izgalmas körülmények közepett ment végbe, egyik oldal sem volt meglegedve a másikkal. A fiatal feleség... Ilona... családja egy rendkívül jó kinézetű ifjú sebészt szemelt ki neki, jóval később a kórbonctan professzora lett, de az a kiszemelt áldozat sehogyan sem akart kötélnék állni. Maradt tehát a Feri mellett valóban csak másodrendű csillagnak számító Talay Béla. Az Ilona anyja varrónő volt, apja lakatosmester, s úgy látszik, efféle kritériumok szerint válogattak a vő-jelöltek között.

Talayék nem voltak annyira elszállva, az ember számított nekik – no, Margit azért nem bánta volna, ha a fia más környezetből szerzi a feleséget, de szeme neki is volt a látásra és Béla nem igazán volt daliás jelenség – úgy gondolták tehát, hogy két ember mindenképpen egymáshoz kell csiszolódjon, s akkor már olyan mindegy, hogy eredetileg mifélek voltak.

Még lehetne ragozni a dolgot, de semmi értelme nem volna, mert igen hamar gyermekáldás is köszöntött be. Aki gyermeknek Péter volt a neve a szent keresztségben. Bár az a keresztség akkor még bőven váratott magára.

Történt ugyanis, hogy míg Marosvásárhelyen ezek az események játszódtak, addig az apa, vagyis Lajos beteg lett. Még az első háborúban történt meg rajta, hogy egy néhányszor megsebesült, egyebek mellett a gyomrát is átlótték – Ilona később azt mondta, hogy hogyne, biztosan a sok bor megivásától újult ki állandóan a gyomorfekélye – s annyira rosszul lett, hogy hazahívta a fiát. Feleségestől. Mivel pedig Ilona megint terhes volt, Kati ott is született meg, Szatmáron.

Egy idő után aztán úgy látszott, hogy vaklárma volt az egész hirtelen költözés, Lajos felgyógyult, sőt nemsokára egy hosszú útra is vállalkozott, egy régi ismerőse, valami Botos Gábor hívására. Erről az útról Talay Lajos a gyermekeinek soha nem beszélt, sem akkor, sem később. Mi ugyan tudjuk, hogy merre járt, s hogy Margit is elkísérte. Csak igyekezett a háttérben maradni. A később híressé vált jóslatról volt szó. Hogyan jutott oda és utána hogyan jutottak vissza, akkor senki sem tudta. Nagyon sok év után valamit pletykáltak a későbbi

vénasszonyok, de csak nagyon megbízható társaságban. Vagyis, senki nem tudott arról, csak a fél város, meg a később olyan szomorú hírnévre szert tett szeku.

Merthogy a szekuhoz is ment egy feljelentés az esetet követően. Amikor is a tiszt berendelte magához a feljelentőt és megkérdezte tőle:

– Egész pontosan hol történt az a dolog?

– Magyarországon.

– Jó! És ott melyik részén?

– A túlsó felén. A túlsó végén.

– Értem. Vagyis nem nálunk történt, nem velünk történt, nincs ránk semmiféle hatással, akkor hogy gondolod, hogy minket ez érdekelni fog? Nem. Ez nem érdekel. Semmi közünk hozzá!

– Na de az az ember...

– Mi van azzal az emberrel?

– Itt él minálunk.

– Persze. És békésen műveli a földjét, neveli a gyermekeit, illetve a lányát már férjhez is adta egy itteni emberhez, vagyis minden amit tesz, az nekünk csak jó. És most te azt mondod, hogy rontunk bele abba, ami anélkül is csak nekünk terem jót, és mindent adjunk oda helyet-te másnak, aki lehet, hogy buta lesz, lehet, hogy nemtörődöm, vagy éppen ellenséges! Nem! Nem állunk olyan jól. Majd, ha valami okunk lesz a megtorlásra, akkor emlékezni fogok arra, amit itt most elmondtál nekem. De addig nem. És neked is azt parancsolom, hogy hallgass! Mint a sír. Ha képes vagy rá.

Talay Lajos ezután még tizenhét évet élt, nagyjából háborítatlanul. Ellentétben a szekus tiszttel, aki az eset után nagyjából egy évvel meghalt. Valami okból elvezényelték az állomáshe-lyéről a nagy hegy túlsó oldalára, Munténiába. Ott egy ellenálló csoport nem sokkal azelőtt bevette magát a hegyek közé, a Fogaras déli oldalán. Altalában is érdekes karriert mondhatott magának az a bizonyos déli oldal. És talán mondhat még ma is. Nos, azzal a csoporttal akart leszámolni az országban regnáló új hatalom. És abban a harcban vesztette életét az a tiszt. De nem ám lelőtték! Hanem felakasztotta magát. Nem volt ez ritka akkoriban az efféle körökben.

A feljelentő eltűnt. Még hozzá nyomtalanul.

No de, Béla! Akkor már tanársegéd, nős gyermekkel.

Amikor Talay Lajos a gyomorfekélyével rosszul lett, s a fiatal családnak oda kellett menni, hogy helyben legyenek, ha a legrosszabb bekövetkezne, elutazásuk előtt azt mondta a rektor kedves emberének:

– Irigyellek Béla! Szatmárra mész, ott pedig magyar világ lesz. Itt meg... no jó, nekem mindenképpen itt kell maradnom!

Nem lett igaza. Egy talpig becsületes ember volt az a rektor, de a jövőt ezek szerint nem látta. De a tisztessége miatt megérdemli, hogy a nevét – a valódit – ne hallgassuk el. Csögör Lajos volt a neve.

A másik Lajosnak, Talaynak viszont nem a korai véget tartalmazta a sorsa, hanem a túlélést. Így egy idő után Talay Béla is visszaköltözött Marosvásárhelyre immár két gyerekkel. Megint egyetemi polgár lett belőle.

Bizonytalan idők voltak akkoriban és Talay Béla, akit nem készítettek fel arra, hogy éppen az ilyen körülményeken úrrá legyen, egyáltalán nem csoda, hogy egy idő után feladta, s élt,

ahogy tudott. Persze egy családdal az ilyesmi nem mehetett zökkenőmentesen. Különösen, hogy, mint tudjuk, a Feri nevű leendő professzor mellett valóban csak másodrendű csillagnak számított, és Ilona is akként nézett rá. Vagy legalábbis rendszerint... elnézett mellette.

Becsületükre legyen mondva, tizenöt évig bírták. Csak akkor váltak el. De akkor aztán meglehetősen nagy cirkusszal.

Úgy kell annak lennie, hogy amikor az emberek megérik, valami van a levegőben, hogy szabadabb idők fognak elkövetkezni a társadalomban nosza, nekifognak, hogy a saját elrontott életüket is rendbe hozzák. Ők legalább feltétlenül meg vannak arról győződve, hogy azt az életet mások rontották el, s hogy azt ők majd rendbe tudják hozni. Ehelyett pedig a másokét is tönkreteszik. Ezúttal sem lett másképp. Legfőképpen a gyerekek szenvedték meg a dolgot.

Utána már aztán magyarázhatták, csúrhették, csavarhatták, hogy ki volt az, aki kezdte, mint verekedő kisgyerekek, amikor a tanár elé vannak citálva. Mind nem használt semmit.

A Talay Béla esete legalább tiszta sor volt. Megakadt egy olyan nőcskének a hálójában, akiében előtte már sokan fennakadtak. Csakhogy ezúttal is az történt, mint ami a halászokkal történni szokott. Amikor cápát fognak, a bestia úgy szakítja szét azt a hálót, mintha ott sem lenne. Míg ellenben a buta potyka... no az bizony fennakad benne és ott is marad, az lesz a végzete.

Na és Icu, ő bizony kifogott magának, vesztére, egy félig kész zongoraművészt. Aki a művészi allűrököt már igen jól megtanulta, de arra már nem volt elég a türelme – mert tehetsége az lett volna hozzá – hogy valóban nagyot alkosson. Ehol e! Nem más volt az, mint a férfi, akit a történetünk elején már megismertünk, vagyis Korbuly Károly. Aki a zenésztársának a sötétzöld kabátot ajándékozta. Nem egész önzetlenül, mert amikor éppen azt a bizonyos zakót viselte, soha nem volt szerencséje abban, amit éppen cselekedett.

No, Károly úr később egy ideig még egy kis szerencsét is összekapirgálhatott volna magának a nála valami nyolc évvel idősebb, kétgyermekes orvosnő oldalán, csak hát türelme, az nem volt neki. El is tűnt a színről néhány, hun kerék, hun talp év után. Utóbb még az a hír is járta, hogy meghalt, valahol Svédországban. Lám, kabát nélkül sem volt különösebben szerencséje.

Interludium. Beszélgetések

– Igazából kisfiú koromban jó gyerek voltam. Hogy ezt azért volt-e, mert gyáva voltam más lenni, vagy csak egyszerűen sajnáltam az energiát a rosszalkodásra, ezt ma már nem tudnám megmondani. Tény viszont, hogy ritkán rosszalkodtam kiskoromban, és amikor véletlenül igen, akkor is leginkább tudatlanságból. Vagyis fogalmam se volt arról, hogy az, amit éppen teszek, az rossz. És persze vérig voltam sértve, amikor miatta nyaklevest kaptam, vagy éppenséggel egy jókora pofont. Végül is egy nagyon rövid felvilágosítással meg lehetett volna úszni az egészet. Persze, nem bírálom érte az apámat, akkoriban mindenkit így neveltek. Vagy mégsem? Nem tudom.

– De azért látod, felnőttél rendesen. Mi hiányzott hát akkor neked?

– A szeretet. Igazán csak a szeretet. Ami ismeretlen fogalom volt akkoron. Lehet, hogy csak nálunk, lehet, hogy általában. Nem volt valódi szörnyűség, de hiányzott. Sőt, ami még rosszabb, megszoktam. Azt láttam, azt láttuk, hogy az életet, a mi családunk életét a kötelességteljesítés vezérli. S mivel nem láttam egyebet, én is aszerint éltem, s neveltem gyermekeket. El is ment a szegény kislány, amikor képes volt rá. No, azért ez mondjuk nem éppen... Végül is egyetemre ment. Viszont az is igaz, hogy nincs elragadtatva az apjától. És miért is lenne?

– Vagyis mostanában valami eddig még meghatározatlan, sőt könnyen lehet, hogy meghatározhatatlan szeretet nevébe burkolod a világfájdalmadat? Na hát ez is egy lehetőség.

Még beszélgettek egy ideig, de a barát elbúcsúzott egy idő után. Neki ugyanis dolga volt, nem nagyon ért rá az efféle kora reggeli beszélgetésekre az éppen világosodó városban.

Akinek a szülei elváltak, az előbb-utóbb rendszerint maga is elvált ember lesz. Péter tehát nem csodálkozott különösebben a saját sorsán. Úgy látszik, így kellett annak lennie, elvégre ezt a viselkedési mintát látta maga előtt, a szülei is így próbálták megoldani a problémájukat az életben, az anyja kétszer is. Azért persze nem érezte magát túlságosan jól a bőrében. Sőt! Igazából elég kellemetlenül. De nem sokat tehetett ellene, valójában semmit. Úgy tűnik, bele volt kódolva a sorsába valamilyen módon, ilyen irányba hatottak mind a külső, mind a belső tényezők. Azok, amelyek meghatározták az életét. Vagy hogy végső soron azok is belső tényezők voltak, amelyeket ő külsőknek gondolt? Ezen tépelődött már egy ideje. Most, hogy véletlenül – mert valóban véletlen volt – találkozott a régi, iskolai baráttal, s kiöntötte neki a lelkét, na, mondjuk, az emésztő gondolatait, hogy ne olyan banálisán fejezzem ki magam, még jól is jött az neki, legalább tisztábban kezdett látni, befelé, önmagában is, de mintha kifelé is tisztult volna valamelyest az őt körülvevő nyomasztó szürkeség. Ámbár az is lehet, hogy ezt is csak így érezte, mivel odakint is reggel kezdett lenni.

A barát is elköszönt, elment dolgára, kezét a sapkájához emelve, mint ahogy egyenruhások általában szokták. A szürkeséget is felváltotta egy másféle szürkeség, a felhős reggel szürkesége.

Tizennégy éves volt Péter, amikor Talay Béla elvált a feleségétől. A válás közös megegyezéssel folyt le, aminek megfelelően az addigi házastársak, mint az szokásos is volt, minden lehetséges rosszat rámondtak egymásra. Volt is akkora cirkusz a városkában – Vigyázóvár akkoriban még nem volt megyeszékhely –, hogy nagyon megcsappant mindkettőjük becsülete. Pedig akkor sem lettek rosszabb emberek, mint voltak azelőtt.

A szülők elválását inkább Kati sínylette meg, Péter ugyanis, mint kamaszodó fiú, már kifelé tekintett a nagyvilágba. Ami persze egyáltalán nem jelentette azt, hogy ne haragudott volna az apjára, éppen a Kati szenvedését látva.

A válás után az anyjuk visszavette a leánykori nevét, megint Harmath Ilona lett belőle. A két gyermek, nagyobb és kisebb, vele maradt. Talay Béla röviddel a válás után megint megnősült. Ilona is férjhez ment ahhoz a Károly nevű félbemaradt zongoraművészhez, akit már az első fejezetben láthattunk. Ám az a házasság nem volt sem boldog, sem hosszan tartó. Mint általában azok a házasságok, amelyek dacból kötettek. Karcsi nem sokkal azután el is ment az országból, főleg, hogy a zenekar is felbomlott, amelyben addig játszott. Sőt, maga a vendéglő is csődbe ment, ahol addig játszottak. Mivel pedig a dobosuk jó barátja volt, s az a dobos a svédeknél talált később megélhetésre, Károly is arrafelé vette az irányt.

Nem sokkal ezen történések után találkozott Péter életében először a kategorikus „nem”-mel. Akkor már tizenöt vagy tizenhat éves nagy srác volt és mint minden fiú az ő korában, nagyon demokratikus érzelmű. Az érzelemmel Harmath Icnál sem volt semmi hézag, ő is megmaradt, mint egyébként sok nő abban az időben, az ilyen beállítottság mellett, hanem a szintén demokratikus cselekedetek, már nem mentek át nála olyan könnyen.

Vagyis, hogy Péternek akkoriban leginkább azokkal az osztálytársaival ment jól a barátkozás, akik a legvásottabb lurkóknak számítottak. „Annak számítottak”, írtam, de az idézőjel igen-csak jogos, mert azért arra mindig vigyázott, hogy azok a barátok ne legyenek valami buta, se jellemtelen fiúk. Vagy talán arra nem is volt szükséges vigyáznia, hiszen afféle társaságban egyszerűen nem volt képes jól érezni magát. Hogy jól vagy rosszul tanultak a suliban, az

magánügy volt, de hogy egy gondolatot ne tudjanak első szóra megérteni, az nagyon fárasztotta.

Ilona nem volt ellenére az ilyen barátkozásnak, mint mondtam, egészen egy pontig. De az a pont hamar elkövetkezett.

Abban az évben az éppen regnáló hatalom frissiben átszervezte az országot. A tartományokból megyék lettek, kisebb egységek, elvileg jobban irányíthatók. Mi ugyan jól tudjuk, mi volt az átszervezésnek az igazi oka, mindenki tudta azt, ha nem is rögtön akkor, de rövid idő múlva, ám ez most nem témánk nekünk, sőt a vigyázóváriak még jól is jártak, mert megyeszékhely lett a városuk.

Ha már megyeszékhellyé avanszált a városka, hát legott kapott is ezt-azt a hatalom részéről. Annak az „ezt-azt”-nak a legtöbbször természetesen nem érdekelte a mi fiainkat, de volt olyan is bennük, ami igen. Fellendült például a város sportélete. És mivel korban is ott voltak, hogy érdekelte őket az ilyesmi, hát Pétert is megfogta a dolog. Az akkori „demokratikus” barát, akinek most nem szívesen írnám le a nevét, mert él még, talán élhetnek rokonai is, elégedjünk meg azzal, hogy a saját társaságukban a Cuni névre hallgatott, ez a barát tehát egyszer azzal a hírral jött, hogy

– Vitorlázó repülő szakosztály indult a dombon. Nem nézzük meg?

Hogyne nézték volna! Nagyon érdekes volt. Furcsa, szinte történelem előtti látszó repülőgépek voltak ott, igen érdekesek voltak már ránézésre is. Péternek főleg az egyik fogta meg a fantáziáját. Igazából nem volt több, mint egy vékony lécekből álló váz, minden különösebb burkolat nélkül, amelyre egymás mögött két egyszerű ülés volt erősítve, mindkettő előtt a megfelelő kormányokkal, no és természetesen volt két szárnya és farka is. A legszebb az egészben az volt, hogy működött. Egy középkorú férfi – később kiderült, hogy az az instruktor – bemutató repülést is végrehajtott vele. Persze, voltak ott egyéb gépek is, de Pétert ez fogta meg igazán. Lehet, hogy akkor kezdődött a régi dolgok iránt később is meghatározó érdeklődése.

No, hát eljárógtak délutánonként. Cuni rendesen be is iratkozott, de Péter egyelőre csak mint kísérő járkált vele.

– De próbáld már ki te is! Nem harap! – biztatták mindkét oldalról, vagyis egyrészt Cuni, másrészt az instruktor.

A nagy repülés kezdetben abból állt, hogy a gépet, természetesen azt a régit, szélirányba állították, s beültették a tanulót, rábízva, hogy a kormányok és a szél segítségével tartsa egyensúlyban. Rövid gyakorlás után ment, mint a karikacsapás. Végül is nem voltak buta fiúk, mint mondtam. Egy hét után rá lehetett térni a következő lépésre. Ami abból állt, hogy a csörlő segítségével huzigálták egymást a földön, még mindig szigorúan csak a földön, s úgy kellett nekik tartani az egyensúlyt. Ezzel is eltelt egy pár hét. Lassan ősz lett, amikor az instruktor kimondta, hogy jó, ez eddig mind szép, de most már a legjobbak, ebben mindketten benne voltak, valóban fel is emelkedhetnek a földről.

– De vigyázat, nem több, mint egy méteres magasságba! Azt akarom látni, hogy milyen a magasságérzéketek! Aki az egyméteres határt kétszer egymás után átlépi, az mehet is hazafelé!

Ám ez is jól ment egyelőre. Cuni ugyan berzenkedett egy kicsit, hogy ő szeretne magasabbra is repülni, mindegy, ha csak kötélben is, mint a papírsárkány, de leintették.

– Tavasszal le lehet majd tenni az első vizsgát! Úgy néz ki, hogy mindketten benne lesztek a vizsgázók csoportjában! Mivel pedig még túl fiatalok vagytok, hát szülői engedélyre is

szükség lesz. Írásban! Ez szigorú követelmény! És persze az orvosi vizsgálat, hogy alkalmasak vagytok-e. De azt majd én intézem. Hanem decemberig legkésőbb, mindketten hozzátok nekem a szülők engedélyét! Aki nem kapja meg, azt úgy veszem, hogy lemorzsolódott. Azért sem haragszom, de nem tehetek mást!

Hát... nem lett meg. Harmath Icu határozottan megmondta, hogy ő pedig nem. Péter pedig semmiképpen nem akart az apjához menni az engedélyért. És röviddel azután Cuni is felmondott a repülésnek. Illetve a repülés mondott fel neki, miután kétszer is két és fél méter magasságba emelte a régi rozzant gépet.

– Én megmondtam előre! Itt fegyelemnek kell lenni!

Az ifjaknak tehát más sport után kellett nézni. De különben is az időközben eltelt év során lassan el is távolodtak egymástól. Hogy ők lettek-e érettebbek, eltérő utakat választva maguknak, vagy csak egyszerűen nem voltak többé érdekesek egymás számára, nem mondható meg utólag. Csak annyi maradt meg a barátságból, hogy a most már volt barátot, Harmath Ica attól fogva rendszeresen „Cuni az ürrepülő” névvel illette.

Ez volt tehát a rövid története a Péter röpöködésének, s az életében bekövetkezett első kategorikus tiltásnak. Ő maga egyébként leginkább azt a régi, szinte történelmi repülőgépet sajnálta. Olyan volt egészen, mint az, amelyet egyszer, gyermekkorukban, falusi nyaralásaik idején ők maguk gyermekek építettek felhasználva hozzá a nagyapjuk összes hozzáférhető deszkáját és vagy tíz kiló szeget. Csakhogy ez... repülni is tudott.

A kategorikus tiltás rádöbbenette a mi ismerősünket, hogy ha igazán el akar érne valamit az életben, akkor jobb, ha maga erejére számítva éri el. Mert ha nem így tesz, bármikor előre nem is sejtett akadályok jöhetnek közbe. Ez persze a legfontosabb dolgokra vonatkozott, és azzal kérdezetlenül is tisztában volt, hogy olyan kevés van az életben, s ritkán fordul elő. Kívülről nézve tehát semmit sem változott, később is úgynevezett jó fiú maradt. Tette, amit szükséges volt, tanult, sportolt – ekkor már a repülés a múlté volt, tehát birkózott és bokszolt. No, ennek is megvolt a maga története. Egy véletlen baleset történt az egyik tornaórán. De valóban véletlen volt. Valami társasjáték (természetesen testedző jellegű volt az a játék) hevében az egyik osztálytársának úgy sikerült orron ütni a másikat egy tornabuzogánnyal, hogy annak eltört az orra. Orvoshoz vitték, s amikor visszakerült, kiderült, hogy azzal a kicsit ferde orrával sokkal szemrevalóbb, felnőttebb jelenség, mint volt azelőtt. A viselkedése is megváltozott az addig félénk, visszahúzódó srácnak. Kiderült, azért volt a változás, mert bokszolni járt és ettől magabiztosabb lett a fellépése. „Ha csak ennyi a dolog, az nem boszorkányság” gondolta Péterünk és vele tartott. Hamar rájött, hogy a sport nem azon múlik, hogy ki tud nagyobbat odasózni, olyasmi elég ritkán fordult elő, hogy valaki úgy nyert meg egy meccset, sokkal fontosabb volt annál a jó mozgás, szigorú védekezés és a ravaszság. Még a lányok is másképp kezdtek nézni idő múltán a két sportolóra. Mert azok a kis csitrik valami, ki tudja hányadik érzékkel rendelkeznek, amivel látásból ki tudják szűrni, melyik az a srác, akire érdemes ránézni.

Az ám, a lányok. De hisz az természetes dolog, hogy abban a korban már érdekelték. Hol kisebb, hol kissé nagyobb sikerrel. Nagyon nagygal azért nem, mert végeredményben jól nevelt fiú volt, aki senkinek sem szeretett volna komplikációkat okozni az életében. Persze ugyanakkor saját magának sem. De azért az is előfordult, hogy nyári osztálykiránduláson, a Cserna partján megbirkózott Perc becenevű osztálytársával a szép Barna Mari kegyeiért. A „kegy” mindössze annyit jelentett, hogy a győztes táncolhat Marival az esti bulin. Talán éppen ő volt az a bizonyos győztes, mert utólag kiderült tánc közben, hogy a Mari szájának virsliszaga van, s ettől ki is ábrándult. Hát ilyenek voltak azok a tizenéves srácok a múlt század

hatvanas éveinek elején. Vigyázóváron legalábbis. Az a leány később festőművésznő lett, tudtommal ma is él és virul. Csak szegény Perec nem él már azóta. A gégerák elvitte.

Általában az ilyen ártatlan „kalandok” megélése elég is volt az akkori srácok legtöbbszörének. Persze voltak másfélék is, de Péter megmaradt ilyen ártatlannak.

Még egy ilyen lányos dolog, ha már ezt elmeséltem. Pedig az még ennél is ártatlanabb volt. Az abban rejtőzködő csavarok még akkor az idő méhében pihentek.

Ez már közvetlenül az érettségi előtt történt. Illetve – nem történt. Nem hiszem, hogy két vagy három hónapnál több lehetett hátra.

Akkoriban még létezett olyan tantárgy, hogy „műhely óra”. Elég érdekes dolgokat tanultak ott, autózést például. Ezek az órák általában a tanítás végére voltak beillesztve, gondolván, hogy a diák (meg a tanár is) elég fáradt már akkorra.

Egy ilyen műhely óra után lézengett a mi barátunk céltalanul a suliudivarón, hazamenni még nem igazán volt kedve, csak ténfergett.

Volt ott egy kis sportpálya is, azon túl, közvetlenül a kerítés mellett, két leányka ült egy padon, s beszélgettek. Szépecskék voltak, szőkék, az egyik sötétebb, a másik világosabb hajjal. És hogy Péter is arra keveredett, szóba elegyedtek vele is. Olyan... mindenféle szamárságokról, ahogy akkoriban a diákok között szokásban volt. Olyan vele egyidősöknek gondolta őket, és az egyik, a fiatalabbik, határozottan tetszett is neki.

„Ejnye! De hát azt se tudom, hogy találkozom-e még velük az életben” korholta magát gondolatban. Akkor már tudta, hogy egyetemre akar menni, csak még azt nem, hogy hova és hogy mit választ. El is búcsúzott a lányoktól, még a nevüket se tudta, és ők sem az övét.

Másnap nem jutott eszébe. Egy hét múlva már igen. Egy hónap múltán eszébe jutottak részletek az egyik lányról, s arról a beszélgetésről, amelyről eleinte azt hitte, hogy semmi fontos nem volt benne. Később az is felrémlett benne, hogy a lányok valami idegenes hangsúllyal beszéltek. „Talán román lányok, akik tudnak magyarul” gondolta. És később is sokszor eszébe jutottak. Legalábbis az egyik.

„Ez lenne a szerelem?” gondolta. De hiába, ez már csak így fog maradni élete végéig. Hiszen nincs is olyan ember a világon, aki ne gondolna sajnálással valamire, ami lehetett volna. De nem lett. Ezt is hallotta. Másoktól. Hiszen addig is találkozott ő már lányokkal, volt, akivel csókolózott is, és azok a lányok szépek is voltak – nem mindegyik azért –, de csak addig jutott. A témában.

A bányapatkány

Élnek a világon, még ma is vannak, olyan emberek, akiket sok minden érdekel. Az ilyen emberek, ha Isten megadja nekik a kifejlődés lehetőségét, válnak azokká, akiket úgy neveznek, reneszánsz ember. Péter is valami ilyesminek érezte magát. Ám sem a családi környezete, sem a kor, amelyben fiatalnak lenni adatott, nem kedvezett az ilyen, nagyon tág érdeklődési körrel rendelkező embereknek.

Tizenkét éves korában madarakat mintázott viaszból vagy gipszből, meg ami rendelkezésére állt. Később elbűvölte őt egy fára festett oltárkép. Akkor már nem mintázni szeretett volna, hanem festeni. Még hozzá fára. Mind eközben a versírással is megpróbálkozott. Sokra nem vitte egyik tevékenységben sem, nem is vihette volna, hisz ideje sem volt ilyesmire.

Két hónappal az érettségi előtt még nem tudta, hogy mit is akar kezdeni magával. Azaz hogy dehogyisnem tudta. Tudta ő nagyon jól, sőt, legalább három dolgot is szeretett volna.

Adni, adni akart az embereknek! Minél többet, minél értékesebbet. Saját magából. Mert azt még nem tudta, hogy ilyesből nem lehet megélni. Ilyesből csak elpusztulni lehet. Mint ahogy az is történt a történelem folyamán sok emberrel, akik elég vigyázatlanok voltak túl sokat adni magukból.

Harmath Ica tisztelte azokat az embereket, akik alkotni voltak képesek, de a műélvezői magasság nála varrónői (azt akarta volna az anyja, hogy kitanulja, nem rajta múlt azokban a háborús időkben, hogy nem így lett) józansággal párosult. A Talay Béla udvarlása aztán megadta a választ a dilemmájára és az a válasz egészen hétköznapi volt. Vagyis, hogy szerinte az „ember” az orvosnál kezdődik. És ott is végződik.

Icától tehát nem várhatott segítséget. Az apjához pedig nem fordulhatott, megakadályozta abban az anyja iránti szeretet és az apja második házassága. Amivel sehogy sem volt képes kibékülni. Később rájött, hogy igaza volt ugyan, de csak részben.

„No, ha mind ezt akarjátok, én nem bánom, megpróbálom” gondolkozott, és persze a próbálkozással maradt. Akkoriban még nem úgy mentek a fiatalok egyetemre, mint mostanában, hogy elég kiválasztani egyet a sok közül, s már fel is van véve. Kevesebb is volt, mint mostanában. Már tudniillik egyetem. Sokkal kevesebb. Igaz, ha valakinek sikerült bejutni, annak valódi értéke is volt.

Péterünknek például nem ment. No, nem is bánta igazán. Bár a sikertelen felvételi vizsga után logikusan csak a sorkatonai szolgálat következhetett. Úgy is történt.

Ő maga nem is bánta volna túlságosan. Fiatal, egészséges szervezete igényelte a kihívást. Ám az anyja akkori hisztériázást csapott a dolog körül, hogy az alighanem az egész környezetének megkeserítette az életét. Persze, semmit se ért el vele, hacsak nem számítjuk, hogy a sok huzavona közt a srácot sikerült az ország legszigorúbb, elit egységébe juttatni.

A Tudor Vladimirescu hadosztály volt akkoriban az a bizonyos elit egység. No, ha kihívás kellett, hát lett kihívás. Biz' még élvezte is. Csak nem sokáig. Mert egy hónap elteltével átvezényelték Jászvásárra. Valószínűleg megjött a katonai vezetésnek a jobbik esze és rájöttek, hogy egy érettségizett fiataalt mégsem csak arra lehet használni, hogy a fél-írástudatlan bajtársak között tengessen le két évet az életéből. Hacsak nem – tanítóként. Mert olyanra is szükség volt.

A háttérben persze mindenféle alkuk folyhattak, hogy igazából mikor és hova, de erről ő részben nem értesült, részben nem is akarta megtudni. Még sajnálta is, hogy egy néhány bajtárstól el kellett búcsúzni, olyanoktól, akikkel már összeszokott. Gyalog Lacitól például, aki szintén ugyanabból a megyéből indult, s szintén érettségizett volt, a hollóhegyi egyik történelem tanárnőnek volt a fia. Az anyát nem sokra tartotta, de Lacit annál inkább. Nagy, majdnem két méteres srác volt, kicsit hajlott tartással, s lángoló vörös haja volt. Ami persze baka korában nem mutatkozott meg, mert az első dolog volt, hogy kopaszra nyírták őket. Aminek kettős előnye volt. Egyrészt nehezebb volt a szökés – azért akadt néha mégis –, másrészt nem tetvesedtek meg.

Gyalog Laci tehát elmaradt, ott, a fővárosban. Ám Péterből mégsem lett rádiótávírdász a sorkatonai szolgálat végére. Bár érdekelte a szakma, mint minden más szellemi kihívás, és akkoriban ez annak számított, és ráadásul annak az egységnek, amelybe áthelyezték, éppen az volt a specialitása, hogy ilyeneket képeztek ott ki. Még hozzá jól. Több olyan is volt, aki a

leszerelés után folytatta a megtanult szakmát, s abból élt egészen a nyugdíjazásig, dolgozva repülőtereken, meg más olyan helyeken, ahol ilyen képzettségű emberekre volt szükség.

Péter is megtanulta természetesen a szakmát, mint minden bajtársa, de nem sokra vitte benne. Megakadályozta benne a sebesülése.

Sebesülés? No, ne gondoljunk semmi drámai jelenetekre, békeidőben történt visszaélésekre! Sokkal primitívebb történet volt az valójában, egyszerűen megvágta magát kenyérvágás közben. A többit elintézte egy bosszúszomjas őrmester. Mert a világ ugyan változik, s közmondás szerint mi is változunk abban, de azért valaminek mégis csak stabilnak kell maradni a sok változás közepette. Ilyen stabil tényező volt akkoriban az őrmesterek visszataszító jelleme. Illetve jellemtelensége. Ennek igen logikus magyarázata van. Sokan leírták már Rejtő Jenőtől kezdve. Az őrmester ugyanis furcsa, felemás figura a hadseregben. Befejezetlen ember. Nem tiszt, de a legénységhez sem tartozik. A legénységhez, akik fölött mégis hatalmat kap a besorozásától fogva. Sokan a legénység tagjai közül nála jóval magasabb műveltséggel rendelkeznek, ezeket irigyli. A tisztok pedig? Közéjük csak kívánczik. De – nincs átjárás. Legálábbis akkoriban és békeidőben nem volt. Hát csak morgott, mérgeződött az ilyen ember, minden irányba köpködte a mérget, mint a kígyó. Természetesen vannak olyan őrmesterek is, főleg a fiatalok között, akik másfélék, mint volt az öreg faszi, ez volt a mellékeve az öregnek, az állam nyelvéből lefordítva. Merthogy ez volt a szavajárása. „Puleaşcă”. Mindenki ilyen faszi volt neki, kivéve természetesen a feljebbvalókat.

Péterünk tehát még aznap jelentkezett nála, hogy menne a gyengélkedőbe.

– Ezzel a semmiséggel?

„No, ha semmiség, akkor a legjobb lesz, ha én is olyannak veszem” gondolta magában. És így esett, hogy éppen akkorra, amikor kiválogatták kápláriskolába – mert úgy látszik, oda is megfelelt volna –, akkorára dagadt a bal keze, mint egy gőzmozdony. És olyan fekete is volt. Ezzel már nem lehetett viccelni! Be is került szépen a katonakórházba, megoperálták és egy hónapot itt üdült utána. Persze, káplár sem lett belőle, de ezt nem sajnálta. Egyéb tervei voltak. Akkor már.

Nem kellett a kezét amputálni. Ez csak szimpla ténymegállapítás, hiszen magyarázni sehogy sem lehetett. Két orvos ezredes több mint egy órát dolgozott rajta, de megmaradt. A két sebész, a nagy tisztelet jeleként írom le a valódi nevüket, Tănăsescu és Nica, később a román kézsebészeti kimagasló alakjai, egyikük az egyetemen is tanított akkoriban, hazardíroztak egy kicsit, s szinte felboncolták, de nem lett félkezű. Istennek alighanem tervei voltak még vele. Ha előreszaladok a történetben, azt mondhatom, hogy szükség volt egy emberre, aki „jelen van”. Úgy tűnik, hogy időről időre születnek ilyenek, s bár velük szinte soha nem történnek igazán súlyos dolgok, de majdnem mindig jelen vannak a megfelelő időben. Ha akkor félkezűvé lett volna, s leszerelik, bizonyos dolgok másképp, vagy egyáltalán meg sem történtek volna.

– Egy nő szeretne veled beszélni!

Ez már úgy másfél heti kórházi üdülés után történt, s aki mondta, szintén egy épp nemrég operált beteg katonatársa volt.

– Kicsoda? Csak nem Rodica? – kérdezett vissza azonnal. Az említett Rodica Nica professzornak az asszisztense volt és nagyon tetszett Péternek. Csak annyi hibája volt a dolognak, hogy másnak is. Mert Rodica mindenkinek tetszett, aki látta. Így is volt természetes, mert nagyon szép volt. Egy akkoriban nagyon felkapott színésznőhöz hasonlított, de nagyon ám,

méghez... smink nélkül. Aki még emlékszik rá, Irina Petrescu volt a neve. A színésznőnek természetesen.

Hát mondanom sem kell, hogy ilyen külsővel nem éppen lábadozó bakákra vetette a szemét. De hát, maga a kérdés is viccnek volt szánva.

– Dehogyan! Ez egy valódi nő, és szép is. Egy ezredesnek a lánya, őt is kezelik – vigyorgott Deák Öcsi, aki a bejelentést tette.

– Képzelem! Biztos valami nemi betegséggel.

– Ne mondj ilyet! Ez rendes nő, Anucának a barátnője!

Mert Öcsi is olyan volt, mint a katonák általában, örökké a nők után járt, ha lehetősége volt rá. Azt az Anuca nevű hölgyet sem lehet tudni, hogy honnét találta, de nem is érdekes.

Megegyeztek hát, hogy este, vacsora után – tavasz volt, április vége – együtt mennek sétálni, négyesben.

A nő valóban szép volt, s valahonnan ismerősnek is tűnt.

– Igazán nem ismered meg? – kérdezte, méghez magyarul. Akkor rájött. „De hiszen ez az iskolai sportpálya kerítésénél tevékenykedett két lány egyike! Sajnos nem az, aki neki akkoriban annyira tetszett, hanem a testvére. Az idősebbik”.

– Mariana! – nevette el magát – mit keresel te itt, Jászvásáron? És a húgod hogy van?

– Sokat kérdezel! Felelni se tudok mindre. Azt apánkat ide helyezték. Tudod, katonatiszt. Látod, én már előbb megismertelek, azért mondtam Anának, hogy beszélni akarok veled. Liana pedig? Köszöni szépen, jól van. Egyetemi felvételre készül. Otthon.

– Tud róla, hogy mi itt találkoztunk?

– Csak arról, hogy megláttalak, s találkozni akarok veled.

– S nem üzent semmit?

– Dehogyan!

Eközben a kórház parkjában sétáltak, eredetileg négyesben, de időközben a másik páros valahogy elmaradt tőlük. Sötét is lett közben.

– Mit?

– Ezt – mondta Mariana, miközben feléje fordult, s megcsókolta. Puha volt az ajka és meleg, így hát a csókban semmi kifogásolható nem volt. A simogatásban sem, s az ölelésben, ami ezután következett. De más, közvetlen mozdulat nem követte, azt Mariana nem engedte. Pedig akkor már elég messze jártak az esetleges figyelő szemektől.

Azért másnap is sétálni mentek ugyanabba a parkba. Sőt, a kórház parkjának a kerítésén egy helyen egy kis kapu volt, s az soha – vagy szinte soha – nem volt bezárva, rajta túl a városi park következett. Jókora park, a város egyik híressége. A kórház személyzete jó érzékkel gondolta, hogy kórházi ruhában úgysem fog megszökni senki, hát miért ne érezzék jól magukat a betegek?

Oda jártak hát attól kezdve a mi fiataljaink is esténként.

Mindez nem tartott sokáig, talán valami két hétig. Péter akkor távozott, gyógyultan. Mariana egy kicsivel még annál is hamarabb. Egyszer csak... nem volt. Csak egy levélkét írt búcsúzóul Péternek, amelyben „tündéri álom”-nak nevezte a találkozásukat, s rövid sétáikat. Persze... az állam nyelvén. Mert tudott ugyan magyarul, de Vigyázóvárról elkerülve sokat felejtett, írni pedig sohasem tanult meg. A fiatalember akkorra már tudta, hogy Mariana asszony, egy

Arsene nevű könyvelőnek a felesége. És bár a mi barátunk neki is nagyon szimpatikus volt kezdettől fogva, egy kis simogatásokkal tarkított ölelésnél azért nem engedélyezett többet. Vagy, hogy a húga iránti szeretet is szerepet játszott abban? Erről nem szólt semmit.

Péternek ekkorra már volt valami tapasztalata a lányok körül, de nem sok. Semmiképpen nem annyi, hogy a rövid románcot értelmezhetné volna.

Így tehát a sebesülés és a kórházban eltöltött idő volt az egyetlen megjegyzésre méltó esemény, amely a katonai szolgálat alatt Péterrel történt. Bár maga a bakaság még eltartott ezután egy évig, igazából és később visszatekintve tiszta időpocsékolásnak tűnt. Bár... lehet, hogy az ilyesmi férfit nevel a fiúkból. Mostanában ez különösen könnyen látható. A hiánya.

Na, de akkor merre? És hová? És ezúttal csendesen, de mégis határozottan úgy intézte a dolgát, ahogy neki az elképzelése szerint legalább részben megfelelt. A szülei ugyanis – külön-külön, de ebben az egyben azonos állásponton – úgy vélekedtek, hogy legyen egy olyan foglalkozása, amiből meg is lehet élni, az álmok világa ráér. Hogy igazából mennyire nem ér rá az ilyesmi, arra nem is túl sokára az apja betegsége döbbsentette rá.

Hát legyen építész! Végül is valóban jól rajzolt és a matekkel sem állt hadilábon (de jó volt most egyszerre a kirándulató Gyuri bácsi!), úgy gondolta, kezdetnek jó lesz. De a kultúr-történeti álmait sem adta fel. Csak úgy gondolta, más irányból közelíti meg.

Tudta, hogy nem lesz könnyű, legalábbis akkor, két szakon tanulni egyszerre szinte lehetetlenségnek számított. De bízott abban, hogy valahogy, az akaraterejével csak legyúri majd a nehézségeket.

Abban az időben – ezt úgy tudta – Kolozsvár számított az országban a legnagyobb egyetemi városnak. Így, reménykedett, ha nem is éppen egyszerre, de csak kiviszi a dolgot, egy kis ravaszsággal és elvegyülve a többi húszezer diák között.

A segítség onnan jött, ahonnan nem várta. Létezett akkoriban Vigyázóváron egy rendőrtiszt, akit egyébként nem is ismert, s aki őt sem ismerte személyesen, de aki, ki tudja honnan, hallott az ő problémájáról. Ez az ember nem volt rest eljárni, fővárosban, rektornál, meg még ki tudja hány helyen, míg végre sikerrel járt. De még akkor sem értesítette senki Pétert magát, csak azon ámult el, hogy egy napon kapott egy üzenetet az egyetem egyik legszigorúbb tanárától, a híres és nagyon keménynek közismert Kovács Elemértől, hogy legyen szíves eljárni az előadásaira, ha már beiratkozott, mert különben kénytelen lesz semmisnek tekinteni a beiratkozását. Kovács prof. magyar nyelvtörténetet adott elő, meg még ki tudja mi mindent sikerült neki benyomorgatni az előadásaiba, amiért a diákok egyrészt csodálták, másrészt rettegetek tőle. De még ekkor sem mondta meg neki senki, hogy minek, kinek is köszönheti a szerencséjét. Ezt csak jóval később tudta meg, amikor az a rendőrtiszt már nem élt.

Ilyen zsúfolt program mellett természetesen nem sok szabadideje maradt. Pedig még a katonaságtól való leszerelése előtt elhatározta, hogy márpedig a sportot folytatni fogja. Ám, amikor a Kovács Elemér-féle üzenet után valóságosan is elkezdett a művészettörténethez szükséges előadásokra is járni, be kellett lássa, hogy az nem megy tovább. Elvégre a napnak mindössze huszonnégy órája van, s az sem értelmes dolog, ha túlhajszolja magát. Később ez a problémája is megoldódott, érdekes módon éppen az előbb emlegetett tanárja jóvoltából.

Kovács prof. jókora ember volt. Egy kicsit már hajlott hátú a sokéves könyvtári görnyedés miatt, de még jó erőben. Furcsa, vagy legalábbis különleges ember volt. Akit nem szeretett, arra ráeresztette az ő csípős humorát, s nem volt előtte megállása a delikvensnek, amíg csak meg nem változott a viselkedésében az, ami kifogásolható volt. Másokat pedig egyből meg-

szeretett. Ilyen volt valamilyen ismeretlen okból, Péter is. Igaz, hogy ebben a fiának is komoly szerepe volt. Árpádnak hívták a legényt és ő is jókora, nagy mackós ember volt. Hét végén általában kirándultak a Kolozsvár környéki erdőkben. Ez családi jellegű volt, a prof. feleségén és Árpi fián kívül nemigen vett részt azon más. Így aztán eléggé meglepő volt, amikor az öregúr megkérdezte, hogy nem tartana-e velük?

– Tavasztól ősziig. Ez már régen így megy, s hallottam, hogy mostanában nincs ideje sportolni. Pedig a testmozgás szükséges!

Persze, hogy szívesen ment! Ezekon a kirándulásokon aztán megjelent egyszer egy másik, szintén jó magas fiatalember is, az Árpi barátja.

– Nahát! Gyalog Laci!

Valóban ő volt, a rég elveszettnek hitt bajtárs. Mint kiderült, ő is ugyanott tanul, csak éppen állatorvosnak. Nem is változott szinte semmit, csak a haja most már nem volt olyan égővörös. Hanem szürke, fehérbe hajló. Első éves diáknál ritkaság.

Később azt is elmondta, hogy miért lett ez így. És miért van az, hogy a többiek általában patkánynak nevezték, vagy barátságosabban „poc”-nak.

– Hiszen már a kinézésedben sincs semmi patkányszerű... vagy azokkal szoktál kísérletezni?

– Az is. De más is van – felelte a régi barát. – Elmondom, ha akarod!

Akarta. Így hát egy kiránduláson, menet közben megtudta ezt is.

„Hát, hogy tudd, néhány nappal azután, hogy téged elvittek Moldovába, én megszöktem. Most ne nézz így rám, egyedül maradtam magyar srác nagy Bukarest városában, azelőtt kevéssel halt meg az apám szívrohamban, meg hát, tudod, hiszen láttad, miféle bunkók között voltunk. Na! Elhatároztam, hogy nem csinálom tovább.

Már a magyar határon voltam, amikor elfogtak. Csak az Isten tudja, hogy mi lett volna velem, ha éppen akkor a helyzet nem olyan, amilyen. Tudod, új vezetője volt és még van is az országnak, még nem mutatta ki a foga fehérjét – meggyőződésem, hogy ki fogja – talán még egy kicsit udvarolnia kellett a népének. Ördög tudja! De azért a helyzet semmiképpen nem volt rózsás. Ijesztgettek mindenfélével, leginkább büntető századdal, de a vége felé már abba is belementem volna, csak legyen már vége. No de vége is lett. Szerencse volt, vagy sem, Elemér bácsi szerint egyik sem és mindkettő egyszerre.

Hát az utolsó alkalommal, amikor még kihallgattak, egy nő is jelen volt. Addig mind csak pasasok voltak, ki tudja, tán ez is az ijesztgetés része akart lenni. Akkor viszont lett egy nő is. Harmadiknak. Nem is volt csúnya – Kovács Elemér helytelenítően ingatta a fejét –, de talán valóban nem ez a lényeg. Különben sem a mi korosztályunk. Soroca Mădălina, ez volt a neve. No, ez a nő a kihallgatás végén azt mondta, hogy még fiatal vagyok, kár volna engem egy életre megbélyegezni, már pedig a büntető század azt jelentené, hát legyen csak normális sorkatona, de ugye azt megértem, hogy fegyvert azért nem adhatnak a kezembe. Végül is valóban megtettem azt, amit megtettem.

Hát egy munkaszázadban kötöttem ki.

No, azt a századot egy szénbányába vezényelték. Elvileg nem lett volna rossz dolgom, hisz normális bányászok is voltak velünk, bár ők inkább felügyelték, hogy mi mit és hogy dolgozunk.

No hát, haver, mire a leszerelésre sor került, addigra én már éberebb voltam, mint a patkány. Merthogy tudd, a bányában patkányok vannak. Még hozzá igen nagy becsben tartják őket. Van

azoknak valami hatodik, vagy ki tudja, hányadik érzékük, amivel kiszagolják a veszélyt. A bányalég jelenlétét, vagy azt, hogy omlás lesz, és elfutnak. Menekülnek. És persze, azt látva, a bányászok is. Hát ilyen, valamiféle főpatkány lett belőlem is a végére. Én is megéreztem, ha valami nemszeretem dolog következik. És futottam.

És hogy tudd, mennyire megbecsülik ott a patkányt, elmondok egy esetet: Volt ott egy ember, aki megharagudott a patkányokra. Megették a kajáját, vagy mi, lehet, hogy csak megkóstolták, s hát az a hülye ahelyett, hogy a többit is odaadta volna nekik, megölte azt a patkányt. Akkor azt az embert a többiek ott helyben agyonverték. Hát ilyen becsülete van ott a patkánynak. És ezért viselem én büszkén a melléknevemet.”

– Ragadványnév – szólt közbe Kovács Elemér, mivel nagyon szerette a pontosságot. És még hozzátette: – Azért az a Soroca Mădălina valóban nem mindennapi nő! Én sem tudom, hogy mi benne az erősebb. A jó vagy a rossz. Vannak ilyenek.

A Menny és a Pokol

Nagyjából akkor, amikor Talay Péter megismerte – és mind jobban tisztelni kezdte – Kovács Elemért, egyéb események is lejátszódtak az életében. Hogy igazából még valamilyen szinten rokonok is, azt csak akkoriban tudta meg. Harmath Icu nem tartotta a volt férje családjával a kapcsolatot. Hát a mi Péterünk, mint az természetes – lányok társaságát is keresni kezdte. Végül is az vessen rá követ, aki az ő korában és helyzetében nem tett volna hasonlóképpen. Elvégre az a rövidke idill Marianával akkor már jócskán a történelmi múltba lebegett tova, s hiába fogadta meg magában, hogy na mostantól komoly ember lesz, a fiatalság megköveteli a magáét.

No, az a keresgélés kezdetben majdnem balul ütött ki. Valami egyetemi bulin, talán gólyabál volt, vagy miféle, egy nagyon szép, szőke leánykával ismerkedett meg, jól is esett vele beszélgetni, táncolni, már amit a szocialista erkölcs normái nyilvános helyen még megengedtek. Ám hamar kiderült, hogy a leánynak társasága van, olyanszerű, mintha valami a filmekben látott maffia lett volna, s az a társaság igen szigorúan vigyázott rá. Még meg is fenyegették Péterünket, hogy ki ne merjen menni sötétedés után az utcára, mert baleset érheti. Persze, annál jobban ágaskodott benne az a bizonyos jól ismert kisördög, s mivel éppen akkortájt tűnt fel újra a közelében Gyalog Laci, sőt Kovács Árpai is, biz’ ő fittyet hányt a józan ész tanácsára. Ám a leányka eltűnt valahova. Őt alighanem könnyebb volt befolyásolni.

Hát... maradt egymagában. Jó egy évig. Elvégre dolga is volt bőven, ettől aztán ideje meg éppenséggel kevés. Talán szerette volna, ha nem egészen így van, de ő választotta magának a zsúfoltabb programot. És közben az, akire sokszor vágyakozva gondolt, egész idő alatt egy karnyújtásnyira volt tőle. Csak hát, éppen a ráérő idő hiánya miatt, szinte soha nem találkoztak. És végül, amikor találkoztak is, alig ismert rá.

Egy kissé meg is lepődött, hogy Lianának most már nem szőke haja van, hanem gesztenyebarna. Hiszen a férfiaknak ilyenkor éppenséggel a hajfestés legutolsó, ami az eszükbe jut. Liana persze nem folyamodott ilyesmihez, nem volt rá szüksége. Egyszerűen megsötétedett a haja az elmúlt három évben.

Egyéb változások is történtek. Kicsit felnőttebb, nőiesebb lett a teste, kicsit érezhetőbb idegenes hangsúllyal beszélt magyarul, sőt szívesebben használta az anyanyelvét a beszélgetésekben, vagy amikor nem, olyankor sokszor megesett, hogy kereste a szavakat. De mégis ő volt. A régi kedves leányka, onnan a sportpálya széléről.

No, örültek egymásnak! Attól kezdve igyekeztek minél többet együtt lenni. Lianáról kiderült, hogy orvostanhallgató, neki sem volt több szabadideje, mint Péternek. Azért esténként mindig volt idejük egymás számára.

A következő év tavaszán aztán egy hosszabb kirándulásra vitték a Liana évfolyamát. A moldvai kolostorok meglátogatása volt a cél. Péter megkérdezte Kovács Elemért, hogy mi a véleménye? Megengedheti-e magának, hogy elkísérje a lányt?

– Menj csak, Péter fiam! Nem árt, ha látod – felelte a prof. gondolkodás nélkül. Az öreg, nem hiába volt az egyik legokosabb ember az egyetemen, meg a szeme is igen jó volt, jól sejtette, hogy hogy áll egymással a két fiatal. Ismerte is mindkettőt jól, sőt a családjukat is. Gondolkozott is eleget azon, hogy jó lesz-e nekik, ha közelebb kerülnek egymáshoz, esetleg törvényesítik is a kapcsolatukat? Amikor erre gondolt, néha a fejét rázta, néha pedig bólogatott. Ibolya asszony nem győzött csodálkozni a férje viselkedésén. De mivel köztudottan bogaras ember volt, hát egy idő után napirendre tért azon újabb bogara felett. Mert Elemér magában tartotta a gondolatait. Ez mindig így volt. Csak a gondolatokat kísérő mozdulatok voltak láthatók.

Mivel mindkét évfolyam tudott a két fiatal kapcsolatáról, egészen természetes volt, hogy mindenki úgy tekintett rájuk, mintha házastársak lennének. Így aztán meg is történt, tán a második nap estéjén, éjszakáján, hogy valóban és biológiai értelemben is egymás társai lettek.

Péternek egy kis csalódást okozott ugyan, amikor rájött, hogy nem ő az első férfi a Liana életében. Fiatal férfikkal elég sokszor megtörténik, hogy túlzott jelentőséget tulajdonítanak az ilyesminek. Talán azért, mert az egészséges szexualitáson kívül még nincs más olyan tulajdonságuk, amivel egy nőt magukhoz tudjanak kötni. De Péter elég hamar túltette magát azon az önző gondolaton.

„Végül is mire várt volna? Egy olyan srácre, akinek még a nevét sem tudta? Még az is szép, hogy egyáltalán emlékezett rám!” korholta saját magát a szemtelen gondolatokért.

Maguk a kolostorok meglehetősen vegyes érzelmeket keltettek benne. Illetve a mindenki által dicsért Agapia kolostora mellett minden különösebb érzés nélkül ment tovább, viszont annál mélyebb benyomást tett rá a Putna kolostora. Érezte benne a középkor lelkét, leheletét. Persze, Agapia sem hagyta volna hidegen, de még dúlt benne a kétség, akárhogy is hallgatott róla, hogy most már mi lesz Lianával és a közösen elgondolt jövőjükkel?

Liana azonban látta rajta az emésztő gondolatot, s készséggel elmondta, hogy igen, valóban volt valaki. Egyszer, s nem többet.

– Szeretted?

– Előtte! Utána nagyon gyorsan elmúlt. Durva volt, kíméletlen.

– Ismerem?

– Nem tudom. Talán igen. Akarod ismerni?

– Köszönöm, nem! Én veled vagyok, s veled is akarok maradni, s nem a múltaddal!

És valóban, úgy tűnt, hogy minden a legnagyobb rendben van. Még a Kovács Elemér hozzáállásában is mind kevesebb lett a fejrázás és több a bólogatás. Bár még mindig nem beszélt senkinek a kétféle mozdulat okáról.

A fiatalok pedig elkezdtek tervezgetni.

Azzal kezdődött, hogy Péter megkérdezte az édesanyját, hogy mit szólna ahhoz, hogy amikor majd esetleg megnősül, román lányt venne el feleségül?

– Semmi rosszat! Csak tisztességes legyen!

Harmath Ica tapasztalt nő volt, s ötven éven felül sem mondott még le a férfiakkal való kapcsolatáról. Nem sűrűn, de előfordultak az életében. Háromféle nációból is. És ha nem akart képmutató lenni, márpedig nem akart, akkor másképpen nem is viszonyulhatott volna a fia választásához.

– És a te családod? – kérdezte Lianát.

– Tudnak rólad – volt a felelet.

– Nem ellenzik? A jövő terveinket sem?

– MOST nem ellenzik. Rendes srácnak tartanak. A jövőről még nem beszéltem nekik. Elvégre még csak másodévesek vagyunk...

Ebben Péter meg is nyugodott. De, mint ahogy az már lenni szokott az életben, hamar eljött az ideje annak a komoly családi beszélgetésnek is. Ősszel ugyanis mindketten megijedtek. Lianának kimaradt a ciklusa két hónapig, s kénytelen-kelletlen megegyeztek, hogy a szülőkkel beszélni kell. Az a kis kimaradás azonban vaklármának bizonyult, de vak, avagy nem vak, mindenképpen ott maradt közöttük, mint egy figyelmeztetően felemelt mutatóujj.

Ez szeptemberben történt, s ugyanannak a hónapnak a végén, vagy tán már október elején Péternek olyan alkalom adódott az életében, amit józan ésszel nem lehetett elmulasztani. Méghozzá éppen Liana jött a hírrel.

– Aradra kéne menned! Illetve egész pontosan, Arad mellé. Van ott egy hely, egy minden valószínűség szerint mesterséges domb. Tudom, hogy nagyon érdekel az ilyesmi. Most pedig van egy fiatalokból álló társaság, akiknek engedélyük van az ottani kutatásra. Egy váradi egyetemista vezeti, Radu Pădure a neve. Az apja orvos ugyanott. De a srác történelem szakos itt nálunk, tehát bizonyos értelemben kollégád. Persze, ő már nagyobb, utolsó éves. Szóljak neki?

Péter kérdezte Kovács professzort, aki első hallásra rábólintott.

– Menj! Ritka alkalom ez az életben, ki tudja, adódik-e még egyszer? Radut is ismerem, rendes fiú. Persze... Liana szólt neked.

– Igen.

– Ő is megy?

– Sajnos nem tud.

És Péter ment. Aztán amikor már ott voltak, egész különös irányt vettek az események.

Radu várakozáson felül rendes srácnak bizonyult. Egy csepp sem volt benne abból a beképzettségből, ami a felsőbb évesekre akkoriban jellemző volt.

– Tulajdonképpen volna egy kis meglepetés! – kezdte az eligazítást az első napon. – Az a helyzet, hogy nem is egy, de két dologgal kell majd foglalkoznunk, s azok közül csak az egyik vonatkozik arra a halomra, amiről tudtok. A másikat azért kellett a legmélyebb titokban tartani, mert talán sose kaptunk volna engedélyt a kutatásra, ha sokan tudják, hogy mi is a célunk. Hát szóval: azt hiszem, mindenki hallott/olvasott már a Nagyszentmiklósi kincs néven elhíresült régi leletről. Azt még a tizennyolcadik század utolsó éveiben találták meg valami vincellérek gödörösés közben. Eléggé kalandos útja volt később, mert el akarták lopni, eladni, és be is akarták olvasztani, már azt a részt, amit nem tudtak eladni. A vételre kiszemelt kereskedő becsületességén, meg egy polgármesteren múlt, hogy nem úgy történt. Mivel a leg-

többünk művészettörténész, feltételezem, hogy ennyit mindenki tud. (Egyébként a lelet ma a bécsi kincstárban van.) A történet azonban nem annyi, amennyi a hozzáférhető dokumentumokban le van írva. Sőt! Még évekig burjánzott, sőt sokkal ismertebb is lett volna, ha az akkori nagyobb horderejű események el nem fedték volna. De elfedték. Talán kár volt. Mindenesetre mostanában vannak, nem is kevesen olyanok, akik hiszik, hogy akkoriban mégiscsak sikerült ellopni abból a leletből akár több tárgyat is. Szóval én a következőkre gondolok: mi, akik a történetnek erre a részére vagyunk kíváncsiak, egy kicsit továbbmegyünk, s Nagyszentmiklós térségében fogunk kutatni. Tudom is, hogy hol. Te, Péter, akit feltehetőleg inkább a halom érdekel, eredetileg velünk jössz, hogy nagyon feltűnő ne legyen a szétválás, de persze te is részt vehetsz a kutatásban is, azonban két nap után visszajössz ide és megnézed, mit takar a halom. Ki tudja, talán még érdekesebb lesz, mint a mi kutatásunk! Aztán hét végén, talán szombaton, mind bemegyünk Aradra, s megtárgyaljuk a folytatást. Hát ezt tudtam kiokoskodni. Van valaki, akinek mondanivalója van?

Nem volt senki. Sőt, a társasághoz csapódott, az egyetemistáknál idősebb férfi igen jelentősen bólogatott.

A mi barátunk eleinte nem nagyon tudta hova tenni ezt a szétválási dolgot, ám a következő két nap folyamán rájött, hogy véletlenül-e, vagy szándékosan, de igen jól van ez így. Aranyról volt szó, színaranyról, illetve egyelőre inkább csak az ígéretéről, s ennek következtében, illetve ez ok miatt, szinte azonnal megkezdődtek a veszekedések. „Na szegény Radu, ezt aligha fogja tudni sokáig kordában tartani! No, akkor majd veszekednek! Még jó, hogy én kimaradok belőle!” gondolta magában és valóban elindult a már messziről látott halom felé. Jókora halom volt, inkább domb. Mivel akkoriban éppen dühöngött a kommunista rendszer, nagyon kevés információ jutott el a mi diákjainkhoz külföldi forrásból. Persze, ha a térképet a kezébe vette és jól megnézte azon a vidéket valaki, csak meglátta, hogy az államhatár másik oldalán, nem is túlságosan messze, van egy olyan helység, amelynek a neve Dombegyháza, de hogy mitől nevezik így, az már nem tartozott a hozzáférhető információk közé.

No, elvergődött valahogy ahhoz a halomhoz. Még abban is szerencséje volt, hogy akadt ott egy ember, aki véletlenül érdeklődött is az ilyesmi iránt. Igaz, főképpen negatív értelemben.

– De még jó ám, hogy feltárják azt a dombot! – helyeselt a negyven körüli férfi, foglalkozását tekintve agronómus. – Akkor legalább kimentik azt, amit feltétlenül szükséges, beteszik majd egy múzeumba, mi pedig szépen elplanírozzuk ezt a nagy dombot, amennyire lehet, mert csak bajnak van itt. Folyton kerülgetni kell és dudván kívül semmi nem terem meg rajta!

– Na, hát akkor a legjobb lesz, ha megnézzük közelebről! – helyeselt Péter fennhangon. Aztán, hogy magában mit gondolt, arról jobbnak látta nem beszélni.

Most mindenesetre akadt legalább egy traktor, amivel odaszállították, s két férfi is, akik segítettek az eligazodásban. Két földmunkás volt, s láthatóan másképp gondolkoztak a dologról, mint a főnökük. Ez azonnal meglátszott, amikor a részletekre került a sor.

– Volt itt valamikor valamiféle bejárat is! Gyermekkoromban még játszottunk is benne. Bújócskát. Meg még... érzékeltette azt, amit akkoriban nem volt ildomos. Vagyis, hogy bizony kislányok is voltak, akik egy-egy sikeresebb fiúval be is merészkedtek abba a bejáratba. Péternek erről azonnal eszébe jutott a sportpálya, azon túl a két lány és... természetesen ... Liana. „Vajon mi lehet vele?”

Persze, nem mondott semmit. Mondott viszont az ember, aki úgy látszik, ha egyszer megkezdett egy témát, akkor jól meg is rágcsálta.

– Persze, nem vezetett sehová. El volt tömve földdel. Úgy két métert lehetett benne előremenni, de többet nem. Nekünk elég volt.

- És tudott valaki még arról az eltömődött bejáratról?
- Dehogyan tudott! Hogy képzeled! Az a mi titkunk volt!
- És senkinek nem jutott eszébe az ásás?
- Dehogyan! Félték tőle! Aki babonás volt – mindenki az volt –, az a boszorkánytól félt, aki ott benn lakik. Aki meg nem volt babonás, az meg a beomlástól. És ez, gondolom, valóságos veszély volt. És az ma is. Maga, gondolom, ha egyetemista, tudja, hogy mit kell tenni, hogyan kell vigyázni!
- Igen! – hagyta rá Péter, főleg azért, hogy később, amikor már valóban kutathat, ne nagyon háborgassák. De hozzátette azt is őszintén, hogy ha talál valamit, akkor egész biztosan el kell majd menjen a múzeumba, tehát ne várják vissza nagyon hamar. Talán úgy egy hónap múlva.

Ebben megegyeztek.

A többi gyorsan ment. A két ember hamar megásta annak a bejáratnak a folytatását. És valóban, volt ott valami, amiről még nem tudták, hogy mi is lehet, de alá is volt dúcolva, szóval... sok minden lehetséges volt.

– Na látják? Azt hiszem, hogy maguk már mindent megtettek, amit lehetett. Menjenek szépen haza, én még maradok. Reggel pedig elmegyek a múzeumba, mert a többit nem folytathatom egyedül. Addig is, csak nagyon keveset maradok, annyit, hogy éppen lerajzoljam azt, amit eddig látunk. Gondolom, egy hónap után aztán találkozunk.

Valóban biztonságosnak látszott. A dúcolás bár nagyon régi volt, kopogtatásra olyan hangot adott, mintha tegnap készítették volna. Ki tudja, miféle módszereket alkalmaztak azok a régi emberek (kelták, vagy kik lehetek – titokban abban reménykedett, hogy honfoglalók), amikor azt a helyet - sírhely talán – olyan biztonságosra építették?

És valóban, a dúcolástól egész nyugodtan lehetett dolgozni. Nem is onnan jött a baj, hanem lentről.

Hanem aznap este már nem volt kedve dolgozni. Késő is lett, a zseblámpáját se akarta kimeríteni. Inkább kiült a sátor elé és gondolkodott. Ugyan, inkább ábrándozás volt az. Leginkább azon filózott, hogy mi lehet az a másfél ökölnyi rög, amit odabent talált? Valami rég elhalt fejedelemnek a kincse? Ki tudja? Jó kemény, még lepattintani sem lehet róla egy kicsi darabkát sem. De attól még lehet egyszerűen egy nagyon száraz agyag is. Holnap korán reggel mindenesetre magához veszi és úgy megy be a múzeumba. Talán csak érdekes az, ami benne van...

Így is tett. Bár igazából aludni sem igazán tudott, annyira izgatta az a kis kolonc. Be is ment a halomba már korán reggel, s felvette azt a valamit.

Akkor történt. Minden előjel nélkül egyszer csak beszakadt alatta a szilárdnak gondolt talaj és ő beesett. Valahová.

Esés közben a bal könyöke beakadt annak a nyílásnak a szélébe – talán fából volt, vagy valami hasonló kemény dologból – s annak egyszerre két azonnali következménye lett. Egyszer az, hogy kiverte a lámpát a kezéből, s el is aludt, sőt el is tűnt azonnal. A másik következmény az volt, hogy ahogy volt, behajlított könyökkel, az esés és a saját súlya lendületétől egy hatalmas bokszt adott az arca bal felének. Ettől ordított egy nagyot a meglepetéstől és a fájdalomtól és esett. Lefelé.

Valami puhán ért feneket, a hátán, mint egy óriási bogár. Valami folyt is az arcán hátrafelé, a nyaka felé. Aztán a szagáról – rozsdás szaga volt – rájött, hogy az a saját vére.

„Itt a vége!” gondolta. De tévedett. Kis idő múlva a fájdalom alábbhagyott és a vérszagot sem érezte. Valószínűleg megalvadt. Tapogatózni kezdett a vaksötétben, s rájött, hogy nagyon vastag porrétegen fekszik. „Lehet akár ezer éves is” jutott eszébe. Később aztán kiderült, hogy ez tévedés volt.

„Ki kéne jutni valahogy!”

Meg is próbálta, de rájött, hogy arra semmi mód nem kínálkozik. A talaj (por) fokozatosan falba megy át úgy, mintha egy gömb belsejében lenne. És a fal csúszott. Nem úgy mintha jég, vagy valami csúszós zselatin lenne, ott is por volt, csak vékonyabban, de kikapaszkodni teljesen lehetetlen volt.

Pihent egy kicsit. Talán el is aludt. Ki tudja azt abban sötétségben? Aztán eszébe jutott, hogy kiabálni, ordítani kéne, hátha meghallja valaki, s kiment. Vagy legalábbis segítséget hoz. De azonnal rájött, hogy ez szinte lehetetlen. Ki menne olyan közelre a sík közepén álló magányos halomhoz, hogy meghallja? Róla is úgy tudják, hogy a múzeumban van. Ki tudja, meddig?

Éhes lett. Azután az elmúlt, s a szomjúság következett. Az is elmúlt. Az idő múlt, az ő életereje pedig fogyott. A sok ordítástól berekedt és csak suttogni tudott.

Néha beszüremkedett egy kicsi kis világosság, arról azt gondolta, hogy nappal van, máskor meg sötét, vaksötét időszak következett, azt kinevezte éjszakának. „De lehet felhő is!” mind- eddig képes volt aránylag logikusan gondolkodni. Aztán néha hangokat hallott. Akkor meg- próbált ordítani. De rájött, hogy a hangok (beszélgetésnek észlelte) csak az ő képzeletében léteznek. Rájött, hogy hallucinál.

„Ez baj!” mert ha meghal, akkor ugyan mindegy, hogy mi történt előtte, de ha megmentik elborult elmével...

Gondolkozni kezdett. Tudatosan. Eleinte az expedícióval kapcsolatosan, hogy mi is a cél, és van-e a céljuk elérésének reális esélye, ilyesmikre. Ez pillanatnyi javulást eredményezett. De igazából nem sokat jelentett, mert csak kis időre enyhült a feszültség. Vagy nem is feszültség az, hanem inkább letargia?

„De mi az ördög!!!” és azonnal sokkal rosszabbul érezte magát. A saját sanyarú sorsa jutott eszébe, megint kezdődtek a hallucinációk, most már mindenféle témában. Rá kellett döbben- nie, hogy a pokol lakóját nem jó emlegetni még gondolatban sem, mert attól mindjárt minden rosszabb lesz. „Valahol a közelben lehet?” ekkor gúnyos vihogást hallucinált. Vagy tán való- ságban is hallotta? Nem tudta eldönteni.

Máskor... áldotta érte a jó sorsot... Liana jutott eszébe. Ettől egyszerre minden sokkal elvisel- hetőbb lett. A vihogás távolodott, meg is szűnt, helyette a lányt képzelte maga elé mindenféle formában és pozícióban. Ezek a képzelődések egész az illetlenségig mentek, de nem bánta, az eredménye mindenképpen jó volt és hasznos. A legközelebbi derengő világosság alkalmával azt is meg tudta különböztetni, hogy valahol a közelében egy görbe fadarab, vagy miféle áll ki a porból. Attól kezdve meg tudta különböztetni az irányokat. Ezt is Lianának köszönheti. És nagyon fontos is volt, mert ugyan se nem evett, se nem ivott semmit, amióta lent volt, de a fiziológiás szükségletei működtek, és semmiképpen nem szívesen feküdt volna bele a saját termékébe.

Megint vihogás hallatszott. De már tudta, mi az ellenszere. Lianára gondolt. A lány ezúttal teljesen meztelen volt és csak állt és forgolódott előtte, hogy ő jobban láthassa. A vihogás elhalt.

Az idő elveszett számára. A tér is. Csak ő létezett, mert viszkedett és fájt, meg Liana, mert ő enyhülést hozott....

Beszélgettek.

„Istenem, de hát valóban beszélgetnek! Ez nem képzelődés! Fény is van, nem a jól ismert derengés. Ennek színe is van! Sárgás! Villanykörte!”

Valahogy sikerült ordítani egy nagyot. És rekedtet.

Aztán elveszett a tér és az idő. Teljesen.

Minden fehér volt körülötte amikor magához tért.

„Kórházban vagyok”.

Így is volt. És egy jóságos, középkorú férfi feje hajolt föléje.

– Még ne nagyon nyisd ki a szemed! Megárthat!

Ion Pădure doktor volt. Radunak az apja.

Ahol sok aranyról esik szó, még ha csak annak az ígéretéről is, ráadásul színaranyról, s annak a művészileg feldolgozott formájáról, hogy az értékéhez még egy tetemes történelmi érték is hozzáadódik, ott ha több ember van egy helyen, feltétlenül megjelenik az irigykedés. Aztán a veszekedés, verekedések és ha nem lép közbe senki, akkor a viszálykodásnak súlyosabb formái is. Nem volt ez máshogy a fiatal kutatóink együtt maradt részével sem. Mivel pedig teljesen szabadjára voltak eresztve – csak az ördög tudja, hogy mit is kellett volna tегyen köztük az a férfi, aki pedig idősebb volt náluk – elég hamar eljutottak az agresszió komolyabb formájához is. Történt egy késelés is, bele is halt az egyik fiatalember.

Na, tanakodtak.

„Most már mit tegyenek vele? Hogyan simítsák el a dolgot? De nem lehet. Mert a halottal, vagy legalábbis az egyikük hiányával el kell számolni. Ez nem olyan dolog, hogy elvesztettek valami, majd megveszik!”

Volt megint veszekedés bőven.

A csapatban két lány is volt, egyik egyetemista, a másik, Livia volt a neve, jóval fiatalabb, nem több tizenhat évesnél. Ki tudja, hogy csapódott közéjük... No, a lányoknak úgy látszik, több volt a gyakorlati eszük, mert futottak, mint a nyúl. A többiek csak akkor vették észre a hiányukat, amikor már olyan messze voltak, hogy semmiképp nem lehetett utolérni őket.

– Szerinted merre futnak? – kérdezték Radut. Végül is ő volt valami vezetőféle közöttük.

– A rendőrségre – felelte és még hozzátette: – ezt kellett volna tегyük mi is azonnal. Az egyetlen normális dolog amit tettehettek. Szégyellhetjük magunkat!

Amikor a két lány bebukott a falusi rendőrségre, beszélni is alig tudtak már a lihegéstől. De azért valahogy elmondták, hogy mi is történt, hol is vannak.

A rendőr azonnal kocsiba ült és ő is vágatott. De mehetett volna bár helikopterrel is, változtatni már semmin nem tudott. Sőt, inkább megrettent, amikor megtudta, hogy Vigyázóvár legbefolyásosabb családjainak csemetéi vannak ott, s lám, mit tettek mégis! Szegény falusi őrmesternek főtt is a feje. Szerencsére eszébe jutott, hogy éppen Vigyázóváron akkoriban kezdett szárnyra kapni a hír valami sztárnyomozóról, akit Strupka Tamásnak hívnak. Nosza, gyorsan vissza az őrsre és tekergetni a telefont, hogy majdnem megsült az istenadta.

– Megyek! – csak ennyit mondott Strupka őrnagy a telefonba. És valóban, még este sem volt és már a helyszínen volt. Nézelődött, kérdezgetett és hamar világos lett előtte a tényállás.

– Hát maga miért nem csinált semmit? – kérdezte az egyetlen igazi felnőttet a csapatból, azon a félig magázó, félig tegező módon, ahogyan az országban a beosztottakkal szokás tárgyalni. A kérdés jogos volt és logikus, de az másik nem hagyta magát, még neki állt feljebb.

– Tudja maga egyáltalán, hogy én ki vagyok? – kérdezett vissza.

– Nem vagyok köteles tudni – mondta a nyomozó őrnagy –, de ha véletlenül mégis megtudnám, akkor viszont kötelességem lenne írásbeli jelentést írni a feletteséhez a maga itteni szerepéről. Természetesen nyíltan és iktatva.

Visszapofázásról ezután nem esett szó.

Aztán leültek mindnyájan, ki hol kapott helyet és csendes beszélgetés vette kezdetét.

– Ezen a szegény fiún már nem segíthetünk – kezdte Strupka Tamás, nem lévén világos, hogy a halottra céloz, vagy a tettesre –, legfeljebb majd egy jó ügyvédet szerzünk neki. (Úgy látszik, mégis csak a tettes!) De megúszni, azt nem lehet. A halott szüleivel majd én beszélek. Maguk meg gyorsan szedelőzködjének, mert indulás haza! Örüljenek, hogy nem bilincsben! Van még valaki a csoportból, aki távol van?

Ekkor jutott eszébe Liviának, hogy hát Talay Péter!

– Hol van ő?

Elmondták.

– Már érte kellett volna menjünk! – kotnyeleskedett megint Livia. Pedig nem is Péternél volt érdekelve, hanem Radunál. Szeretett volna lenni.

Persze Pétert még megtalálni sem volt egyszerű. De Strupka Tamás nem azért volt az, aki, hogy gyorsan ki ne derítette volna.

Hát így találták meg a hiányzó fiatalembert. Éppen jókor, mert már nem volt eszméleténél. Az az utolsó kiáltás minden erőt kivett belőle.

– Valami van a kezében! – kiáltott Livia. – Jaj, ha a megmaradt darabok közül!

Mindenki lehurrogta. De végül, ha nem is szó szerint, de neki lett igazza. Amikor a sok rászáradt agyagot nagy óvatosan lebontották, egy éppen olyan bikafejes ivóedény került elő, mint amilyenek a Nagyszentmiklósi kincs esetében közismertek. Csak éppen... nem aranyból volt, hanem ezüsből.

Egy újabb hét után Péter már olyan jól érezte magát, hogy fel is kelt az ágyból. Még csodálkozott is, de nagyon, amikor megtudta, hogy mindössze öt napig volt abban a kerek helyiségben. Sokkal többnek tűnt neki.

Persze Ion Pădure még nem engedte meg neki, hogy elhagyja a kórházat.

– Eszedbe ne jusson! Ki tudja, milyen fertőző ágensek vannak az olyan, több ezer éve lezárt helyen – mert az is kiderült időközben, hogy az több ezer, sőt több tízezer évek lehet. A kelták, s később az eszékely ősök csak ráépítkeztek a már meglévő domborulatra.

De ez Pétert pillanatnyilag egyáltalán nem érdekelte.

– Hol van Liana? Mi lett vele? Ki tud róla valamit? – kérdezte, amikor már visszaengedték az egyetemre.

De senki nem tudott semmit. Végre Kovács Elemér mondott valamit, de az is kevés volt és szomorú.

– Liana elment. Átiratkozott egy másik város egyetemére.
De hogy miért és hova, arra ő sem tudott felelni. Vagy nem akart.

Liana

Akkor, amikor Liana azt javasolta Péternek hogy menjen el azzal a fiatal egyetemistákból álló társasággal régi kultúrkincsek után kutatni, valóban azért tette, mert szerette Pétert és azt akarta, hogy a hozzá hasonlók között jól érezze magát. De volt neki – mert az mindig van, már csak olyan ez az élet – egy másik gondolata is. Amely természetesen szintén Péterhez kapcsolódott.

A szüleivel akart beszélni a jövőjükéről. Amely jövőt együtt képzeltek el, és amelyet Péter már pedzegetett egyszer az anyjának.

Jó érzéssel Liana is először az anyját vette célba. Csak egész más okból. Úgy gondolta jónak, hogy először a nehezebbik részen legyen túl. Az apjának ugyanis ő volt a kedvence lehet, hogy ezúttal is rá fogja hagyni, tegyen kedve szerint.

Egy kicsit ugyan remegett belül, amikor elkezdte, hogy:

– Anyu! Mondanom kell valamit!

Az anyja sóhajtott egyet, mint aki lélekben már elkészült arra, ami következni fog.

– Gondolom... arról a Péterről van szó.

– Igen! Szeretjük egymást! – vágott bele a sűrűjébe a leánya.

Soroca Mădălina bólogatott.

– Tudom. És számítottam is erre a beszélgetésre. Péter szerintem is rendes, megbízható srác. Semmi kifogásom az ellen, hogy szeressétek egymást!

Liana hirtelen elbizonytalanodott. „Hogyan? Ilyen könnyen ment? Ezért izgultam én annyira?” és már sajnálta, hogy az előbb olyan határozott, szinte harcias hangot ütött meg.

– Akkor nincs kifogásod az ellen, hogy a felesége legyek?

Második sóhajtás.

– Azt nem mondtam.

– Tudtam! Azért, mert magyar?

Az anyja egy kicsit elbizonytalanodott.

– Azért is! Meg nem is.

– Ezt nem értem.

– Pedig egyszerű. Neked és Péternek... nincs közös jövőtök.

– De hát miért nincs? Az előbb azt mondtad, hogy nincs kifogásod!

Már le is görbült a szája széle. És nem értette. Egyáltalán nem. De látta, hogy az anyjának is nagyon kínos a dolog. Ha nem éppen Péterről lett volna szó, nem is folytatta volna tovább. De az amit érzett, SZERELEM volt és tudta, a szerelemért harcolni kell.

De Mădălina is mind kellemetlenebbül érezte magát. Pedig tudta, egy idő óta tudta már, hogy ennek a beszélgetésnek el kell jönnie. Most itt van. Tovább nem halogathatja. Túl akart hát lenni rajta.

– Liana kedvesem! Én ebben nem tudok dönteni. Dönteni csak te tudsz magad. De kérlek! Kérlek, ne döntsél addig, amíg meg nem kérdezted a nagyapádat!

Vigyázóvár, a város különleges módon volt megépítve. Vagy talán nem is az eredeti elgondolás volt különleges, hanem az adottságok. Hisz azok, akik eredetileg megépítették, alighanem örültek annak, hogy éppen egy hegy tövében építkezhetek. Sőt, az a hegy azon a területen már nem is volt igazából hegy, inkább magas domb. A hegy valamivel északabbra, Hollóhegy községnél volt, annak is a keleti oldalán. Ott igen. Igazi sziklás hegyoldal volt, még egy érdekes barlangot is rejtett. A délebbre fekvő Vigyázóvárnál, ott is a keleti oldalon, már nyoma sem volt sziklának, vagy legalábbis, ott a szikla már jócskán a föld felszíne alatt volt.

Az emberek azonban, valamely előttünk ismeretlen ok miatt nem szívesen építkeztek közvetlenül a hegy mellé. Amikor én gyermek voltam, még nem is volt több mint két ház a hegyoldalnál. Az egyik egy nagyon különös építmény, amely úgy nézett ki, mintha több ház is lenne ott egymás hegyén-hátán, egyikük fából, másikuk kőből, furcsa kis görbe sikátorokat alkotva a belsejében, egy fényképész család által lakott volt. Az a család már néhány nemzedék óta ott élt, generációk adva át egymásnak a mesterséget és a házat is úgy, hogy általában minden tulajdonos épített hozzá még valamit. Úgy hozta-e a kedvük, vagy valami fogadalom volt, halvány sejtelmem sincs róla. Az emberek egy időben eleget beszéltek arról a házról és főleg nem kellemes dolgokat. Később, jóval az éppen most elmesélt események után le is égett, furcsa, szinte kísérteties körülmények között. A város szélén – persze a másik szélén, mert hát nekik is volt magukhoz való eszük – elterülő cigánytelep is érintve volt abban, de csak mint szenvedői a törtetésnek.

A másik volt a Bejan-féle ház. Ez csak valami ötven éve állott és sokkal békésebb is volt, mint a tőle nagyjából háromszáz méterre levő fényképész ház.

Aztán, amikor iparosodási láz kezdődött, a két ház körüli területet tömbházakkal építette be az államhatalom. Így az ezredesék – akkor Bejan Nicolae még igaz, nem volt ezredes, csak később lett azzá – és főleg a lányaik megnyugodhattak. Mert féltek a lányok a fényképész házának a közelségétől, talán okkal, talán anélkül. Aztán, hogy Mariana férjhez ment Jászvásárra, Liana maradt egyedül a szüleivel. Ő aztán még jobban félt a fényképésztől. Pedig senki sem ijesztgette vele egyiküket sem gyermekkorukban. Általában békés ház volt az ezredes háza.

Liana egyébként a nagyapjától is félt. Gyermekkorában. Igaz, az öreg szigorú ember hírében állott. Nemcsak a házban, a városban is. És valóban mogorva volt, szótlán, s ha mégis szólt, az sokszor úgy hangzott, mint valami elmordulás.

Na tehát a ház. Ez a ház is a hegynek támaszkodott a hátával, olyanformán, hogy elől, a város felé néző oldalán emeletes volt, a hátulsó része pedig nemcsak földszintes volt, hanem az ablaka majdnem egybeesett a föld színével. No, az öreg abban a szobában lakott. Volt neki egy kényelmes fotelje, abban üldögélt napestig, ritkán jött elő, főleg csak az étkezésekhez, néha még akkor se, főleg, ha rossz kedve volt. És elég gyakran volt rosszkedve. Ilyenkor még a saját lányát sem mindig tűrte meg maga mellett. Bár azok, akik ismerték valamelyest a múltját – teljesen senki sem ismerte – azt rebesgették, hogy tán valami háborúság is van apa és lánya között, amely rányomta a bélyegét mindkettőjük viselkedésére.

Liana, most, hogy felnőtt nő volt, egyetemista, természetesen nem félt már a nagyapjától, sőt, mintha valami cinkosság is alakulóban lett volna közöttük.

Ám de most, hogy éppen oda kellett belépnie az oroszlan barlangjába, a leánykának bizonyos fokig mégis mintha visszatért volna a gyermekkori tartózkodása. Azért mégis, a szívét megerősítve, reszketve, de mégis belépett. Az öreg persze azonnal látta rajta, hogy bajban van.

– Naaaa! Kislányom! Liuca! Mi bánt? Gyere, ülj le ide mellém! És mondd el. Mint régen, amikor mind féltetek tőlem, csak te nem, vagy legalábbis te a legkevésbé! Gyere na!

Akkor Lianának megeredt a nyelve és gyorsan kipakolt mindent a nagyapjának. Olyan gyorsan, hogy ne legyen ideje meggondolni magát.

Az öreg a fogát szívogatta. Amit az előbb mondott, az csak félig volt igaz, tudta jól. Hiszen nem volt már fiatal, tele volt tapasztalattal, tudta jól, hogy Liana is félt tőle kicsi korában, éppen úgy, mint Mariana. De a lánya és a veje is. Ezt... nem lehetett elkerülni. Nem ő akarta, hogy így legyen, de változtatni se tudott rajta. De most... most van. És talán ideje tiszta vizet önteni a pohárba. Talán még ő is megnyugodhatna. Talán...

És elkezdte.

A nagyapa elbeszélése az unokájának.

Tudod Liuca, azt hiszem, hogy anyádnak legalábbis részben igaza lehet. Hogy miért? És milyen részben? Azt hiszem, legjobb, ha elmondom. Mindent. Mintha isten színe előtt volnék. Aztán majd te eldöntöd, hogy mit tehetsz. Mit kell tenned és mit nem szabad tenned.

Ej, de rég volt! Olyan rég, hogy nem is emlékszem mindenre. De megpróbálok. A te kedvedért megpróbálok. Még akkor is, ha ezért megutálsz és soha nem állsz majd szóba velem. De kell tudnod! Nem dönthetsz anélkül.

Fiatal voltam akkor. Nagyon fiatal. És megtévedtem. Mint ahogy megtéved az ember, ha nagyon fiatalon jut nagy hatalomhoz.

Embert öltem. Sok embert. Nem harcban, az megbocsájtható lenne. Akkor ők is öltek volna minket, és mi is őket. De azok civilek voltak! Soha nem szabadulok meg az emléküktől.

Nem is tudom, hogy milyen ördög szállt meg akkor. Illetve talán tudom. Kristyori jegyző voltam azelőtt, pedig alig voltam tizennyolc éves. Kellott az ember, háború volt, a többiek katonák lettek, én maradtam. Jegyzőnek. Aztán letettek. Ezen is felbőszültem. Nem mondhatom másként, az ördög szállt meg. Pedig valóban okuk volt arra, hogy letegyenek. Zaklattam, kizsákmányoltam a népemet. Az én népemet a faluból.

De nem csak ez volt. Ha már gyónok, mondjak el mindent. Tehát, nem sokkal, alig két-három hónappal előbb meglátogatott egy ember. Nagy ember volt, több nyelven beszélt. És okos is volt. De ez kívülről nem látszott meg rajta. Cirkuszigazgatónak látszott. Egy kis cirkusz igazgatójának. Valóban, egy cirkusszal járta a világot, vagy pontosabban Európát. De a valóságban hírszerző tiszt volt. Ezredes. Constantin Țaralungă, ez volt a neve. De a cirkuszban másképp nevezték. A háta mögött. Brilliónskakas! Így, hibásan leírva. Merthogy a nőket nagyon szerette. Nem sok ismerőse menekült meg tőle. Főleg a cigánylányokat szerette, gondolom azért, mert ők nem volt hová forduljanak segítségért. Amikor elhajtotta őket. De az artistanőket is rendre kipróbálta. Na, de nem ezt akartam elmondani. Csak úgy eszembe jutott. No, ez a férfi meglátogatott. Többször is. És elmesélte, hogy a mi népünknek most (vagyis akkor) éppen feljövőben van a csillaga. És hogy minden jó román embernek tenni is kéne az érdekében.

No, én tettem. Mondom... megszállt az ördög. Jaj, de rosszul esik még a nevét is kimondani! Hideget és forróságot is érzek egyszerre. Meg szégyent. Kibírhatatlan szégyent. És tudom is, hogy ez miért van.

Akkor elhatároztam, hogy kiirtok egy közeli falut. Nem én voltam egyedül, többen voltunk. Én szereztem nekik fegyvert. Puskákat, meg még amit lehetett.

És megtörtént.

Nem az egész falut, de kilencvenhárom embert megöltünk. Bár volt, aki csak kilencvenegyet számolt. Gondolom, azért, mert két embernek, egy fiatal srácnak meg a papnak, sikerült megszöknie. Furcsa neve volt annak a srácnak. Kisded. Úgy hívták, mint a gyermek Jézust. Nem is tudom, mi lett vele később. De mindegy is. Tömeggyilkos lettem.

És én nyomorult, sokáig még büszke is voltam rá. Csak valami tíz éve döbbsentem rá, hogy igazából mivé lettem. Egy régi cimborám döbbsentett rá. Szívesen mondanám, hogy kollégám, de nem volt az. Én soha nem voltam hírszerző tiszt. Na, nem arról az ezredestől (később tábornok lett) van szó, olyan magas körökben én sosem forgolódtam. Az, akiről most beszélek, egy Monea Dumitru nevű egyszerű kém volt. Később Budapesten élt. Ott persze Monya Demeter volt a neve. És államvédelmi tiszt volt, de inkább csak verőlegény. Ő volt az, aki elmesélte nekem egy – talán az utolsó – gyilkosságát. Egy hatalmas termetű férfi került a keze közé. Hatalmas, valóságos óriás. De amilyen nagy, olyan szelíd. Ám sehogy se lehetett megtörni. Valami furcsa jóslat miatt került hozzájuk. Semmi köze nem volt azokhoz az eseményekhez, amelyek azelőtt nem régen náluk történtek. Ha lett volna, valószínűleg nem is hozzá kerül. De ott volt és arra akarta volna rábíni, hogy változtasson annak a régi jóslatnak a szövegén. Persze úgy, hogy az nekik legyen jó. De az az ember nem és nem volt hajlandó. Mindent kibírt szinte szó nélkül. Hogy akkor az nem lett volna becsületes és mint olyan, már úgy sem lett volna érvényes. Utoljára is le kellett lője. Hátulról.

Hát ez a Monea mondta el, hogy egy, egyetlen ember megölése néha nagyobb lelki bajnak lehet az okozója, mint amikor csatában százakat ölne meg.

Hát akkor döbbsentem rá én, hogy évekig, évtizedekig, milyen úton jártam. És még javítani sem állt módomban egy kicsit sem. Mert nem beszélhettem róla. Akkor mindenki bolondnak nézett volna. Mert annak a tömeggyilkosságnak nem maradt nyoma. Még a faluban sem mernek emlékezni rá a túlélők sem. Talán félnek, talán felejteni akarnak? Talán mindkettő.

Aztán... még később, börtönőr lettem itt a városi börtönben. Mi más is lehet egy ilyen, káinbélyeggel megjelölt emberből? De akkor már igyekeztem a lehetőségeimhez képest megkönnyíteni a rabok életét. Persze, nem ment az ő életük könnyebb lett, de az én kínlódásom semmit nem változott.

Na, volt ott a börtönben egy pap. Nem is pap volt, hanem lelkész. Merthogy protestáns volt. De ez nem lényeges. No, az a pap elmesélte nekem, hogy az ő felfogásuk szerint milyen a pokol. Hogy nem hideg, meg nem is forró, de egyszerre mindkettő. És e mellé még jön egy kibírhatatlan szégyenérzet. Kibírhatatlan, mondom, de ők kibírják. Mert úgy sincs hová meneküljenek. Csak akkor, amikor az utolsó ítélet után az Isten a poklot megsemmisíti. És akkor a benne szenvedők megkapják kegyelemből a megsemmisülést.

Ezt mondta. És én tudom, hogy pontosan azt írta le, amit én érzek állandóan érzek.

És kérdeztem, hogy nem lehetne valamit tenni ez ellen? „Nem!” mondta, de meg lehet rövidíteni, ha az ember igyekszik minél több jót tenni, hogy legalább részben elfelejtődjenek a bűnei.

Így hát Liuca drágám, kicsi unokám, én neked tanácsot nem tudok adni, legfeljebb csak egyet. Ha szereted azt a Pétert és ha nagyon szereted, akkor legyél a felesége, s igyekezzél mindenkivel elfeledtetni, hogy milyen családból származol.

– És az? Akit az a Monea megölt?

– Kicsim, nem tudom. Annyit hallottam még, hogy volt neki egy sötétzöld kabátja. Olyan – lóden. Talán hallottad, hogy annak idején divat volt. No, az az ember még utoljára azt kérte a hóhérjától, hogy a kabátját hagyja békén. Ne vegye el. Persze... süket fülekre talált. Elvette, és hallgass ide, az az óriásra szabott kabát pontosan ráillett arra a másik, középtermetű férfira.

– De azzal a Moneával mi lett?

– Azt mondom! Attól a naptól kezdve az az ember mind rosszabbul érezte magát. És pontosan egy év múlva felkötötte magát. Miután már volt nálam.

– Miért? Mikor halt meg az az óriás?

– Kicsim, ezt véletlenül tudom. Ezerkilencszázötvennyolc, április ötödikén. Nagyszombat volt a katolikusok számára. Azért tudom, mert híre ment az akkor, közelben élt emberek között, hogy abban az időben, a közelben, de nem lehetett tudni éppen milyen irányból, éktelen, gúnyos viháncolás, dobrolást lehetett hallani. Mintha ördögök táncoltak volna. JAJ! Megint kimondtam a nevét! Most fáj!

Öreg este lett, mire Liana elhagyta a nagyapja szobáját. A szeme vörös volt, mint annak, aki sokat sírt. De Mădălina sem volt jókedvű egyáltalán.

– Na, meghallgattad?

– Igen.

– És mit határoztál?

– Férjhez megyek Rusu Vladimirhoz.

Az asszony bólintott. Elégedett volt, de nem örült egyáltalán. Főleg amikor meghallotta a Liana további szavait.

– Ilyen családdal nem nézhetek a Péter szemébe! De az a nap, amikor az megtörténik, az utolsó lesz, hogy ennek a háznak a küszöbét átlépelem.

Nem rajta múlt, hogy tévedett.

A dolgok a helyükre kerülnek

Liana tehát eltűnt. Méghozzá nyomtalanul. Péter egy darabig azon is gondolkozott, hogy talán el kellene menni Bejanékhoz, s őket megkérdezni, de aztán, különböző okok miatt, ez elmaradt. Hogy miért?

Egyrészt éppen elég gyógyulnivalója volt abban az időben, de munkája is. A kutatáshoz csatlakozás miatt sok előadást, sőt vizsgákat is kellett halasztani, azokat pedig pótolni kellett, ha később meg akart élni. Kati meg férjhez ment egy Sólyom nevű emberhez, a férfi valami színházi ember volt, dramaturg, vagy rendező, s elhatározták, hogy Vigyázóváron pedig színházat létesítenek. Állandó színházat. Ehhez azonban ott kellett lakni a városban.

Amellett az édesanyjuk, mint afféle jó ötvenes nő, rádöbbsent, hogy az idő fölötté is múlik, hát igyekezett bepótolni az addig elmulasztottakat. Itt-ott barátai is akadtak. Akik között volt egy – igaz, hogy csak egynapos kaland – akiről egy idő után elterjedt a családban, hogy maga az ország vezetője lett volna. Az, akit akkoriban kezdett el a nép „konduktor” névvel illetni. Az volt-e, vagy csak valami hasonmása? Mert volt neki valami öt vagy hat. Soha nem derült ki. Amint, hogy az sem, hogy a „konduktor” távozása után derült ki, eltűnt a Harmath Icu egyik ékszere is, egy reneszánsz, szarvasbogarat ábrázoló melltű. Természetes nagyságban, s méregtartója is volt. Egyszerűen nyoma veszett. Hova? Lehet, hogy mégis csak maga a konduktor volt az éjszakai látogató?

Aztán, hogy mindez még ne legyen elég, kiderült, hogy az az ezüst ivóedény, amit Péter szabadulása pillanatában a markában szorongatott, valóban nagyon értékes darab, valami korabeli másolata a híres bikafejes ivópoharaknak. Legott lendületet kapott az Arad megyei régészet, s a mi barátunknak is kijárt egy kis hírnév. No, nem éppen nagy, azt más aratta le és mással, de a dolgozatot a talált edényről ő kellett megírja. Igaz, be kellett vegye szerzőnek a tanársegédet is, aki elnézte neki, hogy tanítási időben heteket hiányozzon. De azért neki is volt haszna a dologból, mert később az lett az államvizsga dolgozata. Méghozzá mind a két szakon, mert a halomnak – amibe beszorult – az építési jellegzetességeit is megírta benne. A halom egyébként lezárt terület lett, nem csak azért, hogy több kincset senki ne találjon benne, hanem azért is, mert Pădure doktor egészségügyi okból megtiltotta. Lett pedig mégis látogatása utóbb, de az valami tíz évvel az események után történt és még tragikusabb módon végződött, mint az első. Többek között az említett Pădure doktor Radu fia is meghalt akkor. És még néhányan. De Péterünknek ahhoz már nem volt köze. Nemcsak a halálukhoz, de a kutatáshoz sem. Sőt, tudomása sem volt azokról.

Elképzelhető tehát, hogy ilyen zaklatott életvitel mellett semmi ideje és energiája nem maradt arra, hogy Liana eltűnése után nyomozzon. Lehet ugyan, hogy ha megteszi, akkor sem javult volna a helyzet.

A szíve ugyan fáj még a lány után, de aztán lassan, mert ilyen lassan gyógyít az idő múlása, elhalványult az a fájdalom.

Az előbb említett idő pedig szép lassan, de valóban múlt. Vagy akár telt, ahogy azt a régi elbeszélésekben mondták.

Az utolsó előtti egyetemi évében megint történt Péterrel valami. Ámbár lehetséges, hogy abban a történetben ő maga is valami irányító szerepet játszott. De ahhoz, hogy könnyebben érthető legyen még el kell mondanunk valamit. Azt nevezetesen, hogy a mi barátunknak a gyermekkor és ifjúkorának kezdete a proletár diktatúra legjellegzetesebb idejére esett. Mindenhol az egyenlőség és a szolidaritás ideája harsogott, talán bizony még a villanyvasalóból is. Amikor már volt olyan Vigyázóváron. Persze. Nem csoda hát, ha ő is kezdte úgy érezni magát, mint az a bizonyos ember, akiről Winston Churchill példabeszéde szólt. És amelyik azt mondta el, hogy ha valaki húszéves korában nem kommunista, annak nincs szíve. És hát Péternek igencsak volt. Ugyan igaz az is, hogy a volt angol miniszterelnök még hozzátette, hogy ha aztán még harmincöt éves kora után is az marad, akkor annak nincs esze. De a mondásnak ez a második része úgy látszik, nem jutott el a mi diákunkhoz.

Mindehhez, vagyis a proletár diktatúra virágkorának szelleméhez még hozzájárultak a szülői nézetek is, illetve az anyai nézetek. Merthogy Talay Béla akkorára már meglehetősen beteges volt. És mellé még el is voltak válva.

Harmath Icunak az édesanyja varrónő volt. Hogy kiknek, milyen társadalmi rétegeknek varrt, arról semmiféle krónika nem szól, sem családi, sem családon kívüli.

Harmath Icu tehát orvosnő volt egy varrónő világlátásával.

Hát ebből a kettősségből bontakozott ki a Péter akkori erkölcsi világa. Amelyben helyet kapott az a hiedelem is, hogy ha egy fiú az ő korában nem fektet le minden nőt, akit egyáltalán képes, akkor az igazából nem is férfi. De legalábbis nem teljes értékű tagja a munkáshatalomnak.

És ebből a valószínűleg jócskán ferde gondolkodásból származott a nők iránti majdnem gátlástalan vonzódása is. (No, majd kiegyenesedik még az a ferdeség, a tapasztalatok hatására!) Szerencséje volt azzal, hogy inkább csak az érzéseiben volt gátlástalan, de semmiféle agresszivitás nem társult hozzá.

Aztán... abban az évben, még hozzá ősz kellős közepén, elérkezett az az idő is, amikor egyszerre négy lánynak csapta a szelet. De ekkor már ő maga is érezte, hogy sok az.

„Nem szégyelled magad? Hát illik ez? Sosem fogsz már megkomolyodni?” szidta magát. Mintha attól a szidástól valami is változott volna.

Pedig változott. Valóban eljött a megkomolyodás ideje. Még hozzá egyik napról a másikra.

Mivel gyógyítják a kutyaharapást? Köztudomású, hogy szőrével. Az ám, de mi az, amit „szőrő”-nek lehet venni? Péterünk eleinte azt hitte, hogy ha a szeretett nő eltűnt az életéből, azt a legalkalmasabb lesz más, esetleg több szeretett nővel pótolni. Meg is tette. De be kellett látnia, hogy ez az út sehova nem vezet. Ennek a belátásnak jött el az ideje azon a napon, amikor a túlzásért saját magát kezdte szigorúan bírálni. Kár volt pedig, mert az út, amit bejárt, természetes volt és sokan mások is megtették. Férfiak, de nők is.

Az idő pedig kiforogta a folytatást.

Az a nő reggel jelent meg. A menzán látta, reggelizés közben. Egyedül ült, félrehúzódva, senkivel nem társalogva.

És mivel a sors úgy hozta, hogy többször is megtörtént az a véletlen találkozás – eddig még egyetlen szót sem váltottak egymással – kezdtek megszokni a véletlen reggeliző partner létezését. Annyira, hogy ha egyszer nem volt ott az a lány, már hiányzott neki. Persze, ráismert. Nem azonnal ugyan, de a második alkalommal már tudta, hogy ki is ül a sarokasztalnál. Az a lány volt, akivel egy régi, évekkal azelőtti bulin félig megismerkedett, félig, mert még a nevét sem tudta, s akitől egy akkori huligánbanda elkergette. Ám úgy látszik, annak az időnek azóta vége szakadt, mert senki férfiembert nem látott a közelében egyszer sem. Igaz, hogy nőt sem. Egy ideig. Egyszer aztán mégis volt egy lány, ráadásul ismerős is, aki odaült mellé és együtt is távoztak.

– Szia Klári! Van egy perced számomra?

– Van hát! Akár több is. Mi a gond?

– Rövid leszek. Csak meg akartam kérdezni, hogy ki az a lány, akivel most a reggelinél beszélgettél? Őszintén szólva, nagyon tetszik nekem! Szeretném megismerni!

Klári, mint jó barát, elmondta, hogy valóban rendes nő az, akiről szó van, jól ismeri, már végzett, tanít valahol és eléggé szorult helyzetben van, mivelhogy éppen válik. Rózsikának hívják. Szóval, mindenképpen érdemes arra, hogy Péter megismerkedjen vele.

Azért ha a megismerkedés ment is elég könnyen, a közeledés már keményebb diónak bizonyult. Végül is nagyjából a következő év áprilisában jutottak oda, hogy szerethették egymást.

Ennek sok oka volt. Rózsika, mint egyedülálló fiatal nő, teljesen ismeretlenül a falujában, különösen sok férfi támadásának volt kitéve. Egyszer, szilveszter éjszakáján, még meg is

erőszakolta valaki. Ezt jóhiszeműen el is mondta időközben Péternek, meg azt is, hogy attól a férfitől még egy nemi betegséget is kapott – ő szifiliszre gyanakodott, de később kiderült, hogy csak egy közönséges tripper –, amit nem is olyan rég még kezeltek. És hát ezért nem lehettek egymáséi addig.

A mi barátunk el is fogadta a magyarázatot, annál is inkább, mivel még igaz is volt. És attól az áprilisi naptól kezdve rendszeren együtt jártak. A válópernek is vége lett időközben, s ő felvette a leánykori Kisded nevét.

– Kisded? Érdekes név.

– Igen. Én vagyok az, akit Krisztushoz kell engedni. Legalábbis apám szerint. Tudod, ő egyszerű ember. Földműves, Nyárádszentborbálán. Pedig van tanult szakmája is, ácsmester. De most már öreg, nyugdíjas. Én vagyok a legkisebb gyermeke. Öten vagyunk életben. Én vagyok ötünk közül az egyetlen, aki tovább tanult.

Júliusban aztán össze is házasodtak.

„Mire várjak még? Hercegekisasszonyra?” kérdezte önmagát és válaszolt is rá, hogy hercegekisasszony pedig nincs! És aki van, annak sem rajta akad meg a szeme.

Rózsika szép volt, sőt nagyon szép, és ugyan nem neki volt a legtöbb esze a világon, de úgy tűnt akkor, hogy sikerrel elhomályosíthatja a Liana tovatűnő emlékét.

Harmath Ica viszont egyáltalán nem volt megelégedve a fia választásával. Az anyák általában is ritkán elégedettek azzal, de Icának még az átlagon felül is szemet szűrt ez meg az.

Azért csak elmentek a fiatalok esküvőjére, meg Katiék is. És még valaki, akit nagyon régen nem látott már. Meg sem ismerte a tányérsapkával, s a fehér-kék egyenruhában. Amely határozottan jól állt a polgári pilóta markáns – talán túlságosan is markáns ábrázatához.

– De hiszen ez Cuni! – kapott észbe. – Hát te végül valóban pilóta lettél!?

Nagy volt az öröm.

– Anyud talált meg! Nem is lehetett könnyű neki.

A menyegző és a mézeshetek után aztán jöttek a terhes és szürke hétköznapiak. Meglehetősen nehéz dolog volt az együttes élet kezdete, nemcsak azért, mert Icu sehogy sem szívlelhette a menyét, s ezt minden társaságilag lehetséges módon éreztette is vele, de ráadásul még az év szeptemberében kislányuk is született. A leányka a keresztségben egy Talay ági nagynéni után az Ella, vagyis Luci nevet kapta.

Hun kerék, hun talp. Kiderült, hogy Rózsika bizony nem tud bánni a pénzzel. Meg még sok egyébben is igaza volt Icának, hogy nem szerette.

De visszacsinálni már nem lehetett. Válás lett a vége. Igaz, jóval később, évek múltán, amikor a kis Luci már nagylány lett, s egyetemre is ment.

És annak a válásnak mégsem az Icu áskálódása lett az oka, hanem más mindenféle.

De ahhoz, hogy tisztán lássunk, előbb ki kell derítenünk, hogy mi is történhetett az évek során néhány régi ismerőssel.

Interludium. Életutak

De hát mi történt a Kisded János családjában, hogy az utódai a már említett útra tértek? Miért az olyan eszesnek, érdeklődőnek megismert gyermek elkanyarodott, vagy inkább eltöretett életútja, amely aztán, később, az utódokban is folytatódott?

Nem volt biz abban semmi különös, hogy a történetük így alakult. Inkább az lett volna a csodáltnivaló, ha nem így megy. Hiszen egy óriási lelki törésen ment keresztül már gyermekkorában, amikor egy falu kiirtásának kis híján szemtanúja volt. Az a szörnyű lelki megrázkódtatás, amellyel kapcsolatban még maga Botos Gábor is tévedett, amikor úgy hitte, hogy a gyermek sikeresen magára talált utána. Mert hát ez természetesen nem így volt. Volt annak hatása nagyon is, csak éppen nem mutatkozott meg azonnal. Csak jó idő múltán, s akkor sem egyszerre, teljes nagyságában. Hanem lassanként, mint ahogy a csendes árvíz borít el egy területet, hogy végül sem ember, sem állat vagy növény nem menekül meg tőle. Így sötétedett el lassan a Kisded János fiatal lelke, ez nem hagyta nyugodni, ha éjjel volt azon gondolkozott, mit tehetett volna, hogy ne így legyen – persze semmit –, ha viszont nappal volt és tanulni szeretett volna, akkor meg azok a képek jöttek elő a képzeletében. Mivel pedig a valóságban alig valamit látott az egészből, hát annál rettenetesebbnek színezte ki a képzelet. Néha meg egyenesen ostromozta magát gondolatban, mintha ő lett volna a hibás az egész szörnyű eseményben. „Hogy miért tettem én ilyesmit? Én tettem egyáltalán? Nem is én. De akkor miért is tették? Hisz nem volt semmi okuk arra! Egymás mellett éltek sok éven át. Nem volt bajuk egymással!” és így tovább.

Mint látható tehát, a gondolatai valamiképpen hasonlítottak a Soroca Andrei gondolataira. A későbbi gondolataira. De egyik sem tudott a másiknak még a létezéséről sem. János ugyan hallott valamit félfüllel annak a rettenetes napnak a reggelén, de azt – maga is igyekezett, hogy így történjen – majdnem azonnal elfelejtette.

Így őrlődött hát, ahogy az idő múlt egyre jobban. Csak a fennvaló tudja, hogy mi történt volna, tán ki se bírja, ha nem történik valami, ami visszarántsa a legsötétebb gondolatoktól. Amelyek már majdnem cselekedetté is váltak.

És akkor jött Márti. Darabont Márti, aki szinte testvér volt, de mégsem. És aki minden gondolatát leste, s ki is találta, meg is valósította még mielőtt ő megfogalmazta volna. Mostoha-testvérek, unokatestvérek között van néha ilyen, vagy hasonló szerelem. Amely aztán a szülők jóindulatától függ, hogy lesz-e belőle valami. Hát Botos Gábor ilyen jóindulatú ember volt. Igaz, mondjuk ő nem volt egyikük szülője sem. De Darabont Mari is hasonló módon gondolkozott.

A két fiatal eleinte nem is tudta, hogy mi is az az érzés, ami közöttük bontakozik. Később pedig azt nem tudták, hogy kell-e titkolni, vagy sem. Csak akkor mertek előállni vele, amikor egyrészt legalább ők maguk tudták, hogy mit éreznek, másrészt pedig Jánosnak mesterség volt a kezében olyan, amiből meg lehet élni, ha minden kötél szakad.

Nem szakadt minden kötél. És a mennyország jött el számukra. Ugyan törékeny mennyország volt az a maga nemében, mert állandóan ott kísértett a látott, megélt rettenetes múlt. És mégis, amikor arra került a sor, Erdélybe mentek, nem máshová. Hogy a szülőföld vonta vissza Jánost, vagy a kihívás volt ellenállhatatlan, nem tudták. De mentek, mint az éjszakai pillék a fénybe, mint a lemmingek – a legenda szerint – a tengerbe.

A második megrázkódtatás már jó középkorú emberként érte őket. Az, amikor meghallották a Gábor halálhírét.

„Tanuljak? Műveljem magam? Mi végre? Lám, Gábornál okosabb, műveltebb embert nem ismertem és talán nincs is, és hogy végezte? Senki sem lehet gyorsabb a pisztolygolyónál. És erősebb sem. Ezért tanuljak? Aztán üljek be egy irodába? Hogy végül én is úgy végezzem, mint ő?”

Akkor már a gyermekeik megvoltak, értük is felelősséget kellett viselni.

„Nem! Egy jó szakma sokkal többet ér, mint hogyha beülnék egy irodába és ott mereszteném a seggemet! Szó sem lehet róla!”

És a gyermekeit is úgy nevelte.

Fel is nőttek azok tisztességgel, lett belőlük mészáros, ács, deszkagyári munkás, háziasszony Bukarestben. Csak az egy Rózsika, a kicsi, a szemük fénye lógott ki a sorból. Őt nem merték szigorúan nevelni. Az egyetlen mód, hogy hassanak rá az volt, hogy nem adtak neki pénzt. Ám ő akkor is szerzett magának. Gyengébb képességű osztálytársakat tanított, mégis főiskolára ment. Ott aztán ösztöndíjas lett, nem függött többé a szülőktől. Ami elég baj volt, mert nem készítették fel arra, hogy mi várhat rá, egyedülálló vékony asszonykára az idegen és jobbára ellenséges világban.

Nem a csodák birodalmába tartozik ezek után, hogy történtek vele dolgok az életben. Mint ahogy egyről már írtam is.

Aztán jött az első házassága, amely ténylegesen, nem jogilag, mert úgy hosszabb volt, egy napig tartott. Hogy mi történt azon az egy napon, hogy azonnali válóper lett belőle, azt én, e sorok írója, nagyjából tudom, de jobb titoknak hagyni meg. Minek bántsuk szegényt, annyi év elmúltával? És jött a második házasság, amely indulásból jobbnak ígérkezett, s egy idő múltán valóban jó is lett némi áldozatok árán, de akivel egyszer elkezdtek események történni, azzal később is történnek. És ha nem vele, hát körülötte.

Ám akárki akárhogy gondolkozott is, hamar megbizonyosodott, hogy Harmath Ica megint fején találta a szöveget. Ezen pedig nem változtat az sem, hogy ő maga is keményen igyekezett azon, hogy igaza legyen. Bizony, ritka ronda anyós volt ökelme. Ráadásul ezt úgy tudta csinálni, hogy abba még bele se lehetett kötni. De érezni annál jobban.

Mármost, ha valakivel hosszú időn át azt éreztetik, hogy ő egy hülye kurva, akkor az a szerencsétlen egy idő után feladja a kilátástalan harcot és valóban azzá lesz, aminek látni szeretnék. Szerencsére – ki szerencséjére, nem tudom, de így szokták mondani – Rózsika nem jutott el éppen eddig a pontig, de nem is állt messze tőle egy idő után.

És Péter? Ő meg az embereknek abból a fajtájából való volt, amelyik szerint ha valaki valamit megtett, akkor viselje is annak következményeit. Legalább addig, amíg feltétlenül szükséges. És a szükségességét az elviselésnek természetesen a Luci relatíve nyugodt felnevelése adta. Szép kislány volt, az anyjára hasonlított, és okos is, ebben meg... ki tudja, kire, lehet az apjára, de még sokkal valószínűbb, hogy a nagyapjára, Kisded Jánosra, akiről tudjuk, hogy igen élénk eszű volt, gyerekként.

Azt persze hamar észrevette Péter, hogy falusi tanári fizetésből a Rózsika igényeivel nem fognak megélni. Sebaj, van neki egy másik szakmája is. Elkezdett építkezéseket vállalni. Persze ennek meg az lett a következménye, hogy szinte soha nem volt otthon. Amiért meg aztán Rózsika lamentált, hogy talán jobb lett volna neki az építészetet venni feleségül, nem őt. No persze ez nem volt igaz, de ki keres igazságot abban, amit egy nő mond, amikor haragszik? Péter sem keresett. Ő ehelyett inkább dolgozott kettő helyett is.

Mentek is a dolgok szépen a maguk természete szerint, bár egyszer megtörtént az is, hogy rátalált jártában-keltében egy fiatal lányra. Rózsika persze megtudta, mit nem tud meg egy

feleség, ha akar, de nem csinált különösebb cirkuszt az esetből. Talán azért, és erről Péter is csak jóval később értesült, harmadkézből, hogy ő maga, mármint Rózsika is olyan volt, hogy nem tudott ellenállni a férfinép ostromának. Szép nő volt, nem nagyon lehet csodálkozni rajta.

Aztán egyszer, úgy tizenöt év együtt kínlódás után – mert házasságnak csak nagyon nagy jóindulattal lehet nevezni – olyan változás történt, ami után már csak nagyon rövid ideig lehetett folytatni.

– Béla eltűnt! – jelentette be Rózsika hosszas hallgatás után.

– Hogyhogy eltűnt?

Béla a testvére volt, a legkisebb bátya, aki még a szülői házban lakott, feleségestől és egy fiatal legényfiúval.

– Úgy, hogy nem jött haza. Már egy hónapja.

De kérdés és felelet egyre szűkszavúbb lett. Péter látta, hogy a feleségének nem esik jól a beszéd erről a témáról, és nem firtatta. Még csak annyit fűzött hozzá a nő magyarázatképpen, hogy:

– Elég sokat jártatta a száját, hogy ő úgyis elmegy ebből az országból, s azt hiszem, a szekunak is a fülébe jutott. És eltűntették valahogyan.

Különös volt bizony a Kisded család életútja, főleg akkor látjuk a különösségét, ha képzeletben mellé tesszük azt az utat. Amelyet a Talay Lajos családja bejárt, a műszerész nagyapától a két diplomás Péter unokáig. Pedig egyik sem volt sem különb a másiknál, sem pedig alábbvaló... A kezdetben.

Valami alvilági hatalom igen haragudhatott a Kisded családra, ha elérte, hogy így történjenek a dolgok. Vagy talán nem is csak az ő végzetük volt elrendelve, hanem másoké is?

Az események komorabb színt öltenek

Az előbb elbeszélte rövid párbeszéd után körülbelül egy fél évvel Rózsika teljesen elvesztette a lába alól a talajt. Vagy inkább azt kellett volna mondanom, hogy a realitásérzékét veszítette el? De hiszen a kettő, legalábbis ebben az esetben, ugyanaz.

Péter nem értette. Persze – nem kötötték az orrára. Amit később megtudott, az is nagyon felületes információ volt, egy újságcikk nyomán.

Az újságcikk arról írt, hogy Bélának – érdekes módon ugyanaz volt a neve, mint a Talay Lajos fiának – valami vitája támadt a serdülő fiával favágás közben (a fiú vágta a fát), amely vita során aztán elcsattant egy apai nyakleves. Amitől a srác felforxyant és odavágott a baltával. Olyan szerencsétlenül, hogy az apa azonnal meghalt.

Voltaképpen minden egybevágtott. Bélát valóban a kert végében találták meg, feldarabolva és elásva.

Egy másik jel, ami arra mutatott, hogy az újsághír nem hazudik, a fiú gyakorlatilag nem is védekezett.

Azonkívül, bár Péter akkor már nem is merte megkérdezni Rózsikától, hogy mi is történhetett, azért mégis, az asszony egy kegyelmi pillanatában mondott valamit, hogy mennyire sajnálja Bélát. De másrészt a gyermeket is mennyire sajnálja.

A Béla temetésére egyikük sem ment el. Miért? Valahogy szóba sem került.

Rózsika akkor már lelkileg ott volt, hogy sohasem mosolygott. Ezzel szemben annál több időt töltött a vendéglőben. Mindenféle helyi férfitársasággal. Hollóhegyen akkoriban két vendéglő is volt, egy sörkert, a plebs számára, meg egy úribb, a központban.

És Péter még mindig nem kérdezett semmit. Talán abban reménykedett, hogy ez még a gyász velejárója.

Aztán a Béla ügy valahogy nagy nehezen elfelejtődött. A vendéglőzés viszont maradt. Péter akkor már valóban nagyon keveset volt otthon. Valahol állandóan dolgozott. Olyan mértékben, hogy az iskola igazgatója meg is kérdezte tőle, fenn akarja-e tartani még azt a fél katedrát, amije maradt, vagy inkább feladja? A válasz az volt, hogy köszöni szépen, de nem tartja meg.

– Idő hiányában! – magyarázta. – Sok a munka. Ki sem látszom belőle.

– Rendben van – bólintott az igazgató –, de azért a barátság megmarad?

– Természetesen! Ez csak munka. Egy másik munka.

Akkoriban sok tömbház épült Vigyázóváron. Nem is nagyon tudták a népek, hogy mi végre az a rengeteg lakás? Hiszen nem olyan nagy az a város. Igaz, iparosítanak, de azt a helyi lakosság is bírná.

A kondukátor utolsó évei voltak azok, de ezt sem ő, sem a vigyázóváriak nem tudták. Péternek viszont jól jött a sok munka, mert szépen keresett. De kellett is, mert Rózsika, mintha eltört volna benne egy valamilyen fék, mind nagyobb lábon kezdett élni.

Illetve... igazából nem is élt olyan nagyon feltűnően. Csak nem tudta tartani a pénzt? Vannak ilyen hölgyek. Ki is maradozott néha, ilyenkor azt mondta, sok az adminisztrációs munkája, s falun (valami három falu tartozott Hollóhegyhez, Miklósfalva, amely később a központ lett, meg még kettő), hát inkább ott aludt. Ekkor már aligazgató volt az iskolában, amelyhez valóban hozzátartoztak azok a falvak.

Egyszer aztán azt mondta Péternek az építő cég vezetője:

– Miért jársz te be még most is faluról? Köt még oda valami? Költözz be és lakást is kapsz azonnal! Van elég!

Gondolkozott, és aztán (képletesen) a kezébe csapott az igazgatónak. Az meg tartotta a szavát. Volt a cégnek egy gazdasági igazgatója, akiről az volt elterjedve, hogy egy korrump gazember, egy szalmaszálat sem tesz keresztbe senki emberfiáért, ha jól meg nem kente. Nos, ehhez az emberhez küldte őt az igazgató. És csodák csodája, azonnal lett lakás. Sőt, választhatott is, mert kettő is volt. Péter az emeletit választotta. Elege volt egy időre a földszintből.

Luci akkor már egy ideje a városban járt iskolába. Semmi sem kötötte Hollóhegyhez.

– Hát engem itt hagysz? – kérdezte Rózsika legörbült szájjal.

– Csak nem akarsz velem jönni? – kérdezett vissza.

– De hát mit csináljak én ott egyedül? Falun?

Mondhatta volna ugyan a férfi, hogy „de hát Szentborbála semmivel sem különb helység, mint Hollóhegy”, de nem mondta. Még mindig ott tartott, hogy ha az Isten az emberre ráért valamit, annak helytállni kötelesség. Talán titokban még abban is reménykedett, hogy az új környezetben Rózsika is más lesz. Megváltozik. És hát... Lucira is gondolni kellett, aki addig, már két éve, albérletben lakott, amely albérletet Talay Béla szerzett neki. No, akkor legalább neki is lesz otthona!

Tévedett. Semmi nem változott.

Ám térjünk vissza Kisded Bélára! Mert a család tragédiája ezzel még nem ért véget. A gyermek – mert a tizennégy és fél éves fiút még méltán lehet gyermeknek tekinteni – letartóztatása és az anyja Szentborbáláról való eltűnése után nem sokkal, talán egy fél évvel Kisded János is meghalt. Valami alattomos rák dolgozhatott benne, mert nem evett, vér jött belőle, és mindennek következtében egyre csak fogyott. Orvoshoz csak későn ment és csak megállapítani tudták nála a rosszindulatú daganatot. A halála ezerkilencszáznyolcvannégy április huszonegyedikén következett be. Nagyszombaton.

Vannak olyan vélemények, amelyek szerint azt a betegséget, amelyet mindközönségesen ráknak, vagy rosszindulatú daganatnak szoktak nevezni, maga az ördög adta ajándékba az emberiségnek. Én nem foglalom állást teljes mellszélességgel e vélemény mellett, de ellene sem mernék szólni. Hiszen tagadhatatlan, hogy nagyon kevés olyan állatfaj létezik, amelynél természetes körülmények között ez a betegség a halálokok között nagyobb arányban szerepelne.

Valami három hónappal a férje halála után aztán Darabont Márta is bevégezte a földi pályafutását. Ő is csak gyengült, fogyott, de nem ment orvoshoz. Így senki nem tudta/tudja biztosan, hogy mitől halt meg. Egyes pletykák azt mondták, hogy megmérgezte magát. Mások szerint a büntudat ölte meg. Én egyik változatot sem tudom sem alátámasztani, sem cáfolni. Még az is lehetséges, hogy egyedülmaradtában a bánat ölte meg.

Na de... Béla! Bizonyos idővel gyászos vége és a később bekövetkezett többi tragédiák után különböző találgatások kaptak lábra.

Teszem azt, miért volt az, hogy az ügyben csakis az állambiztonság tisztjei nyomozhattak, s a megye sztárnyomozóját abból teljesen kizárták?

Vagy, hogy igen, az igaz ugyan, hogy a saját kertjében találták meg (még hozzá szakszerűen feldarabolva), ám de az a kert még elég hosszan folytatódott felfelé, benne szőlő, gyümölcsfák, szóval, a házból nem lehetett látni a végét. Nem is volt ablak abba az irányba. És persze... kerítés sem volt a kert végében, csak valami ágrólszakadt élősövény.

És miért nem védekezett, vagy legalábbis ha tette, akkor is csak tessék-lássék módon, a fiú, mikor olyan, minden jog és erkölcs szerint olyan rettenetes bűnnel vádolták, mint amilyen az apagyilkosság? Ígérték talán valakik valamit neki? Vagy úgy megfenyegették, hogy szólni sem mert? Ezt már nincs, aki megvilágítsa, mert ő is eltűnt. No, ez legalább érthető. Hisz senki nem olyan bolond, vagy olyan bátor, hogy egy ilyen bűn miatt letöltött büntetés után ismerős emberek elé álljon. (A fiatalokúak börtönében töltötte le a büntetését, vagy legalábbis annak egy részét, tehát aránylag enyhén ítélték meg). Hát szóval eltűnt.

De van-e egyáltalán valaki, aki egy ilyen ügyben világosságot tud gyűjtani?

Ám Strupka Tamás nem azért volt sztárnyomozó, hogy legalább némi kérdéseket fel ne tegyen. Például olyanokat, hogy ha a gyilkosság a fűskamrában történt, akkor hogy lehet az, hogy nem volt ott vér? Hiszen akárhogy is, de ott rengeteg vérnek kellett lenni! Viszont mindenki azt állította, hogy nem volt. Egyetlen csepp sem. Még annyi sem, amennyi akkor marad, ha az ember véletlenségből egy késsel az ujját vágja el.

– Nagyon jól kitakarított a gyilkos! – volt a hivatalos vélemény.

– No igen! A tizennégy éves fiú? De még ha tizenöt, akkor is ordítva futna el a rettenettől, nem pedig szépen kitakarítana! És különben is, a jegyzőkönyv másik lapján meg le van írva a forgács, meg mindenféle szemét, ami a fáskamra padlóját (földjét) borította, ahogy az normálisan is lenni szokott. Nincs ez jól sehogy sem! Biztos, hogy ott ölték meg?

Akkor a jó Strupka Tamás akkora orrot kapott, hogy Pinocchióknak is elmehetett volna azzal. Hogy máskor ne avatkozzon a mások dolgába!

Aztán a következő év tél elején bukott a kondukátor. A bukása olyan váratlan és előre nem látható volt, hogy még azok se szagolhatták ki előre, akik pedig mindig azt mondták magukról, hogy ők aztán nagyon okosak.

Harmadik rész Nagyszombat

A bukás után

A kondukátor bukása valós időben nem volt éppen hosszú folyamat, hanem a vajúdas, ami követte, eltartott néhány hétig. Talán néhány hónapig is. Amely idő talán arra volt szükséges, hogy a rendszer is bukjon vele, de talán arra is, hogy a legélelmesebbek átmentsék úgy magukat, mint a szerzett vagyonukat a kapcsolati tőkével együtt.

Mindjárt a bukás után legalább két hétig egyenruhás rendőrt nem lehetett látni az utcákon. Talán félték, hogy akkora ellenük a népharag, hogy egyszerűen felkoncolják őket. Meglehet, történt is ilyesmi abban az időben, de én, pedig megéltem azt az időszakot, ilyet nem láttam, még csak nem is hallottam. Egyesek meséltek ugyan valami ilyesmiről, de amikor rákérdeztem arra, hogy hol és mikor, nem tudtak válaszolni.

Azt hihetné az ember, hogy a bűnözők paradicsoma állt elő, de ilyesmiről szó sem volt. Az ország szó szerint örömmámorban úszott. Később történtek ugyan fura események, de azok mind csak akkor, amikor már megint voltak rendőrök az utcán. De akkor már nem „milicistáknak” nevezték őket, hanem „policistáknak”. Attól persze könnyen lehet, hogy ugyanazok voltak, mint régebben, de én személy szerint vagyok annyira jóhiszemű, hogy higgyem, valamiféle rostáláson mégiscsak keresztül kellett menjenek. Vagy legalább közölték velük, hogy a régi módon már nem lehet a néppel bánni.

Egész Vigyázóváron egyetlen ember volt, aki abban az időben tüntetően viselte az egyenruháját. Gondolom, könnyű kitalálni, hogy Strupka Tamás volt az az ember. De őt és Elzát a feleségét akkora tisztelet vette körül a városban, hogy szinte megtapsolták, amikor valahol megjelent.

De nem sok helyen jelent már meg. Megtört, beteg ember volt már, nem is volt már aktív régen, csak a tudása miatt hívták néha egy-egy nehéz ügryhöz segítségül. No, nem hívták sokáig. A fia (nevelt fia) néhány évvel előbbi halála óta testileg legyengült, meg is halt kevesebb, mint egy év alatt.

A kondukátor és rendszerének bukása utáni kezdeti időkről már írtam máshol és máskor. Nem érdemes most megint a részletekbe belemenni. Most is csak a régebbi sztárnyomozó miatt körvonalaztam azt az időszakot. Strupka Tamás ugyanis ismerte még egészen fiatal korából, tizennégy éves volt akkoriban, úgy a Botos, mint a Talay családot. Nem kereste ugyan látványosan Péternek a társaságát, de akkoriban, amikor fiatal, elsőéves egyetemista korában felmerült az a vágy, hogy két szakon egyszerre végezzen, Tamás volt az, aki az érdekében kilincsel. Mint tudjuk, sikerrel.

Hogy már nem lehetett odázni a közelgő vég felismerését, az idős nyomozó a jegyzeteit egy másik nagyjából vele egyidős embernek adta át, aki történetesen rokonom volt. Általában Nagycsabi néven szoktam említeni, amikor szükséges.

Nagycsabitól, mivelhogy később őt is utolérte az elkerülhetetlen, egy öreg költőhöz, Nemvaló Istvánhoz kerültek azok a jegyzetek. Míg végül Pista bácsi küldte el nekem, s tőlem került Péterhez a sógorára vonatkozó rész, jó néhány év elmúta után.. Így tudta meg Péter a Kisdéd család tragédiájának a valódi történetét. Akkor már nem sokan éltek a családból, s ő meglehetősen gondban volt amiatt, hogy kinek adja át azt a részt, amit megkapott. Mivel azonban

úgy ítélte, hogy azzal csak fölösleges fájdalmat okozna, inkább magánál tartotta. Végül is Tamás sem oldotta meg az ügyet, csak az a bizonyos „megalapozott kétely” fogalmazódott meg benne a fiú bűnösségét illetően.

Voltak persze a Strupka-féle jegyzeteknek más részei is olyanok, amelyekről már ránézésre is meg lehetett állapítani, hogy nem Kisdéd Bélára vonatkoznak, azok egészen a legutóbbi időkhöz a Nemvaló család leszármazóinál maradtak.

Ekkor azonban még évek voltak hátra addig a pillanatig.

A válság az országban és a Talay családban nagyjából egy időben folyt le. Amint az különben is sokszor lenni szokott, a külső szabadság eljötté megteremti az emberek igényét a személyes szabadság után is. Péter sem sokáig gondolkozott, főleg, mert Rózsikának új barátja került a Vigyázóváron létezés elején. Az új barát egy katonatiszt volt, Péter ismerte is futólag, miáltal megállapította, hogy a felesége különbet is választhatott volna. Persze... semmi köze nem volt hozzá, már úgyszólván válófélben voltak, s alig valamivel később ő is megismerkedett egy asszonnyal, aki... nos, hát megfelelően különleges volt ahhoz, hogy beleszeressen.

Péter nagyjából negyven éves volt ekkor, talán valamivel több, Zsuzsi pedig vagy két évvel idősebb. Viszont valódi feltűnő szépség volt. Egy hibája volt a dolognak: férje volt neki, akitől nem akart elválni. Oka volt erre.

Török Pali nem volt sem szép férfi, sem más különlegessége nem volt, hacsak a kövérségét nem tekintjük, de felülmúlhatatlan előnye volt. Zootechnikus mérnök volt, egy sertésfarmnak az igazgatója és elképesztően sikeres. Később, amikor a privatizálások megkezdődtek az országban, meg is vette azt a farmot.

Mert nem igaz ám az, amit a jó Strauss énekeltetett a Cigánybáró című operettjében, hogy a disznókhöz nem kell ész! Kell bizony, még éppen hogy kell. Csak hát, az ilyen intenzív munka fel is őrli az embert, s Zsuzsika, szakmájára nézve orvosnő Hollóhegyen, bizony partner után nézett.

Péter... mint általában mindig, akkor is dolgozott. Épített mindent, amire igény volt, a tömbháztól a tyúkólig, amiért pénzt adtak. Rózsikával már valósággal is úgy éltek egymás mellett, mint idegenek. Még beszélgettek néha, de csak a mindennapiakat. Luci nem volt a városban, Vigyázóváron nincs egyetem. Most sincs. Szó volt ugyan arról, hogy Pădure doktor klinikát nyit ott, de az még messze nem ugyanaz. Kolozsvár elég közel volt, könnyű volt a választás. Sem férj, sem feleség nem nagyon volt otthon. Míg aztán Katiék unták meg a dolgot, s mondták:

– Figyelj csak! Nekünk itt van a lakásunk, a várostól kaptuk, legjobb lesz, ha oda költözünk. Így a mi helyünk anyánk házában üresen marad. Költözz be és legalább lesz valaki, akihez szólhat vagy két szót!

No, Péternek erre kissé lúdbőrözni kezdett a háta, mert ismerte az anyja stílusát. De azt is belátta, hogy mégse lakhat az éppen válófélben levő feleségénél. Lucinak is jobb lesz, ha mint lány az anyjánál marad, nem zavarja még ő is. Még az apja is helyeselte a dolgot, s el is ment, hogy segítsen elvinni a legszükségesebbeket.

– De ne gondold azért, hogy én ezentúl majd itt ülök a szoknyádon – mondta Icunak –, nekem dolgozni kell, sokat leszek távol, mert megszoktam, hogy sokat dolgozzak.

– Azt el is várom – válaszolt Icu és ezzel el is volt rendezve a költözködés dolga.

Sokat dolgozni. Igen, ezt valóban megszokta. Éppen akkoriban kereste fel Török Pali, jól ismerte, hogy építene neki egy valóban komoly házat valahol Vigyázóváron, olyan helyen, amely nem a régi iparnegyed közelében van, s amellet könnyű elérni is.

– Végső soron egy sikeres vállalkozóhoz már nem illik, hogy ott éljen, ahol a disznói élnek!

Hamar meg is egyeztek.

– A pénz nem különösebben számít. Csak hát, de ezt te nem is teszed, nem lenne jó, ha nagyon eldobnád a sulykot!

Meglett a telek is, „a részleteket majd a feleségemmel megbeszéled”.

Persze... ismerte Zsuzsit is, de csak afféle utcai ismerőst. Meg is lepődött, amikor most meglátta.

– Ejha! Ezt nevezem eleganciának!

És ezt nagyon őszintén mondta. Látszott is, hogy a nőnek jól esik.

Három hét után már az egymáséi lettek. Pali... egyébként hozzá hasonlóan, szinte mindig dolgozott. Zsuzsi pedig... unatkozott. Addig. No, azontúl már nem.

Aztán telt az idő és sehogy sem jutottak előbbre. Hiába kérdezte Zsuzsát, hogy mikor határozza már el magát, de ő semmiképpen nem akart elválni Palitól. Mindenki azonnal rájött volna, hogy miért, de a szerelmes ember a szívével gondolkodik. Bár egyes rossz nyelvek szerint nem is úgy van, hanem egész más részével. Vagy igaz ez, vagy sem.

Csakhogy Péterünk lassan látni kezdte, hogy cseberből vederbe került. Szabadulni nem tudott, nem is akart, mert egyedül maradni szintén nem akart, de együtt legjobb esetben is csak egy-egy napra lehettek.

Patthelyzet alakult ki. Néha már veszekedtek is. Zsuzsa bizony elég hisztisnek bizonyult. És mégse akarta elveszíteni.

A válást közben kimondták, könnyen ment, kiskorú gyermekek nem voltak.

Elmúlt egy év, azután egy másik. Semmi változás.

Egy hajnalban véletlenül – véletlenül? – találkozott Cunival, aki akkor polgári pilóta volt, sőt, mivel náluk az ilyesmi hamar elérkezik, nyugdíj előtt állt már. Pár éve volt még hátra.

No, kibeszélgették magukat. De ez sem hozott, csak pillanatnyi enyhülést.

Hovatovább már kezdte úgy érezni magát, mint Hollóhegyen, amikor Rózsikával éltek valamiféle ilyen-olyan házasságban.

De Rózsika már nincs az életében. Miután gyorsan eladta azt a lakást, amelyet pedig még ő, vagyis Péter kapott a cégtől annak idején, mind kisebb és kisebb albérletekbe költözött. És elérkezett az ideje annak is, hogy Luci is a nagymamához költözött. Nem volt különösebb baj, volt ott hely neki is. Ha nagy hirtelen Katiék is visszaköltöztek volna, még ők is elfértek volna.

És akkor meglátta. Már nem volt olyan kíváncsi, mint lánykorában. De ő volt. Liana!

– De hát te? Nem vagy Jászvásáron?

– Elváltam Vladimirtól – mondta egyszerűen.

És valóban, minden egyszerre nagyon egyszerű lett. Lianának mindent el lehetett mondani és el is mondott mindent.

– Annyira szereted azt a... Roth Zsuzsit? – kérdezte a nő.

– Nem! Téged szeretlek – szaladt ki a száján egyszeriből.

Ennyire egyszerű volt. De mégsem volt olyan egyszerű. Mert hiába utaztak el két napra, hiába lettek egymásé megint, mint régen, a két nap elteltével Liana megint eltűnt. Vagy csak elment? Végül is megmondta nyíltan.

– Nekem el kell mennem! Nem maradhatok most többet. (Összesen valami két napig voltak együtt.)

– Mikor látlak még?

– Nem tudom.

– De egyáltalán látlak még?

– Azt sem tudom – és könnyek voltak a szemében. És azok a könnyek attól fogva drágakövei voltak Talay Péternek. A képzeletében. A gondolatában. – Nem a magam ura vagyok! – mondta még kínlódva.

Ám érdekes módon, Péter mégis újra szabadnak érezte magát. És Lianára nagy, nagyon nagy hálával gondolt.

Egy hét múlva Icu bejelentette, hogy elhagyja az országot és átköltözik Magyarországra.

– Ha akarsz, velem jössz – tette hozzá.

– Luci?

– Vele már beszéltem. Ő szívesen velem jön. Gondold meg, építészre ott is szükség van, s te jó építész vagy!

Eladták a házat, Katiéknak úgy sem volt szükségük már rá, jól megvoltak maguknak. Késő ősz volt már akkor. És elmentek.

Lianát soha életében nem látta többé.

Planemók

Elmúlt öt év.

Az évek során Péter az anyjánál lakott. Igaz, hogy csak hivatalosan, mert leginkább dolgozott. Nemcsak Magyarország városaiban, de Ausztria, Németország, egész Angliáig, talán az egy Ukrajnát kikerülve, amit meghagyott Kalapos Lászlónak. És ahol igény merült fel a munkájára, ott megjelent és épített. Egy idő után már pályáznia sem kellett, neve lett neki a megrendelők között, egyik a másiktól kérte el a címét. Németországot különösen szerette. Ott még egy egyetemen a tanítást is elvállalta, tanársegédként. Igaz, hogy nem építészetet tanított, hanem művészettörténetet. Egy unokaöccse is élt ott, Herbert névre hallgatott. Később, talán utánozta, talán valóban érdekelte, ő is építész és kultúrtörténész lett.

Na de Péter!

Ő bizony csak vándorolt cél nélkül, erre-arra, amerre a sorsa vetette. Társtalanul.

Újabban a tudósok kiderítették, hogy léteznek a Világegyetemben olyan magányos bolygók, amelyek nem egy csillag körül keringenek, hanem céltalanul bolyonganak a csillagközi űrben, valódi „bolygók” módjára, amerre a szemük lát.

Hát ilyen planemó ember lett Péterből is. Meg még ki tudja, hány ilyen van szerte a Földön, ebben az individualista világban? Emberekkel ritkán érintkezett, ha igen, akkor is csak a legszükségesebbekre szorítkozva. Néha akadt még egy nő is melléje, de rövid ideig. Megunták azt a hideg, társ nélküli életet, ami Péterből úgy süttött, mint téli éjszakákon a teliholdból. Mert a régi emberek szerint a Nap meleget, a Hold pedig hideget süt. Próbálja ki, akinek kedve van hozzá!

Találkozókra nem járt, az időt sajnálta-e rá, vagy nem volt mit mondjon a többieknek, míg az ő mondanivalóikra meg nem volt kíváncsi.

Aztán egyszer mégis csak elment. Cunitól kapta ugyanis a hívást, és rá, a régi cimborára azért mégiscsak kíváncsi volt. Hogy mi lett belőle? Vajon valóban nyugdíjaztatta magát, s él mint olyan, vagy esetleg munkát vállalt valahol? Ennek a férfiúnak a polgári nevét nem írtam, s az élettörténetén is változtattam valamelyest, mivel még él, s különben is téves következtetésekre adhatna okot a neve, de azt hiszem most már feltétlenül szükséges, mert úgyis kiderülne egy párbeszéd kapcsán. Eördögh Gézának hívják, de a nevével ellentétben semmi ördögi nincs benne sőt, ha már a túlvilágiakkal kellene összehasonlítani, inkább angyali természetűre lenne érdemes gondolni.

Hát, egye fene, elment arra a találkozóra, majd csak kibírja a többieket a régi barát kedvéért. Meg is lepődött komolyan. Mert a barátján most is úgy állt a fehér egyenruha, tányérsapka, mintha a skatulyából húzták volna ki. És ráadásul igen fiatalos is volt mindenképpen.

– Hát te még aktív vagy?

– Persze! Mit gondoltál?

– De azt mondtad...

– No igen. Utasszállító gépeket már nem vezetek, de van azért még repülőgép bőven azokon kívül is. És egy kis repülőtér igazgatója is vagyok. És te?

– Én? Nahát, én is dolgozom. Jelenleg Angliában, de az igazi főhadiszállásom a Dunántúlon van.

– Egyedül?

– Hacsak az anyámat s a lányomat nem számítjuk...

– Feleség?

– Elváltam.

– Ezt tudom. S új nem akadt?

– Nem. Még a régi sem él már. Valami alattomos rák végzett vele. Isten tudja, mi lelte azt a családot! Még a halálhírét sem tudtam kivel közölni. Új feleséggel meg nincs szerencsém. Akadt volna pedig, de nagyon örölködni kellett volna. S azt nem szeretem.

– Az az orvosnő?

– Igen – de ezt az igen-t már úgy mondta, hogy érződött abból, nem akarja folytatni a beszélgetést ebben a témában. Nem is folytatták. Cunitnak, mint szervezőnek is dolga akadt, régi-új emberek, általában párok, jöttek, s velük is beszélgetni kellett legalább egy néhány szót.

Péter félrehúzódott egy csendesebb sarokba, s némán figyelte a többieket. Csak nagy sokára, amikor már élénkebb lett a hangulat is és nem is figyelt senki csak arra, akivel éppen akkor beszélgetett, vett magának bátorságot, hogy megszólítson egy volt osztálytársnőt, s megkérdezze:

– Lianáról mit tudtok? Ki látta mostanában?

Erre egyből olyan csend lett, hogy vágni lehetett volna. Csak nézett körül, hogy mi van ezekkel, hogy elhallgatnak egy ilyen egyszerű kérdés után. Csak nagyon sokára jött valamilyes válasz. Az is kérdés formájában.

– Te nem tudod? Te nem tudsz semmit?

A fejét rázta.

– Meghalt! Már rég.

– De mikor?

Megint nagy hallgatás. Ami egyre kínosabb lett. Majd sokára. Vékony hangon:

– Amikor leégett a házuk.

Péter megint a fejét rázta, mint a ló, amikor valami nem tetszik neki.

Rekedten mondta:

– Én láttam azt a házat! Nincs leégve! – Majd hozzátette: – Ne vicceljete velem! Erről ne!

– Persze, hogy nincs, mert az új lakók újjáépítették! Hát hol voltál te az utolsó tizenöt évben? Persze... Hollóhegyen.

Igen. Hollóhegyen volt, nős volt, dolgozott kettő helyett is és Lucit próbálta nevelni, ahogy lehetett. Ritkán járt a városban és akkor is igyekezett elkerülni a Bejan-féle házat. Az anyja és Kati pedig nem beszéltek neki erről, alighanem kíméletből. Most pedig:

– De én láttam! Találkoztam vele! Nem is olyan régen!

Ekkor az a lány (azóta már asszony), felállt és odament hozzá. A vállára tette a kezét és azt mondta neki:

– Gyere!

Kimentek a nagy teremből a folyosóra, majd annak a végén jobbra egy használaton kívüli szobába. Kicsit rendetlen volt, székek egymás hegyén-hátán, de nem volt piszok, inkább raktárnak használták, mint lomtárnak.

Kibányásztak két normálisabb széket, arra ültek.

– Na, most mondd! Mikor találkoztál vele és mit mondott neked? – Az a volt osztálytársnő véletlenül, vagy nem is véletlenül, olyan beállítottságú volt, hogy nem csak azt hitte el, ami az orra előtt van és a szemét kiveri, hanem gondolkozni is szokása volt.

Akkor Péter elmondta a történetet, úgy, ahogy volt.

A lány meghallgatta, de egy darabig még azután is csak ült a helyén és emésztette a hallottakat. Majd csak egy idő múlva nézett fel és azt mondta:

– Értem. És NEKED el is hiszem. De akkor engedd meg, hogy most cserébe én is elmeséljem neked azt, amit mindenki tud rajtad kívül, csak te nem, mert itthon se voltál és pláne nem mertél a házuk felé menni! Mondhatom?

A férfi bólintott.

A történet amit hallott, igen egyszerű volt és ugyanolyan tragikus.

Liana hamar elvált a fényképésztől, nem bírta vele sokáig együtt, csak alig egy évig. Pedig még el is költöztek Jászvásárra, ahol a nővére is élt, akit nagyon szeretett. Persze nem az ő, vagyis a Liana kedvéért volt a költözés, hanem főképpen azért, mert Vladimirkak jó oka volt

Vigyázóvárról elköltözni. Akkor már elég sokan tudtak az üzelmeiről, amiben volt drog-termesztés, fiatalok megrontása, hellyel-közzel éppen félig gyermek lányokról volt suttogás, de volt szadizmus, meg még sok minden más is, ami egy erkölcsi gátlások nélkül élő fantázia-dús férfi agyában megfordulhat. Természetesen nyomozás is folyt ellene egy darabig, de az a városból való elpucolásával okafogyottá vált és megszüntették. Évekkel később mégis lebukott, egy tizennégy éves cigány leányka megkínzása, drogfüggővé tétele és prostitúcióra kényszerítése kapcsán történt az, s majdnem le is fűlelték, de idejekorán meghalt. Azt is suttogták, hogy nem csak úgy magától, hanem megölték. A gyilkosa soha nem került elő, de szerintem nem is keresték igazából, annyira tele volt már vele a város gyomra. Nem bírta megemészteni.

Mindez azonban jóval később történt, míg Liana, aki még egyetemista korában lett a felesége, mint már mondtam is, egy évi házasság után vált el tőle.

Vissza is költözött a szülői házba – a volt férj még maradt Jászvásáron. Csak évek múltán jött vissza, amikor már tisztának érezte a levegőt otthon – hova mehetett volna máshová?

Aztán, nem tudni, mi történt, ki miben volt a hibás, de egyszer csak, egy éjszaka, kigyulladt a ház, de még a gázipalack is felrobbant a konyhában.

Mindenki meghalt. Leghamarabb éppen Liana, az ő szobája volt közvetlenül a konyha mellett, de a család többi tagjai sem éltek utána többet néhány óránál. Még legtovább az ezredes bírta, aki katonaeMBER létére úgy tűnik, edzettebb volt a többinél. Ugyanezért a kínjai is sokkal erősebbek voltak a többiekénél. Liana álmában halt meg a robbanás során szétrepült faldaraboktól. Azonnal.

Nyomozás volt ugyan, a katonai ügyészség is nyomozott, érdekesség, de talán nem is annyira, hisz egy akkora városban, mint Vigyázóvár, nincs olyan sok katonai ügyész, tehát éppen a Rózsika volt barátját bízták meg. De bevonták egy időre – nagyon rövid időre – Strupka Tamást is.

Az lett a hivatalos végeredmény, hogy az öreg Soroca alighanem az ágyban dohányzott és az okozta a tüzet. Tamás ugyan elégedetlenül ingatta a fejét, aminek következtében hamar ki is zárták a nyomozásból.

Amit Panni már nem mondhatott el, mert nem is tudott róla, az csak a Tamás egyszer már említett feljegyzéseiben volt benne, amely feljegyzések a nyomozó halála után Elzától kerültek Nagycsabihoz, onnan Nemvaló Istvánhoz, az öreg költőhöz (vagy fordítva?), majd a Botos leszármazottak útján hozzám. Igen lapidárisan volt megemlítve az az egész nyomozás, inkább csak kérdések formájában, valahogy ilyenformán:

Az öreg Soroca tudtommal életében sem dohányzott.

Miért robbant fel mindjárt az elején a gáztartály?

És végül, mintegy következtetés-féle két kérdés: Lelkiismeret-furdalás? Lianát szerette és sajnálta annyira?

De ezekre a kérdésekre azóta sem tudott senki ember válaszolni, még kevésbé Juhász Panna. Mert ez volt a lánykori neve. Később aztán férjhez ment Németh Árpához, de az a házasság sem tartott sokáig. Bár Panni azóta is büszkén viseli a nevét a következőképpen: N. Juhász Panna. Merthogy így elegánsabb a mai világban, meg aztán igen furcsa lenne egy nőnek egy olyan név, hogy mondjuk, Németh Juhász Panna.

– Na és te? Mikor találkoztál vele? És mi történt akkor?

Péter hát elmondta őszintén, hogy Liana véletlenül látta meg, két napig voltak együtt, minden lényeges dolgot megbeszéltek, és hogy ő azóta sokkal nyugodtabb, mint annak előtte.

- Álmodtad te azt. Így dolgozott benned a természet, hogy megnyugtasson!
 - Gondoltam rá, de nem lehetséges. Sok helyen megfordultunk együtt, ismerősök is láttak minket. Például Cuni. Vendéglőben voltunk és ő is éppen ott volt. Nem mentünk oda hozzá, mert társasággal volt és mi is kettesben akartunk maradni. De látott. Integettünk is egymásnak.
 - Eördögh Géza? Na, ő tényleg nem tartozik a fantázia-vezérelt emberek közé. Valóban két lábbal él a földön. Illetve... két szárnyal a levegőben.
- Most Pannin volt a sor, hogy hallgasson és rágogassa a történetet. Végül annyit mondott:
- Nagy dolog kell ahhoz történjen, hogy valaki ONNÉT visszatérjen. És ráadásul éppen így! Nagyon szerethetett téged az a nő...

Megoldás

A véletlenségből és a dolgok elrendelészerű rosszindulatából kifolyólag felszínen rekedt fiatal ördög egy idő óta kezdte mind rosszabbul érezni magát. Telente egyre inkább fázott – hiába, a pokolbéli jó melegekhez volt szokva – és különben is kezdett egyre inkább rájönni arra, hogy az embereket egyáltalán nem olyan könnyű rosszra csábítani, mint ahogyan azt ő eleinte elképzelte. Persze a fiatal és tapasztalatlan példányokat még aránylag könnyű, de mi haszna, ha egy idő után azoknak úgymint csak megjön az eszük?

Hát nagyon kellemetlen érzések kezdtek elhatalmasodni rajta. Szeretett volna már vissza-kerülni valahogy oda, ahol jól érezte magát. Ám hiába, az út, amelyen régebben feljáromatott, végképp bedugulni látszott.

De hát azért ne gondoljuk, hogy az ördögök nem kommunikálnak egymással! Teszik bizony, csak azt nem lehet tudni, hogy miféle hullámok segítségével? Lehetne szó például elektromágneses hullámokról, még hozzá létükhöz méltóan a legalacsonyabb frekvenciákon, amelyeket még használni lehet. Aztán ott vannak a gravitációs hullámok! Szerintem ezek lennének a leginkább megfelelőek az ördögök közötti beszélgetésre. Akkor talán még a helyi gravitációs anomáliák eredete is magyarázatot nyerne. Persze, valószínűleg sűrűn értekezik arrafelé a pokolbéli népség.

Akárhogy is történik azonban, valaminek mindenképpen lennie kell. Csak hát a pokol meglehetősen zsúfolt hely, ennek következtében pedig meglehetősen sok ott a szennyeződés a hullámok útjában (sírás, rívás és fogaknak csikorgatása!). A nagymértékű szennyezettség miatt aztán meglehetősen nagy az az időintervallum, amely szükséges ahhoz, hogy meghallják egymást, s meg is értsék. De előbb-utóbb mégis megtörténik.

A mi fiatal ördögünk is kapott egyszer egy üzenetet. Hogy induljon el kelet felé, mert ott, Erdélyben, több olyan lejárát is van, főleg barlangokban, amilyenekre ő vágyakozik. Menjen csak tehát, mert várni fogják!

El is indult, késlekedés nélkül. Éjszaka utazott, leginkább a lábain, amikor pedig azok elfáradtak, repdesett egy kicsit pihenésképpen. Nappal pihent, mert félt, hogy meglátják a vadak, s széttépik (no, az éjszaka is megtörténhet éppen), vagy ami még rosszabb, az emberek, s agyonverik. Mert annyit már tudott, hogy az emberek nem szeretik az ördög-féléket. De hogy éppen meddig megy el az a nem szeretés, azt nem tudta. Hallott ugyan valami kósza híreket arról, hogy Csíkban egyszer megbicskáltak egyet a kocsmában (álmában se jöjjön elő!), de az lehetett álhír is. Az emberek nagy mesterei az ilyesminek. Nem is hitte volna!

Így hát az utazása meglehetősen sokáig tartott. Ám, évek múltán mégis csak véget ért egyszer. A lejáratot nem látta ugyan, de az órá várakozó kollégának a szagát megérezte. Igazi jó, pokolbéli szag volt. Hát még, amikor oda is érkezett! Igazi komoly fogadóbizottság várta, bár csak egyszemélyes.

Nem Durumó volt az, aki – akármelyik oldalról is nézzük mégis csak – egy helyi, székely ördög volt, de nem is Lucifer, aki ugyan egyetemes hatalommal bír, de igazából nemigen lehet tudni, hogy ördög-e ő egyáltalán, vagy valami köztes figura. Aki csak reggel ördög, este pedig angyalféle. Nem, őt a pokol egyik valódi fejedelme várta. Nem maga Satanaél ugyan, de Belzebub, vagyis Baal Zebul, a legyek ura (Golding alighanem fog a sírjában).

– Na! Hát mi is történt veled, fiam?

Erre ő elmesélte, hogyan is volt, hogy az emberek valamit robbantottak, s a nagy hangtól még olyan távolságra is beomlott a jó kényelmes út.

– Ejnye! De hát egyet se félj! Itt van ez a barlang, ezen le lehet csúszni, csakhogy fűrégnek kell lenni, mert kezdünk kicsúszni az időből!

De hiába volt a figyelmeztetés, mert a közeli faluban egy kakas máris elkukorintotta magát. Belzebub persze – a szeretet nem éppen általános jelenség az ördögök köreiben – gyorsan lecsusszant a barlangon keresztül, de a mi fiatalunknak már nem maradt rá ideje. Gyorsan körülnézett, hogy mitévő legyen estig. Egy szép rönkfa feküdt ott éppen a barlang előtt, no abba belebújt. „Éppen megfelelő lesz arra, hogy ott az estét megvárjam”!

Egyre jobban reggeledett. Ősz volt persze, november, s ennek megfelelő módon hideg is hajnalban, de mi az egy ördögnek, amikor REMÉNY van?

Éppen két cigány ember jött arrafelé. Valamit beszélgettek az ő nyelvükön, amit ő nem értett sehogy se. Az egyik fiatal volt, a másik jó negyvenes. Apa és fia lehettek. A kezükben balta és fűrész.

– No nézd meg, milyen szép nagy fadarab! Legalább egy hétre elég lesz! Fogjunk csak neki!

Ezt az öregebb mondta.

Aztán neki is fogtak, csak még előbb a fiatal azt mondta:

– Dik! Hát kabát van rajta! Valaki itt felejtette! De jó!

– Megbolondultál, te fiú? Hát kabát az? Nem látod, hogy moha?

Aztán elkezdtek.

Az ördögöt igencsak csiklandozták a fűrész fogai, ahogy a két ember ügyködött. Nem is értette, hogy mit is csinálnak.

Aztán szépen felrakták az eredményt a szekérre, s elindultak csendben hazafelé.

– No Máriskó – mondta az idősebbik férfi a feleségének, amikor hazaértek –, lesz már meleg! És még hozunk máskor is!

Az asszony nagyon boldog volt, mert fázott már, a foga vacogott.

A fa... szépen égett és sok meleget is adott. Az ördög ugyan meglehetősen mérges volt benne, s mérgeiben durrogott is meg pattogott amíg élt és amíg tudott, de az emberek nem törődtek vele. Fő hogy jó meleg van!

VÉGE

Marosvásárhely
2019. május 13.